

Bijlage 8: Verslagen Consultaties en informatiebijeenkomsten

Aantekeningen informatiebijeenkomst POP-2

Datum: Woensdag 7 december, 15.00-16.45 uur, Ministerie LNV, Recreatiezaal
Aanwezig: Rijk, provincies, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, waterschappen (zie bijlage).

Doel van de bijeenkomst:

Het informeren van een brede groep betrokkenen over de nieuwe Europese plattelands-verordening Nr.1698/2005 en de tijdsplanning richting het nieuwe plattelandsprogramma (POP-2).

Opening en presentaties:

Na het openingswoord door Corné van Alphen (min LNV) is in twee presentaties uitgebreid ingegaan op de bepalingen en mogelijkheden van de plattelandsverordening en het traject dat betrokken partijen zullen bewandelen tot 1 januari 2007 (zie bijlagen).

Vragenronde:

Na de presentaties werd de genodigden gelegenheid gegeven tot het stellen van vragen. Deze vragen zijn hieronder uitgewerkt.

1. VNG- maakt zich zorgen over de betrokkenheid van de waterschappen en gemeenten bij het totstandkomen van de verschillende documenten:

Waterschappen zijn reeds betrokken, de betrokkenheid van gemeenten (VNG) verschilt per provincie. Bekeken wordt hoe die betrokkenheid verbeterd kan worden.

2. LTO- vraagt toelichting op de term wettelijk/ bovenwettelijk in As-2: wat is de norm die gehanteerd wordt?

Uitgangspunt is de normstelling in EU-regelgeving of eventueel nationale regelgeving. Bovenwettelijk betekent dan dat de maatregelen verder moeten gaan dan in die regelgeving is vastgelegd. Cross-compliance is een belangrijke voorwaarde voor de landbouw-milieumaatregelen in As-2. In het POP-2 programmadocument zal Nederland per as duidelijk aangeven aan welke eisen/ normen de initiatieven moeten voldoen.

3. LTO- vraagt of er duidelijkheid bestaat over de kostenderving m.b.t.groen/ blauwe diensten Groen/ blauwe diensten vallen onder As-2. Op grond van de verordening wordt vergoeding gebaseerd op inkomstenderving en gemaakte kosten. Daarbovenop kan er ook een vergoeding komen voor transactiekosten, waarschijnlijk tot maximaal 20 %. (in de uitvoeringsverordening die in januari door de EU gepresenteerd wordt zal nader worden vastgesteld wat onder transactiekosten wordt verstaan).

4. LTO- vraagt wat wordt gedaan met de inhoudelijke input van het NAJK, Productschappen en andere maatschappelijke organisaties?

Getracht wordt om, uitgaande van bestaande beleidsnota's, inbreng van maatschappelijke organisaties zo goed mogelijk mee te nemen in het opstellen van POP-2. Bij voorbaat is echter al zeker dat het niet zal lukken aan alle wensen te voldoen. Er zullen keuzes gemaakt moeten worden.

5. Staatsbosbeheer- vraagt wie er precies worden bedoeld met 'landbouwers en andere grondbezitters' in As-2?

Elke lidstaat moet aangeven in het programma welke groep (landbouwers of terreinbeherende organisaties) in aanmerking komt voor bepaalde maatregelen; dat wordt dus nader gespecificeerd in het programma.

6. Stichting Natuur en Milieu- vraagt onder welke as biologische landbouw valt?

Biologische landbouw kan gebruik maken van maatregelen onder verschillende assen. In As-1 kan gebruik worden gemaakt van bijvoorbeeld de maatregel 'deelname aan voedselkwaliteitsregelingen'. In As-2 valt biologische landbouw onder de vrijwillige agromilieumaatregelen. In het op te stellen plattelandsontwikkelingsprogramma wordt duidelijk welke maatregelen met POP-2-geld daadwerkelijk in Nederland gesubsidieerd kunnen worden.

7. Stichting "Vrienden van het platteland"- vraagt hoe we straks de burger daadwerkelijk denken te bereiken met het plattelandsontwikkelingsprogramma

Veel van de maatregelen kunnen (indirect) positief effect hebben voor burgers. Zo hebben burgers ook baat bij het ondersteunen van activiteiten door boeren op het gebied van natuur en milieubeheer. Vanaf 2007 zijn er volop mogelijkheden in As-4 van het POP-2. In deze LEADER-as staat de bottom-up benadering centraal; burgerinitiatieven worden daar ondersteund en verder ontwikkeld. In ILG-kader is afgesproken dat de lokale partijen en gemeenten in principe door de provincies bij het proces richting POP-2 worden betrokken en dat het Rijk samen met het Regiebureau de landelijke partijen bij de totstandkoming van POP-2 betreft. Kortom: het creëren van draagvlak onder de burgers behoort tot de regierol van de provincies.

9. Stichting Streekeigen Producten Nederland- vraagt hoe landelijke activiteiten, regionaal worden afgestemd en vice versa?

In het ILG (Investeringsbudget Landelijk Gebied) wordt het onderscheid gemaakt tussen gebiedsgerichte beleid (regionaal) en ondernemersgerichte maatregelen (nationaal). Gebiedsgerichte zaken worden binnen het ILG opgepakt door de provincies. Ondernemersgerichte zaken vallen onder het Ondernemersprogramma (OP), waarvoor LNV in eerste instantie verantwoordelijkheid heeft, maar waarvan het de bedoeling is dat ook de provincies worden betrokken.

10. Stichting Steekeigen Producten Nederland- vraagt of er in het nieuwe programma ook nog verschillen kunnen bestaan in de POP-programma's van de provincies, zoals nu soms het geval was.

In de nieuwe situatie vanaf 1 januari 2007 hebben we één POP programma, dus in principe overal dezelfde mogelijkheden (in huidige situatie twee programma's). Dat laat onverlet dat binnen het door Brussel goedgekeurde kader van het POP er regionaal accentverschillen kunnen bestaan bijvoorbeeld door andere prioriteiten. In de Provinciale meerjarenprogramma's (pMJP's) worden inhoudelijke doelen geprogrammeerd. Dat kunnen ook doelen zijn die in het POP voorkomen; het is aan de provincies zelf om te bepalen welke maatregelen zij willen programmeren. Verschillen tussen provincies kunnen dus voorkomen.

11. Vogelbescherming – vraagt hoe Nederland -naast de verplichte percentages die de EU stelt per as- de financiële middelen zal verdelen over de assen?

Hier wordt nog volop over gediscussieerd, men verwacht eind januari 2006 duidelijkheid te kunnen geven over de verdeling tussen de assen.

12. Waterschap Hollandse Delta- heeft het idee dat veel zaken worden uitgedacht zonder dat de behoefte aan de nieuwe maatregelen bij de verschillende partijen gepeild is.

POP zal gebaseerd zijn op bestaande beleidsnota's. Met POP kunnen we méér of kwalitatief beter doelen halen dan eerder voorzien.

13. Hoofdproductschap Akkerbouw – vraagt hoe POP-geld als cofinanciering ingezet kan worden?

EU-cofinanciering moet worden gerelateerd aan nationale cofinanciering van publieke gelden. Afhankelijk van de betreffende as kan de EU-bijdrage liggen tussen de 20% (minimaal) en 55% (maximaal). Produktschapsgelden kunnen volgens NL worden beschouwd als nationale publieke middelen.

14 VNG- vraagt hoe het zit met de afbakening Structuurfondsen- POP?

Overleg daarover vindt momenteel plaats.

Aantekeningen informatiebijeenkomst Nationale Plattelands Strategie

Datum: Woensdag 25 januari 2006, 13.30 -17.30 uur.
Locatie: Kasteel Groeneveld, Baarn
Genodigden: Maatschappelijke organisaties, waterschappen, VNG en leden Programmteam POP-2
Sprekers: Tim Verhoef- Programmteam POP-2, Ministerie LNV
Hans Zwetsloot- Programmamanager POP-2, Regiebureau POP
Geert Gielen- prov Flevoland, Leader+
Discussieleider: Barto Piersma- Ministerie LNV

Opening en welkom

Hans Zwetsloot heet de aanwezigen hartelijk welkom en geeft na een korte introductie het woord aan de discussieleider Barto Piersma.

Barto Piersma leidt de presentaties in en geeft aan dat de aanwezigen deze middag vooral moeten benutten om vragen te stellen.

Presentaties

Tim Verhoef geeft een toelichting op de inhoud van de Nationale Plattelands Strategie (NPS); de prioriteiten binnen de assen voor de lidstaat Nederland staan in zijn presentatie centraal.

Hans Zwetsloot gaat in zijn presentatie in op het traject richting POP-2; welke producten moet Nederland leveren voor de aftrap van het nieuwe programma, de planning daarbij en hoe stemmen we dat af met betrokken partijen.

(presentaties zijn te downloaden via www.regiebureau-pop.nl, onder link 'actueel', sublink 'infobijeenkomsten')

Nationaal Plattelandsnetwerk

Geert Gielen geeft een uiteenzetting over het Nationaal Plattelandsnetwerk. Geert Gielen neemt deel aan het Programmteam POP-2 en is trekker van het onderdeel Nationaal Plattelandsnetwerk.

Het opzetten van het netwerk is één van de verplichtingen die voortvloeit uit de Verordening (EG) nr. 1698/2005. Elke lidstaat moet in de nieuwe POP-periode een Plattelandsnetwerk opzetten waarin maatschappelijke organisaties, vertegenwoordigers van plattelandsbewoners en overheidsdiensten participeren. Voorgeschreven activiteiten van het netwerk zijn o.a. het ondersteunen van bottom-up initiatieven (opsporen van projecten), organiseren van informatiebijeenkomsten en seminars en de voorbereiding van opleidingsprogramma's ten behoeve van plaatselijke groepen (in oprichting) van de Lokale Actie Groepen (LAG).

Het Nationale Plattelandsnetwerk in Nederland ambieert meer dan wat Europa vanuit de verordening oplegt. Het Plattelandsnetwerk wil een brede(re) participatie; dus ook betrokkenheid van beleidsmakers, MKB en andere bewoners van het platteland. De koppeling van integrale en sectorale ontwikkeling heeft in Nederland ook prioriteit. Door intensieve samenwerking met verschillende partijen hoopt het Plattelandsnetwerk te komen tot een breed gedragen integrale ontwikkeling van het buitengebied zonder het sectorale belang uit het oog te verliezen. De basis voor dit plattelandsnetwerk vormt het huidige LEADER+ netwerk. Geert Gielen nodigt de aanwezigen uit om mee te denken met de opzet van en te participeren in het netwerk. Contactgegevens van Geert Gielen zijn : geert.gielen@flevoland.nl (tel.nrs: 0320-265.481 of 06-18.30.00.72)

Vragen en opmerkingen

Tijdens en na de inleidingen krijgen de aanwezigen de gelegenheid om vragen te stellen en opmerkingen te maken. Hierna een korte weergave van de belangrijkste vragen/ opmerkingen met daarbij de antwoorden van de inleiders.

1. SNM- vraagt of Nederland tijdens POP-2 ruimte krijgt van Brussel om middelen van maatregelen die niet goed lopen, over te hevelen naar andere assen.

Naar verwachting kan hier in POP-2 redelijk flexibel mee worden omgegaan. Nu mag er met 15 % van het totale budget geschoven worden tussen maatregelen. Verder kunnen er naar aanleiding van de uitkomsten van de Midterm-evaluatie (financiële) aanpassingen in het programma worden doorgevoerd. Tenslotte komt er door het "n+2 systeem" meer financiële flexibiliteit. n+2 houdt in, dat het budget voor een bepaald jaar uiterlijk na 2 jaar moet zijn afgerekend (huidige POP n+0) .

2. Agrarische natuur- en landschapsvereniging Den Hâneker- vraagt naar relatie POP-2- ILG (Investeringsbudget Landelijk Gebied)

Aangegeven wordt dat POP, voor zover het de fysieke inrichting en het beheer van het landelijk gebied betreft, onderdeel is van het ILG. Binnen het ILG worden afspraken tussen Rijk en provincies gemaakt over doelen die binnen bepaalde termijn moeten zijn gerealiseerd, waarbij de regisseursrol bij de provincies ligt. Binnen het ILG is POP een extra (financierings-)mogelijkheid om de afgesproken doelen te realiseren.

3. Stichting Green Valley- vraagt of LEADER in POP-2 weer naar postcodegebied ingedeeld wordt.

Hier is nog geen duidelijkheid over. LEADER wordt integraal onderdeel van POP dus zal ook vallen onder de bepalingen van het Programma POP-2. Brussel geeft in de verordening aan dat het aan de lidstaat is om een adequate afbakening stad-platteland te definiëren. Deze definitie moet opgenomen worden in het programma. Momenteel wordt nagedacht t (o.a. in het Programmateam POP-2) over een duidelijke en eenvoudige definitie van platteland.

4. Stichting Vrienden van het Platteland- merkt op dat de insteek POP-2 nu erg aanbodgericht lijkt. Meegegeven wordt dat de samenstellers van het programma 'de marktvaart' niet uit het oog moeten verliezen: kijk goed naar wat de samenleving vraagt i.p.v. wat er 'moet' vanuit EU en LNV.

Brussel zet de grote lijnen uit, maar elke lidstaat is vrij om te kiezen welke maatregelen binnen welke as ingezet worden. Met de EU middelen kunnen onze eigen doelen, zoals in de Agenda Vitaal Platteland en de provinciale Meerjarenprogramma's aangegeven, beter en integraler gerealiseerd worden. Zeker in de LEADER-as is veel experimenteer-ruimte en wordt een duidelijke uitnodiging naar de samenleving gedaan om met eigen projecten te komen.

5. Nederlandse Bond voor Plattelandsvrouwen- vraagt hoe straks de doelen uit POP-2 bereikt kunnen worden en hoe daar de betrokkenheid van boeren rond cofinanciering bij wordt geregeld.

In het ILG worden tussen Rijk en provincies afspraken gemaakt over de te realiseren doelen en de financiering daarvan. Niet over de wijze waarop (= met welke projecten) deze doelen worden gerealiseerd: dat is aan de provincies en de (inwoners van de) gebieden. Verder maakt LNV een zogenaamd Ondernemersprogramma, gericht op de individuele (agrarische) ondernemer. Ook voor dit programma zal POP-financiering van de EU worden gebruikt.

6. VNG- is van mening dat de gemeenten niet voldoende betrokken zijn bij het proces richting POP-2 en vraagt hoe dat anders kan.

In het kader van de afspraken over het ILG is nadrukkelijk overeengekomen, dat de provincies de gemeenten en waterschappen zullen betrekken bij het programmeren in de provinciale Meerjarenprogramma's en het uitwerken van plannen. VNG voert het rapport van Thom de Graaf aan als bewijs voor hun stelling. VNG zal dit punt in het Bestuurlijk Overleg van 14 februari a.s. aan de orde stellen.

7. Waterschap Rijn en IJssel- geeft aan geïnteresseerd te zijn in hoe we in POP-2 betere en meer integrale projecten kunnen realiseren.

Co-financiering via POP geeft provincies in het gebiedsgericht beleid meer financiële armslag om extra zaken in projecten op te nemen. Zo kan het bijvoorbeeld zijn, dat een waterschap in het kader van de waterbeheertaak in eerste instantie een project indient, dat louter gericht is op waterkwantiteit en/of -kwaliteit. Met een bijdrage uit andere hoofde, zoals de EU, kan dat

project misschien met een kleine moeite multifunctioneler (o.a. voor recreatie, natuur) worden opgezet.

In het kader van de geïntegreerde gebiedsgerichte aanpak is het belangrijk, dat projecten met een betekenis voor meerdere sectoren worden gerealiseerd ('win-win'-situatie).

8. Provincie Overijssel- wijst erop dat in de assen 3+4 niet 'de agrariër' eindbegunstigde hoeft te zijn. De maatregelen binnen deze assen kunnen dus ruimer ingezet worden.

In de assen 3 en 4 is er inderdaad ook ruimte voor andere dan agrarische eindbegunstigden.

9. Provincie Friesland- vraagt zich af hoe het vrije en innovatieve karakter van LEADER past binnen het door EU, Rijk en provincie ingekaderde POP. Is er wel voldoende ruimte voor vernieuwende ideeën?

Juist in de LEADER-as is er veel experimenteer-ruimte en kunnen projecten opgezet worden buiten de maatregelen in de plattelandsverordening. Punt van aandacht is wel, dat wanneer de LEADER-as wordt ingezet om doelen uit de andere drie assen te realiseren dan wel aan de voorwaarden van die betreffende as voldaan moet worden.

10. Provincie Friesland- vraagt zich af hoeveel 'vrij' geld in as 3 + 4 beschikbaar is aangezien al veel van het POP budget is vastgelegd in de eerste twee assen.

Het Rijk heeft voor de assen 3 en 4 een verdeelsleutel voorgesteld van 30%, resp. 10%.

Provincies willen inzetten op 50 % voor as 3 en 4 gezamenlijk. Er is op dit punt nog geen definitief besluit genomen.

11. Coöperatie Stadteland- vraagt in welke as ruimte zit voor vernieuwing en innovatie?

In meerdere assen is plek voor innovatie:

As 1: Bedrijfsinnovaties

As 3: Innovaties in economische diversificatie/ verbredingsactiviteiten

As 4: Experimenteer-ruimte in LEADER verband

Individuele ondernemers kunnen - afhankelijk van de aard van het project - daarvoor straks terecht bij het provinciaal loket (gebiedsgericht) of het digitale LNV-loket (Ondernemersprogramma). Het is niet uitgesloten, dat het Ondernemersprogramma in de toekomst ook provinciaal georganiseerd wordt.

12. LEADER+ gebied Oldambt Westerwolde- vraagt naar de rol van de indicatoren in de monitoring; je kunt wel innovaties toestaan in het programma maar uiteindelijk zullen de projecten ook moeten scoren op bepaalde POP-indicatoren.

Aan welke indicatoren de projecten moeten voldoen, is nog niet helemaal duidelijk. Per as/maatregel schrijft de EU een pakket aan indicatoren voor waar een project op moet 'scoren'. Momenteel vindt hierover nog volop overleg plaats tussen Brussel en de lidstaten. Daarnaast is er ruimte voor nationale indicatoren, die je eventueel zou kunnen koppelen aan deze innovatieve projecten.

13. CSM suiker- maakt zich zorgen over het prestatievermogen van het platteland (potentieel en concurrentiekracht. Als verwerker van producten van eindbegunstigden willen zij graag in gesprek over de mogelijkheden om binnen POP (in de rol als verwerker) krachten te kunnen bundelen om zo het prestatievermogen voor hun achterban te verbeteren. Hierbij moet bijvoorbeeld gedacht worden aan samenwerken in de keten en deelname aan kwaliteitssystemen.

Deze aanpak past zeer goed in de filosofie van het nieuwe POP. In een afspraak met Barto Piersma zullen de mogelijkheden/wensen verder worden uitgediept. Geert Gielen nodigt de CSM uit in het plattelandsnetwerk te participeren.

14. Agrarische Hogeschool Dronten- vraagt hoe de maatschappelijke netwerken in LEADER verband met de ondernemers/ de primaire producenten te koppelen zijn?

Het LEADER + netwerk Noord Holland- licht toe dat deze koppeling in Noord Holland succesvol verlopen is; hier heeft men dankzij samenwerking tussen het netwerk en de ondernemers veel innovaties van de grond gekregen.

Op deze manier is het ook mogelijk geld uit onderzoeksprogramma's van bijvoorbeeld de WUR in te zetten om innovatieve projecten met ondernemers te ontwikkelen (ipv voor hen)

15. Het waterschap - vraagt welke "Blauwe diensten" met POP betaald kunnen worden?

Momenteel wordt gewerkt aan de catalogus "Groene en Blauwe diensten" waarin precies staat welke activiteiten in aanmerking komen voor steun. Deze catalogus moet worden goedgekeurd in Brussel. Als voorbeeld wordt hierbij het project 'Actief Randenbeheer' uit Brabant genoemd.

16. Het CSM vraagt (namens Agrarisch Innovatie Platform (AIP)) om hen vanuit POP-2 te steunen opdat:

- Er voldoende kritische massa/ omvang aan grondstoffen blijft.
 - Het proces maatschappelijk geaccepteerd wordt/ maximale voedselveiligheid.
- Het AIP doet het voorstel om van alle percelen in NL een bodemscan te maken zodat akkerbouwers zich hierna kunnen richten op bemesting ter optimalisering van opbrengsten om zodoende de Brusselse prijsdalingen te pareren.

Adviezen

De aanwezige partijen adviseren de opstellers van het POP-2 programma om:

- 1) De indicatoren zo goed mogelijk te vertalen naar/te laten aansluiten op de NL situatie.
- 2) Een toegankelijk en helder programma te maken (POP-1 te ingewikkeld).
- 3) Een toegankelijk(e) systeem/ structuur te maken waarin ook integrale projecten mogelijk zijn (veel regeltjes halen de motivatie weg).
- 4) Mogelijkheden voor bosaanleg en bosuitbreiding te benutten (in alle assen en ook in structuurfondsen), met name ook buiten de EHS (advies van Bosschap en Particulier Grondbezit).

Laatste reactie sprekers

Tim Verhoef: Geeft aan dat we vanmiddag duidelijke en praktische adviezen hebben gehoord. Integraliteit is een onderwerp dat we naar aanleiding van deze middag nadrukkelijker mee gaan nemen in de Nationale Plattelands Strategie.

Hans Zwetsloot: Geeft aan dat het advies om POP-2 minder ingewikkeld te maken, goed past bij de manier waarop we met POP-2 bezig zijn. Als lidstaat streven we een eenvoudiger POP na; met minder maatregelen, heldere modules, zonder aanvullende eisen van NL (bovenop de Brusselse) . Straks moet het systeem zo zijn ingericht dat je als initiatiefnemer geen 'last' moet hebben van de Europese financiering. De situatie waar we naar streven is dat aanvragers feitelijk niet merken dat het geld toevallig uit Brussel komt. Kortom: de Brusselse financiering moet geen extra belemmeringen oproepen.

Slot

Barto Piersma bedankt de aanwezigen voor hun komst. Het signaal om POP-2 simpel en laagdrempelig te houden is een duidelijke oogst van deze middag.

Reactie op inbrengen schriftelijke consultatie Nationale Plattelandsstrategie

In vervolg op de bijeenkomsten die in juni 2005 en januari 2006 zijn georganiseerd met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, is in maart 2006 een oproep uitgegaan om schriftelijk te reageren op de concept Nationale Plattelandsstrategie. Van deze 'inspraak mogelijkheid' hebben 11 organisaties gebruik gemaakt. In deze notitie treft u de kern van de inbrengen en onze reactie hierop.

De Vereniging van Houtimpregneerbedrijven in Nederland (AVIH)

De AVIH pleit onder as 1 voor ondersteuning van vergroting van de houtoogst uit bos en landschap en vergroten meerwaarde aan dat geogste hout door versterking van de keten. "De AVIH denkt aan investeringsbijdragen in de hele procesketen die de productkwaliteit en het milieu ten goede komen (art. 28)." In de brief wordt hiervan een scala aan mogelijkheden genoemd. Verder wijst de AVIH op de mogelijkheden die de Plattelandsverordening biedt om bedrijfsadviesdiensten in te zetten voor de bosbouw (art. 24) en het vergroten van arbeidsmarktperspectieven voor afgestudeerden van hogeschool Larenstein en de WUR (art. 25). Ook doet de vereniging de suggestie om uitvoering te geven aan het EU Biomass Action Plan, waarbij de AVIH meer potentieel ziet in verwerking van hout uit bestaande beplantingen dan in speciaal op landbouwgrond aan te leggen biomassaplantages. Tenslotte signaleert de AVIH dat nog maar de helft van het Nederlandse bos voldoet aan criteria van duurzaam bosbeheer. De AVIH "zou graag zien dat de strategienota daartoe de aanknopingspunten biedt".

Reactie

Uitgangspunt voor het POP2 is dat gestreefd wordt naar optimale synergie tussen het nationale en het EU-plattelandsbeleid. In het POP wordt geen nieuw beleid ontwikkeld, maar wordt gezocht naar verbinding tussen het nationale plattelandsbeleid, zoals vastgelegd in onder andere Agenda Vitaal Platteland en Kiezen voor Landbouw, en de doelen van het EU-plattelandsbeleid. Zoals opgemerkt in de concept NPS vormt de bosbouw in Nederland economisch gezien een kleine sector, maar speelt zij een belangrijke rol bij het vitaal houden van het landelijk gebied. Het beleid is er op gericht het bos zo veel mogelijk functies te laten vervullen, waaronder de houtproductiefunctie. Voor maatregelen onder de eerste as zijn nationaal ten behoeve van de bosbouw geen middelen beschikbaar, ondersteuning van de bosbouw zal vanuit het POP via de tweede as moeten lopen. Uit de NPS blijkt dat Nederland voornemens is de cofinancieringsmogelijkheden vanuit het Europees Plattelandsfonds daarvoor ook daadwerkelijk te benutten.

De suggesties met betrekking tot biomassa en certificering van duurzaam bosbeheer betrekken wij bij de uitwerking van de maatregelen in het POP-programma.

Boschapp

Centraal in het pleidooi van het Boschapp, dat in afschrift naar de Tweede Kamer is verzonden, staat dat het POP niet alleen gericht moet zijn op agrariërs maar op alle plattelandsondernemers die zich bezig houden met het vitaal houden van het platteland. Met de zinsnede dat "boeren in het nieuwe Nederlandse POP de belangrijkste begunstigers [zullen] zijn van de maatregelen", wordt volgens het Boschapp onvoldoende recht gedaan aan de gewenste, brede insteek. Het Boschapp is tevreden met de in de concept NPS uitgesproken steun voor samenwerking in de keten van houtverwerking en in bebossing van landbouwgronden. "Wel is het belangrijk om te benadrukken dat naast innovatie in de plattelandsproducten vooral innovatie nodig is in plattelandsdiensten. Dit in het kader van de stedelijke behoeften aan o.a. recreatie, aan rust en ruimte, aan een gezonde lucht, aan berging van schoon water. Daarom vinden wij het jammer dat er zoveel nadruk ligt op het feit dat bosbouw in Nederland economisch gezien een kleine sector is, terwijl als je de rol van bos en natuur bekijkt in termen van bovenstaande diensten voor de stedelijke samenleving deze van onschatbare waarde is."

Reactie

Uit de Plattelandsverordening volgt dat in het POP in de nieuwe periode een veel zwaarder accent op de landbouw zal worden gegeven. Dit geldt met name voor de begunstiging onder de eerste en tweede as, en aan deze twee assen wil Nederland samen 60% van de beschikbare middelen

besteden. Deze accentverschuiving staat een brede insteek zoals door het Bosschap bepleit niet in de weg; waar mogelijk en wenselijk komen ook onder de eerste en tweede as andere eindbegunstigden voor ondersteuning in aanmerking waar de verordening toestaat dat zij een beroep doen op steun onder maatregelen die in het POP zijn opgenomen. Het belang van "innovatie in plattelandsdiensten", waarvoor het Bosschap aandacht vraagt, krijgt de nodige aandacht in paragraaf 3.3. In paragraaf 3.2 is de waarde van bos als leverancier van rust, ruimte en schone lucht versterkt.

Het Bosschap heeft los van deze inbreng in het consultatietraject een brief aan de minister van LNV gestuurd om meer aandacht voor het bos(beleid) in de NPS en het POP te bepleiten. Deze brief is recent beantwoord.

Leader Actiegroep Oldambt Westerwolde (LAOW)

De LAOW meent dat de betekenis van de landbouw in de regionale economie in de NPS niet goed wordt weergegeven en in tegenspraak is met hetgeen in de concept Operationeel Programma Noord-Nederland (OPNN) 2007-2013 voor het Europees Fonds Regionale Ontwikkeling (EFRO) is opgenomen. NPS en OPNN vormen beide de basis voor EU programma's en consistentie is daarom van belang.

Aan het slot van paragraaf 2.3 meent de LAOW dat de verwijzing naar integrale waterprojecten en landinrichting "nogal beperkt" is als het gaat om concrete en succesvolle voorbeelden. In deze passage zou aandacht besteed moeten worden aan het scala aan projecten dat bijvoorbeeld in het kader van LEADER is uitgevoerd, m.n. op het gebied van sociaal economische versterking, het mobiliseren van gebieden, de rol van Plaatselijke Groepen/LEADER Actiegroepen e.d.

De LAOW meent dat de prioriteiten onder de derde as (par. 3.3 NPS) te zwaar accent plaatst op het belang van de landbouw voor de plattelandseconomie en wenst het belang van de meerwaarde van EU cofinanciering voor het gebiedsgerichte beleid te relativeren. Ook is de rol van het MKB onderbelicht, vindt de LAOW. Verder wordt de betekenis van de cultuur-historische identiteit voor de vitaliteit van het platteland onder de derde as gemist.

Reactie

Naar aanleiding van dit commentaar is in paragraaf 3.3. verhelderd dat het accent onder de derde as niet zozeer op landbouw ligt, maar op diversificatie plattelandseconomie in het algemeen en versterken leefbaarheid.

Over OPNN kunnen wij (nog) niet oordelen, in algemene zin is voor wat betreft de beschrijving van de positie van de landbouw voor de regionale economie aangesloten bij de feiten en cijfers die ons hieromtrent door het LEI en andere onderzoeksinstituten zijn verstrekt.

De opvatting dat onder de derde as de betekenis van het MKB onderbelicht is delen wij niet. In de concept NPS wordt juist ruim aandacht geschonken aan de betekenis van micro-ondernemingen voor het platteland en het belang van ondersteuning daarvan:

Ondernemerschap en innovatie in deze sector (kleinschalige bedrijvigheid, veel één- en tweemansbedrijven) worden gestimuleerd door onder meer hergebruik van vrijkomende agrarische bebouwing en door op andere manieren bedrijvigheid bij plattelandskernen te faciliteren. Ondersteuning van netwerken van ondernemers kan daarbij leiden tot nieuwe vormen van samenwerking in productie en promotie. Ook het stimuleren van samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven met als doel nieuwe kennis toegankelijk en toepasbaar te maken, is van belang.

Ook zijn wij het niet eens dat onder de derde as onvoldoende aandacht zou zijn voor de betekenis van de cultuur-historische identiteit voor het platteland en het belang van het behoud daarvan. In het nieuwe POP zal artikel 57 worden uitgewerkt, waardoor steun kan worden verleend voor studies en investeringen in het kader van het onderhoud en de restauratie, alsmede de opwaardering van het culturele erfgoed, zoals de culturele kenmerken van dorpen en het plattelandscultuurlandschap.

Streekeigen Producten Nederland (SPN)

Door het SPN is ons het *position paper* 'Streekproducten en regio marketing: nieuwe kansen voor het platteland' toegezonden. Dit paper bevat geen directe reactie op de concept-NPS. In het *position paper* schrijft SPN dat deze organisatie zich de komende jaren sterk zal inzetten voor de verdere ontwikkeling van regiomerken en de certificering van producentenclusters. Hiermee denkt SPN een substantiële bijdrage te kunnen leveren aan de verdere ontwikkeling van streekgebonden productie en afzet in Nederland, in samenwerking met en gedragen door regionale initiatieven. De door SPN geborgde regionaliteit is hierbij uitgangspunt. Om deze ambitie te kunnen waarmaken wil SPN een programma opzetten rondom streekproducten en regiomarketing, met de bedoeling bestaande en nieuwe kennis en ervaring op dit terrein te bundelen en hiermee de ontwikkeling in kansrijke gebieden te stimuleren en faciliteren.

Reactie

Ondernemerschap en innovatie zijn kernbegrippen in de NPS. De groeiende betekenis van verbreding van de agrarische bedrijfsvoering wordt erkend. Met name onder as 1 lijkt de Plattelandsverordening goede aangrijpingspunten te bieden voor het stimuleren van kwalitatief hoogstaande streekproducten.

Wageningen Universiteit en Researchcentrum

Vanuit de WUR (dhr. Sluismans) is voor twee aspecten aandacht gevraagd:

In de NPS (en in de beleidspraktijk) wordt een scheiding gesignaleerd tussen primaire producenten (boeren) (afd. landelijk gebied) en bedrijven in verwerkingsketen (afd. economische zaken). Ten onrechte wordt geredeneerd dat het om twee gescheiden doelgroepen zou gaan, terwijl feitelijk een ketenaanpak nodig is om innovaties te bereiken. "Ik heb de indruk dat de boeren straks de aanvragers van POP zullen zijn. Ik vraag mij af of zij het juiste vertrekpunt zijn om de echte innovaties in ketens te bevorderen of dat partijen in een keten niet gezamenlijk de aanvraag kunnen indienen."

De rol van kennis voor plattelandsontwikkeling komt in as 1 duidelijk naar voren. In de andere assen niet. Maar voor iedere investering in diversificatie hebben ondernemers kennis nodig, die ontsloten kan worden op een manier zoals ook in as 1 straks mogelijk is.

Reactie

Vanuit de systematiek van de plattelandsverordening is de indruk juist dat vooral boeren en andere grondgebruikers eindbegunstigden van het POP zullen zijn, met name is dit het geval voor maatregelen die vallen onder as 1 en as 2 van de verordening. Dit neemt niet weg dat de verordening bijvoorbeeld in as 1 ook ruimte biedt voor steun aan anderen, bijvoorbeeld bij de maatregelen stimuleren van samenwerking bij innovatie en verhogen toegevoegde waarde. Nederland wil van die mogelijk gebruik maken.

In par. 3.3 wordt nadrukkelijk gewezen op het belang van kennis voor nieuwe perspectieven en kansrijke ontwikkelingen: "kennis is onontbeerlijk ter ondersteuning van de beleidsambities". Van de mogelijkheden die de plattelandsverordening hiertoe biedt, wil Nederland gebruik maken.

Unie van Waterschappen

De UvW toont zich tevreden over "de volwaardige plaats" die water in de NPS heeft gekregen. "Wij gaan er vanuit dat dit ook betekent dat de waterschappen daar waar zij watervoorzieningen treffen t.b.v. van de ontwikkeling van de landbouw ook voor bijdragen vanuit POP in aanmerking komen. De opsommingen op blz 10 en blz 14 bevestigen dit. Wel wekt de passage op pagina 19 derde alinea bij ons enige verwarring. Kunt u uitleggen wat in deze alinea is bedoeld?"

Reactie

Het doet ons vanzelfsprekend genoegen dat de UvW met instemming heeft geconstateerd dat water een volwaardige plaats in het NPS inneemt. Zeker in de Nederlandse context speelt waterbeheer een grote rol in de ontwikkelingen en ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. De vraag of ook waterschappen voor bijdragen vanuit het POP in aanmerking kunnen komen, kunnen wij bevestigend beantwoorden. Dit is in het bijzonder het geval voor projecten die vallen onder de maatregel 'infrastructuur': juist hier kunnen waterdoelen heel goed meekoppelen met het primaire doel concurrentieversterking van de landbouw. Ook bij de uitvoering van agro-milieumaatregelen zijn er mogelijkheden voor andere begunstigden dan alleen boeren en bosbouwers. Financiering van dergelijke projecten zal echter niet alleen uit POP-middelen moeten geschieden.

De alinea die kennelijk onduidelijkheid oproep luidt als volgt:

Voor biodiversiteit en de instandhouding van landbouwsystemen met een hoge natuurwaarde, water en klimaatverandering is voldoende nationaal budget *beschikbaar tegenover de EU-financiering*. De doelen zullen met name gerealiseerd worden via de agromilieumaatregelen. Daarnaast wordt gebruikt gemaakt van de betalingen aan boeren in andere gebieden dan natuurlijke handicaps, het ondersteunen van niet-productieve investeringen en betalingen in het kader van Natura 2000. De nationale financiering wordt ingevuld door de ministeries van LNV, VROM en V&W en door de provincies.

De tekst luidt nu als volgt:

De nationale financiering van as 2 wordt ingevuld door de ministeries van LNV, VROM en V&W en door de provincies. Nederland wil met behulp van EU-financiering voor as 2 de volgende doelen bereiken:

- het stoppen van de achteruitgang van de biodiversiteit gekoppeld aan de landbouw in 2010. EU-financiering is daarbij met name van belang voor de internationaal belangrijke weidevogels en ganzen en smienten (vooral te realiseren via agromilieubetalingen);
- behoud en versterking van de waardevolle cultuurlandschappen (via agromilieubetalingen en vergoedingen voor gebieden met handicaps);
- verbeteren van de milieu- en watercondities ten behoeve van de natuurdoelen (via agromilieubetalingen en non-productieve investeringen);
- Bijdrage aan klimaat en landschap (via bebossing landbouwgrond).

Om deze doelen te realiseren wordt via POP-2 met name ingezet op de maatregel 'agromilieubetalingen'; ca. 80% van het budget voor as 2 zal gaan naar agromilieuverbintenissen. Per 1 januari 2006 is op ongeveer 70.000 hectare een agromilieuverbintenis afgesloten.

De streefwaarde is om het aantal hectares jaarlijks uit te breiden met ongeveer 4.000. Voor de POP-2 periode wil Nederland met behulp van co-financiering ca. 24.000 ha extra onder agrarisch natuurbeheer brengen. De Europese middelen dragen daarmee in belangrijke mate bij aan continuering en uitbreiding van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer in Nederland. De taakstelling die Nederland voor agromilieuverbintenissen voor 2018 heeft opgesteld bedraagt 120.000 hectare.

Stichting Natuur en Milieu

SNM vindt dat de NPS onder as 1 "nog te veel uitgaat van een ongeconditioneerde voortgang van de schaalvergroting" in de landbouw, onvoldoende wordt dit afgewogen tegen de eveneens in de NPS wel erkende wens tot combinatie van veelheid aan functies platteland. Onder as 1 zou minder geld naar 'versterken fysiek potentieel' moeten gaan en meer naar 'versterken menselijk potentieel' en 'verhogen kwaliteit'. Kennis van ecologische principes brengt de gewenste innovaties, niet investeringen in (bestaande) technologieën. Onder as 2 pleit SNM voor meer accent op groene en blauwe diensten in plaats van op bos. Voor as 4 dringt SNM aan op verbetering van het bestuur door verhoging kennis en vakkundigheid. De teelt van biomassa noemt SNM niet alleen economisch weinig kansrijk, maar ook ecologisch onwenselijk.

Reactie

Ten opzichte van de versie die voor maatschappelijke consultatie is voorgelegd, gaat de NPS inmiddels (nog) nadrukkelijker in op het belang van een integrale benadering van de uitdagingen waar het platteland voor staat. In paragraaf 2.3, waar de centrale doelstelling van het POP staat geformuleerd, wordt benadrukt dat alleen duurzame ontwikkeling toekomstbestendig is. Het POP zal dan ook uitdrukkelijk de ambitie hebben om bij te dragen aan beide doelen: vergroten concurrentiekracht en vergroten duurzaamheid, bij voorkeur in combinatie. Economische versterking is daarbij wel een onlosmakelijk onderdeel/voorwaarde voor duurzame ontwikkeling, vandaar dat investeringen in het fysieke potentieel veel aandacht krijgen (relatief zijn dit dure investeringen, ze leggen dus een flink beslag op het beschikbare budget).

Onder as 2 pleit SNM voor meer aandacht voor groene en blauwe diensten, ten koste van bosbouw. Groene en blauwe diensten – nu nog gesteund via de SAN – zullen in het POP een prominente plaats innemen; wij onderschrijven geheel het belang dat u hieraan toekent. De aandacht voor bosbouw is in verhouding relatief bescheiden, maar verdient het wel om waar mogelijk ook voor steun vanuit het POP bevorderd te worden, conform het vigerend beleid voor de bosbouw.

Het commentaar op de strategie ten aanzien van de derde en vierde as beschouwen we als een steun in de rug voor de ingezette koers. De verdere uitwerking vindt plaats in het programma.

Vogelbescherming

De Vogelbescherming wijst erop dat de deadline voor het stoppen van de achteruitgang van biodiversiteit middenin de planperiode van het POP ligt (2010). "We adviseren u daarom: de doelstellingen voor biodiversiteit zo concreet mogelijk te maken en te koppelen aan de deadline 2010; boerenland-vogels als een van de indicatoren voor biodiversiteit op te nemen in de NPS." Verder doet Vogelbescherming de suggestie om de uitkomsten van het in april verwachte actieprogramma weidevogels van het ministerie van LNV op te nemen in de NPS. Tenslotte de oproep om die begunstigden uit as 1 met voorrang te ondersteunen die het meest bijdragen aan milieu-, natuur- en landschapsdoelen.

Reactie

Vogelbescherming benadrukt de noodzaak tot het stellen van concrete doelen en indicatoren. Het is terecht dat hiervoor aandacht wordt gevraagd, overigens is dit ook een vereiste waaraan de Europese Commissie zeer sterk hecht. Concreet verbindt Vogelbescherming hieraan de suggestie boerenland-vogels als biodiversiteitsindicator in het POP op te nemen, evenals de doelen uit het actieprogramma weidevogels. Beide suggesties betrekken we graag bij de uitwerking van de strategie in de concrete maatregelen in het POP-programma.

We zijn het eens met de opmerking dat ook bij de uitvoering van maatregelen onder de eerste as van het POP milieuvorwaarden dienen te worden gerespecteerd. Uit de NPS blijkt dat op veel manieren wordt gestreefd naar combinatie van doelen, over de assen heen. Het voorstel om onder as 1 voorrang te verlenen aan die begunstigden die het meest bijdragen aan milieu-, natuur- en landschapsdoelen, is wat ons betreft echter een stap te ver. Onder as 1 is versterking van innovatie en ondernemerschap kernzaak, uiteraard moeten initiatieven en activiteiten willen zij voor overheidssteun in aanmerking komen, duurzaam zijn. Maar een selectie in alle gevallen naar mate van duurzaamheid toegespitst op enkel milieu, natuur en landschap is ongewenst en uitvoeringstechnisch ingewikkeld.

Tenslotte informeert Vogelbescherming welke aspecten van het plattelandsbeleid buiten de programmering van het POP worden gelaten. Inderdaad gaat het daarbij, zoals Vogelbescherming al vermoedt, om maatregelen die bijvoorbeeld met behulp van Structuurfondsen gerealiseerd kunnen worden. Maar er zijn ook beleidsdoelen die uitsluitend met nationale middelen worden nagestreefd. In de nieuwste versie van de NPS – te vinden op www.regiebureau-pop.nl – is de focus in het NPS ten opzichte van 'overig' nationaal plattelandsbeleid verder uitgewerkt.

Hoofdproductschap Akkerbouw (HPA)

HPA heeft de indruk dat de tekst, met name het onderdeel dat betrekking heeft op as 1, voldoende ruimte biedt voor ondersteuning van belangrijke ontwikkelingen in de akkerbouw. Op één punt is de tekst van het conceptdocument echter enigszins achterhaald door de feiten, meent de akkerbouworganisatie, namelijk op het punt van energiewinning uit grondstoffen uit de landbouw. Op dit moment is de indruk bij het bedrijfsleven dat zich met bio-ethanol bezighoudt, dat de eerste generatie en de tweede generatie niet los van elkaar gezien kunnen worden. En voor wat betreft biomassa voor de energiewinning: natuurlijk is het zo dat Nederland, gezien zijn beperkte landbouwareaal, nooit een grote rol zal spelen bij de teelt van energiegewassen. Toch moet de landbouw ook in Nederland, waar dat kan, inspringen op de nieuwe mogelijkheden die op dit vlak ontstaan en we zien dat dit nu ook gebeurt. Verder wijst het HPA op interessante ontwikkelingen rond mestvergisting, waarbij akkerbouw, veehouderij en glastuinbouw (voor de benutting van restwarmte) hand in hand kunnen gaan.

Reactie

Wij zijn blij met de inschatting van het HPA dat de concept-NPS "voldoende ruimte biedt voor ondersteuning van belangrijke ontwikkelingen in de akkerbouw". Voor het overige spitst de reactie van het HPA zich toe op de mogelijkheden die het nieuwe POP biedt dan wel zou moeten bieden voor het stimuleren van de winning van energie uit biograndstoffen.

In het licht van de naderende verplichte bijmenging van biobrandstoffen in Nederland vanaf 2007 (van 2%, oplopend naar 5,75%) is een fors stijgende vraag naar ethanol te verwachten. Er is geen uitgekristalliseerd beeld wat de economisch meest interessante wijze zal zijn waarop de brandstoffenindustrie invulling zal geven aan de bijmengingverplichting. Import van bio-ethanol ligt voor de hand, maar ook lokale productie van bio-ethanol (uit graan, bieten, of plantaardige reststromen) is een mogelijkheid. Ook is denkbaar dat grote volumes biomassa zullen worden geïmporteerd om lokaal (Rotterdamse haven, Amsterdamse haven, Eemsmond) verwerkt te worden tot biobrandstof. Globaal is het beeld dat:

- a. het Nederlandse areaal dat beschikbaar is voor energieteelt beperkt zal blijven tot ca 20.000 ha;*
- b. de Nederlandse akkerbouwer voorlopig hoger renderende gewassen kan telen dan energiegewassen.*

Er zijn buiten het POP diverse instrumenten beschikbaar waarmee biobrandstoffen gestimuleerd zullen worden. De genoemde verplichtstelling tot bijmenging is hier een belangrijk voorbeeld van. Verder komt er mogelijk via het GLB een sterkere financiële prikkel om energiegewassen te gaan telen. Ook treedt er medio dit jaar een subsidieregeling in werking om de markttoegang van zogenaamde innovatieve biobrandstoffen (= 2e generatie biobrandstoffen) te stimuleren.

Ook via het POP wil Nederland een bijdrage leveren aan het verminderen van de klimaatproblematiek. Dit gebeurt echter in de vorm van maatregelen (kennisverspreiding, investeringssteun) gericht op energiebesparing. Wij zijn het met u eens dat de Nederlandse landbouw, waar moeilijk, moet inspringen op nieuwe marktkansen, de overheid staat daarbij niet passief aan de kant, zoals ik hierboven aangaf, en het stimuleren van de productie van 'tweede generatie' hernieuwbare energiebronnen via het POP is daar een voorbeeld van.

Innovatieplatform Duurzame Meijerij

IDM bepleit waar het gaat over 'losse probleemgebiedenvergoedingen' om, naast de veenweidegebieden en (evt.) het Zuid Limburgse heuvelgebied, ook de beekdal en overstromingsgebieden toe te voegen. "Daar speelt immers een soortgelijke problematiek."

Verder verwacht IDM niet dat boeren in de huidige situatie ten aanzien van biodiversiteit en verdroging (richtsnoer 2) met voorstellen in die richting zullen komen. "Om dat behoorlijk van de grond te krijgen kan er beter sturing aan gegeven worden vanuit het waterschap, in samenspraak met de betreffende provincie. Bottom-up kan daar dan op geantwoord worden door boeren / grondeigenaren met specifieke invullingen als groen-blauwe diensten, bij voorkeur gecombineerd met (bv. losse probleemgebieden) vergoedingen als compensatie."

Reactie

In de eerste plaats pleit het IDM ervoor om naast de Veenweidegebieden en het Zuidlimburgs heuvelgebied, ook de beekdal- en overstromingsgebieden als zogeheten benadeelde gebieden aan het POP toe te voegen. De Europese Commissie streeft naar herziening van het probleemgebiedenbeleid in 2009 en is daarom zeer terughoudend in het accepteren van nieuwe probleemgebieden.

Verder pleit IDM voor een actieve, sturende rol van waterschappen en provincies rond thema's als biodiversiteit en verdroging en de mogelijkheid voor boeren en grondeigenaren om groen en blauwe diensten aan te bieden. Wij verwachten dat die beide suggesties de komende jaren praktijk zullen worden: met de introductie van het Investeringsbudget voor het Landelijk Gebied (ILG) zal de 'regiefunctie' in het gebiedsgerichte beleid (inclusief thema's als biodiversiteit en verdroging) voortaan bij de provincies komen te liggen, die op hun beurt naar verwachting de waterschappen voluit zullen betrekken bij de invulling en uitvoering van het waterbeheer en de verdrogingsbestrijding. Boeren en andere grondeigenaren zullen de komende jaren gestimuleerd worden groene en blauwe diensten uit te voeren. Momenteel wordt gewerkt aan de opstelling van een zogenaamde catalogus van groene en blauwe diensten. Het is de bedoeling dat een aantal maatregelen daaruit in de nabije toekomst met ondersteuning vanuit het POP kan worden toegepast.

LTO Nederland

LTO spreekt in een uitgebreide reactie waardering uit voor het tot dusverre opgestelde concept. Tal van de door LTO aangereikte elementen worden in de voorliggende versie van de NPS teruggevonden. Desalniettemin heeft LTO een aantal commentaarpunten en suggesties bij de voorliggende tekst.

1. Volgens LTO zal het POP-programma primair tot doel moeten hebben de concurrentiekracht en het innovatief vermogen van de land- en tuinbouw te versterken. Daarvan kunnen maatregelen die natuur- en milieudoelen ondersteunen deel uitmaken, vanuit de optiek dat duurzaamheid een vanzelfsprekende voorwaarde is voor economische ontwikkeling. Maar LTO is ook van mening dat de NPS meer ambitie kan tonen om de kracht van het agrobusiness-complex te versterken en verwijst daarbij naar de nota 'Kiezen voor Landbouw'.
2. LTO meent dat de beschrijving van het ontwikkelingsperspectief van de agrofoodsector (te) somber van toonzetting is; LTO benadrukt dat er ook kansen liggen en wijst op de voordelen van voortgaande ontwikkelingen (met name rond schaalvergroting).
3. LTO pleit voor zuiver gebruik van de term 'greenport'.
4. LTO meent dat een aantal conclusies over onvoldoende milieucondities en aanvullende maatregelen om dat op te lossen vooralsnog voorbarig zijn (§1.2).
5. LTO onderschrijft dat in Nederland vanuit een macro-perspectief beschouwd nu en in de nabije toekomst ten opzichte van de steden er geen extra sociaal-economische en maatschappelijke problemen te verwachten zijn in het landelijk gebied, maar wijst er wel op dat er lokaal grote problemen kunnen bestaan. LTO stelt een aantal aanvullingen voor, voor de opsomming van opgaven (blz. 7) voor het platteland betreffende voorzieningen toegesneden op de stadsrandzone van het landelijk gebied en het leveren van een bijdrage aan de energievoorziening.
6. *LTO kan zich vinden in de keuze voor één landsdekkend POP en voor een beperking in de keuze van de maatregelen die zijn genoemd in de EU plattelandsverordening.*
7. LTO ondersteunt de ambitie in NPS om accenten te leggen bij vernieuwende vormen van kennisverspreiding en samenwerking, maar meent dat ook meer traditionele en laagdrempelige vormen van kennisverspreiding en uitwisseling belangrijk zijn en derhalve ook moeten worden ondersteund.
8. LTO stelt met instemming vast dat wordt voorzien dat bij de besteding van middelen in as 1 de uitgaven voor een belangrijk deel het verbeteren van het fysieke potentieel zullen betreffen, maar merkt wel op dat bij de maatregel 'verbeteren infrastructuur' de voorbeelden betrekking hebben op integrale gebiedsgerichte projecten. LTO meent dat voorkomen zou moeten worden dat als voorwaarde integraliteit van projecten wordt opgenomen.
9. LTO kan instemmen met de aandacht die uitgaat naar jonge ondernemers, maar tekent aan dat inzet van maatregelen niet wordt beperkt tot jonge ondernemers aangezien zij voordeel hebben bij deelname aan maatregelen van ook oudere collega's.
10. LTO wijst erop dat de benutting van ICT in de Nederlandse landbouw inderdaad op een relatief hoog niveau is, maar dat de keerzijde hiervan is dat de integratie en standaardisatie van systemen te wensen over laat. Het gebruik en ontwikkelen van systemen die aan actuele standaarden voldoen en gebruik kunnen maken van *up to date* integratiemogelijkheden zou in het POP kunnen worden bevorderd.
11. Stimuleren van innovatie zou niet moeten ophouden bij inzicht, kennis, kunde, maar zou ook de mogelijkheid moeten bieden om bepaalde keuzeopties mogelijk te maken of te stimuleren.
12. In het kader van agrarisch natuur- en landschapsbeheer geeft LTO in overweging groene en blauwe diensten meer prioriteit te geven.
13. Voorts vraagt LTO aandacht voor agrarische natuur- en milieuverenigingen die in vrijwel geheel Nederland actief zijn en waarbij een groot aantal agrarisch ondernemers zich heeft aangesloten. De verenigingen initiëren en ondersteunen landschapsonderhoud en natuurbeheer door deze ondernemers. Het verdient aanbeveling in de beschrijving van de doelen en maatregelen in paragraaf 3.2. ook aandacht te geven aan de mogelijke inzet en betrokkenheid van de agrarische natuurverenigingen.
14. LTO is van mening dat ook specifieke kleinschalige zandgebieden, zoals de Noordelijke Friese Wouden in aanmerking zouden moeten komen voor een probleemgebiedenvergoeding.
15. LTO Nederland onderstreept in zijn algemeenheid het gestelde in paragraaf 3.3. LTO hecht in het bijzonder aan maatregelen in met name peri-urbane gebieden, Nationale Landschappen en probleemgebieden waardoor primaire landbouw en de ontwikkeling naar diversificatie en introductie van nieuwe economische dragers beter op elkaar worden afgestemd.

16. LTO beoordeelt de ervaringen met de Leader aanpak positief, maar tekent aan dat de processturing van de Leader aanpak dikwijls erg veel energie, middelen en tijd vraagt, waardoor in verschillende projecten de betrokkenheid wegebde. LTO dringt daarom aan op een platte structuur waarbij de Leader groepen binnen helder gestelde kaders ten aanzien van doelen en toegestane maatregelen kunnen besluiten over de inzet van middelen. Het is een goede zaak dat in de teksten geen beperkingen voor de aard en samenstelling van de Leadergroepen zijn opgenomen. Daardoor kan bij elk gebied en elke vraagstelling een passend proces en dito begeleiding worden ingevuld.

17. *Het EU plattelandsfonds richt zich in de assen 1 en 2 in het bijzonder op het individuele bedrijf. Meer grootschalige projecten en investeringen kunnen uit de Structuurfondsen worden gefinancierd. LTO dringt erop aan die mogelijkheden daadwerkelijk te benutten.*

Reactie

Mede naar aanleiding van het commentaar van LTO, is het ontwikkelingsperspectief nu positiever verwoord. Het begrip 'greenport' is verhelderd.

De beschrijving van de milieusituatie is genuanceerd.

In de strategie wordt nu uitvoeriger ingegaan op de bijdrage die de land- en tuinbouw kan leveren aan duurzame energievoorziening.

LTO pleit, in lijn met Kiezen voor landbouw, voor een zwaarder accent op versterking van het agrobusinesscomplex. Voor zover de Plattelandsverordening ruimte biedt voor maatregelen gericht op versterking van de keten, wil Nederland deze kunnen benutten (samenwerking bij innovatie, verhogen toegevoegde waarde). Zoals bekend zijn de mogelijkheden hiervoor echter beperkt, aangezien de verordening bepaalt dat voor maatregelen onder de eerste as vooral boeren en bosbouwers als eindbegunstigden worden aangemerkt.

LTO waarschuwt ervoor milieuverbetering en integraliteit van projecten niet als voorwaarden te hanteren voor het in aanmerking komen voor ondersteuning vanuit het POP. Het is niet de bedoeling dat te doen. Wel zijn duurzaamheid en het koppelen van verschillende doelen belangrijke uitgangspunten, zoals blijkt uit de in paragraaf 2.3 geformuleerde centrale doelstelling van de NPS: "centraal in het Nederlandse POP zal staan een integrale (agrarische) transformatieopgave. Innovatieve en structuurversterkende maatregelen zullen daarbij zoveel mogelijk hand in hand gaan met de belangrijke opgaven om de milieudruk vanuit de land- en tuinbouw verder te verminderen en te voldoen aan de verplichtingen uit hoofde van de Kaderrichtlijn Water. Het spreekt vanzelf dat alleen duurzame ontwikkeling toekomstbestendig is." Bij de uitwerking van het programma zal gezien worden hoe deze integraliteit bevorderd kan worden.

De opmerkingen over 'traditionele en laagdrempelige vormen van kennisverspreiding en uitwisseling' en over het stimuleren van innovatie worden betrokken bij de uitwerking van het programma. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling om alleen vernieuwende vormen van kennisverspreiding te steunen. De doeltreffendheid en doelmatigheid van vormen van kennisoverdracht zal een belangrijke rol spelen bij de invulling van het POP. 'Vernieuwen' in relatie tot de wijze van kennisverspreiding is geen doel op zich. Enkele kleine aanpassingen in de tekst zijn doorgevoerd om dit te verhelderen.

Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling om het POP alleen maar te richten op jonge ondernemers, ook om de redenen die LTO noemt. Dat neemt niet weg dat, zoals ook aangegeven in de NPS in §3.1, bepaalde maatregelen (met name bedrijfsmodernisering) gericht kunnen worden op jonge ondernemers. Dit wordt in de tekst nu iets sterker benadrukt.

Als inderdaad de integratie en standaardisatie van ICT-systemen een wezenlijk zorgpunt is, een fenomeen dat overigens te maken zou kunnen hebben met de wet van de remmende voorsprong, dan is het zeker niet de bedoeling om aanpak van dat probleem met behulp van het POP bij voorbaat uit te sluiten. Juist gegeven het belang van ICT moet het dan ook mogelijk zijn om vanuit het POP aanpak van deze problemen te steunen. De tekst is hierop aangepast.

Het pleidooi om aandacht te geven aan de mogelijke inzet en betrokkenheid van de agrarische natuurverenigingen spreekt ons aan, maar stuit op de grenzen van wat krachtens de verordening mogelijk is: ondanks aandringen van Nederland kunnen de ANV's niet als eindbegunstigden aangemerkt worden. Wij nemen nota van de wens het oppervlak aangewezen probleemgebieden te

verruimen; de komende jaren zal uitbreiding van hectares plaatsvinden voor de karakteristieke kleinschalige landschappen, en het Zuid-Limburgs heuvelland. De strategie is ook op dit onderdeel inmiddels nader uitgewerkt.

LTO dringt aan op een 'platte structuur', met veel uitvoeringsvrijheid voor de Leadergroepen. Dit sluit aan bij onze intenties.

De oproep de mogelijkheden van de structuurfondsen te benutten, onderschrijven we. Het is nu aan de provincies om in de programmadocumenten voor de uitvoering van het structuurfondsenbeleid voldoende aandacht en middelen op het platteland te richten.

Verslag Informatiebijeenkomst POP-2 Kasteel Groeneveld, 13 juni 2006

Inhoud:

- Opening
- Presentatie nationaal plattelandsnetwerk: terugblik huidige periode, toekomst
- Verslagen subsessies:
 - Subsessies as 1
 - Subsessies as 2
 - Subsessies as 3
 - Subsessies as 4
- Plenaire terugkoppeling
- Afsluiting

Opening

Hans Zwetsloot, Programmamanager POP-2, tevens hoofd Regiebureau POP

Welkom

Alle aanwezigen worden van harte welkom geheten bij deze maatschappelijke consultatie van het Programmadocument POP 2007 – 2013. Een speciaal woord van welkom voor de vertegenwoordigers vanuit de EU, mevrouw Sindy Rottiers en de heer Joost de Jong van de EU-Cie, alsmede mevrouw Elze Woudstra en mevrouw Suzanne Bont van de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland in Brussel.

Ten behoeve van dit overleg zijn stukken gepubliceerd op de website van het Regiebureau. Indien gewenst kunnen de stukken ook elektronisch (dan wel via de post) aan geïnteresseerden toegezonden worden.

Stand van zaken Nationale Plattelands Strategie (NPS)

De NPS is volop in ontwikkeling. De op de website van het Regiebureau gepubliceerde versie is inmiddels al weer verder aangevuld en aangescherpt. De nieuwe versie zal op korte termijn op de site geplaatst worden. Morgen, woensdag 14 juni, is er een Algemeen Overleg met de Tweede Kamer waarin ook de NPS aan de orde zal komen. Daarnaast zijn de procedures in gang gezet om de NPS op politiek-bestuurlijk niveau vast te laten stellen. De volgende stappen zijn worden gezet:

- NPS wordt besproken in het BALG (provinciaal ambtelijk voorbereidingsportaal voor bestuurlijke besluitvorming) van 20 juni
- NPS wordt besproken in de Rijks Planologische Commissie van 20 juni
- Informeel overleg over de NPS met vertegenwoordigers van de EU op 23 juni
- Verzending NPS naar de onderraad van de Ministerraad, ter bespreking op 4 juli
- Vaststelling NPS in Ministerraad van 7 juli

Na vaststelling van de NPS in de Ministerraad van 7 juli zal het stuk ter informatie aan Brussel toegezonden worden. Het stuk behoeft geen goedkeuring vanuit Brussel, aanpassingen in de loop van de komende jaren is mogelijk en zal onderdeel uitmaken van aanpassingen in het Programmadocument POP-2.

Stand van zaken Programmadocument POP 2007 – 2013

Op basis van een sterke – zwakte analyse zoals verder uitgewerkt in de NPS zijn voor Nederland 19 maatregelen gekozen waarvoor in genoemde periode POP-geld beschikbaar gesteld zal gaan worden. Door middel van politiek-bestuurlijke keuzes zijn deze 19 maatregelen bepaald. Daarbij is er overigens sprake van een goede aansluiting met de relatief grote hoeveelheid nieuw beleid die er de afgelopen jaren is vastgesteld, zoals het Meerjarenprogramma Vitaal Platteland, maar bijvoorbeeld ook de Provinciale meerjarenprogramma's.

De maatregelen zijn grofweg te verdelen in twee 'soorten', te weten de maatregelen gericht op 'ondernemers' (as 1 en 2) en maatregelen die 'gebiedsgericht' zijn (as 3 en 4). Het 'ondernemersprogramma' omvat feitelijk maatregelen die voor geheel Nederland generiek zijn. Maatregelen onder

deze assen vallen in het algemeen onder rijks (LNV\VROM\W&W) of provinciale regelingen. De gebiedsgerichte maatregelen (as 3 en 4) zullen in het algemeen provinciaal zijn (ILG-gelden), naast de EU-cofinanciering eventueel aangevuld met andere provinciale middelen. Voor deze laatste assen hebben de gezamenlijke provincies besloten alle maatregelen die vanuit Brussel mogelijk gemaakt zijn open te stellen. Per provincie kunnen aanvullende keuzes gemaakt worden. Voordeel hiervan is dat er sprake is van lokale ontwikkelingen, met vaak een bottom-up aanpak.

Financiële middelen

Voor de uitvoering van POP-2 is vanuit de EU circa 436 miljoen euro voor de gehele periode beschikbaar. Dit komt dus neer op circa 62 miljoen euro Brussels geld per jaar. In dit bedrag zit het bedrag dat beschikbaar is voor de Leader-aanpak (as 4) al verwerkt. Dit bedrag is helaas lager dan oorspronkelijk werd gedacht. Bestuurlijk is reeds afgesproken dat de beschikbare gelden verdeeld zullen worden over de assen volgens de volgende verdeelsleutel:

As 1: 30%, dus circa 18 miljoen euro EU-geld per jaar

As 2: 30%, idem

As 3 en 4 gezamenlijk 40%, dus circa 24 miljoen euro per jaar.

De nu reeds bekende 'wensen' overschrijden de beschikbare gelden. Bedacht moet worden dat naast de Brusselse gelden ook nationaal (overheids)geld ingezet moet worden. Het EU-cofinancieringspercentage zal naar verwachting 50% bedragen. De cofinanciering dient overigens aantoonbaar een meerwaarde te hebben (wat bedoel je hier precies?).

Dagprogramma

Aansluitend aan de inleidende presentatie zal een presentatie over het Plattelandnetwerk gegeven worden. Daarna zal in subgroepen over alle assen een presentatie gegeven worden en kunnen er vragen/discussiepunten naar voren gebracht worden. Na twee presentaties volgt een lunch, na afronding van de laatste twee presentaties zal een plenaire terugkoppeling plaatsvinden.

Iedereen wordt verzocht de vier sticker-rondjes die in het uitgereikte programmapakket zitten, te plakken bij die maatregelen die men het meest belangrijk acht.

Presentatie Nationaal Plattelandsnetwerk, Terugblik huidige periode, Marga de Jong

In de uitgereikte map zit onder meer een brochure over het Plattelandsnetwerk. Deze brochure 'straalt' ook uit wat het Plattelandsnetwerk wil zijn: aansprekend, veelkleurig, helder.

Het plattelandsnetwerk was in de beginperiode met name gericht op de zogenaamde Leadergroepen. Al snel is het netwerk echter verbreed tot een landelijk werkend netwerk. In afgelopen periode is vooral gekeken hoe het netwerk na afloop van de huidige POP-periode vormgegeven zou moeten worden. Vragen waarop men zich heeft gericht zijn met name

- hoe moet de publiek-private samenwerking vormgegeven worden
- hoe kan het 'multiplier-effect' maximaal vormgegeven worden
- wat zijn de ervaringen/wensen die ingebracht kunnen worden bij de voorbereiding van POP-2
- hoe kan ingespeeld worden op de ontwikkelingen met betrekking tot de ILG-gelden.

Hiertoe zijn zelfevaluaties uitgevoerd door zowel de Leadergroepen als door het Plattelandsnetwerk zelf. Belangrijke aandachtspunten zijn:

- nauw aansluiten bij wat er in het landelijk gebied gebeurt
- hebben van een eigen ambitie
- overbrengen van signalen over en weer
- invulling geven aan de 'gebiedsverantwoordelijkheid' (plattelandskabinet; workshops plattelandseconomie etc.)
- internationale contacten

Toekomst: het Nationaal Plattelandsnetwerk, Geert Gielen

Functies

Het toekomstige plattelandsnetwerk zal 3 functies hebben, te weten

1. verbindingen leggen
verbindingen tussen assen, tussen regio's etc. etc.
2. ondersteunen
van groepen, instanties, organisaties etc., gericht op het laten leren van elkaar
3. stimuleren
van activiteiten, naar buiten treden, veranderingen in gang zetten \ speldenprikken geven

Taken en activiteiten

Taken en activiteiten zijn dan ook als volgt te omschrijven:

1. organiseren ontmoetingen
2. verbinden van assen
3. contacten onderhouden met andere netwerken, gericht op het versterken van elkaar
4. versterken van de kwaliteit van het platteland
5. stimuleren van samenwerking, ook transnationaal
6. opsporen en analyseren van 'best practices' en deze informatie verspreiden tbv het 'leren van elkaar'
7. nieuwe impulsen geven
8. beheer van het netwerk

Organisatie

De organisatiestructuur van het nationaal plattelandsnetwerk moet nog vormgegeven worden. Vooralsnog wordt er vanuit gegaan dat gebruik gemaakt zal gaan worden van een 'extern team' dat bijvoorbeeld bijeenkomsten organiseert, brochures ontwikkelt etc.. Aansturing van het geheel zou aangehaakt moeten worden bij het Comité van Toezicht POP-2. Tussen het CvT en de 'uitvoering' moet nog een structuur georganiseerd worden, die ondermeer goed in afstemming wordt gemaakt het het LOVP.

Financiële middelen

Vooralsnog wordt er vanuit gegaan dat voor 4 miljoen euro, 2 miljoen nationaal geld en 2 miljoen EU-cofinanciering, het netwerk actief kan zijn en gewenste projecten uit kan voeren. Dit bedrag is iets hoger dan de huidige financiële middelen die beschikbaar zijn.

Hoe verder

Een ieder wordt verzocht inhoudelijke opmerkingen vandaag of in de loop van de komende tijd bij Geert Gielen te melden.

De organisatiestructuur zal verder vormgegeven worden in de komende periode. Een en ander zal onderdeel worden van het Programmadocument.

Vragen en opmerkingen vanuit de zaal

1. Het valt op dat het netwerk voorheen vooral op Leader gericht was, nu wordt een en ander 'breder' getrokken. Dit roept de vraag op of POP-2 ook 'breder' wordt ingestoken dan in het verleden.
Antwoord: Het Plattelandsnetwerk, dat overigens een 'voorschrift' is vanuit POP-2, omvat inderdaad meer dan de Leadergroepen. Het gehele POP omvat de 19 maatregelen waarover vandaag gesproken wordt.
2. Wat is relatie tussen het Netwerk en het Regiebureau POP?
Antwoord: er is nog geen besluit genomen over het al dan niet voort blijven bestaan van het Regiebureau POP. Het Plattelandsnetwerk moet er in ieder geval komen (voorschrift vanuit

verordening). Overigens zijn de werkzaamheden van het Netwerk en het Regiebureau verschillend.

3. De ideeën over de vormgeving van de organisatie zijn nog erg pril. Vraag is hoe bestaande organisaties en netwerken bij de verdere ideeënvorming betrokken worden. Geconcludeerd wordt dat er tot op heden geen sprake is van 'structurele' relaties met veel bestaande organisaties en netwerken: hoe gaat dit in de toekomst vormgegeven worden?
Antwoord: Het is van belang dat bestaande organisaties en netwerken aansluiting krijgen met het Netwerk, zodat middelen gekoppeld kunnen worden \ de krachten gebundeld kunnen worden. Het netwerk zal een 'jaarplan' opstellen en voor de uitvoering van dat jaarplan aansluiting proberen te zoeken bij bestaande organisaties en netwerken. Bijeenkomsten zoals vandaag zijn er juist ook voor bedoeld om elkaar te leren kennen \ elkaar in de toekomst te kunnen vinden.
4. Netwerk zal ook goede afstemming moeten zoeken met bijvoorbeeld de provinciale PMJP-coördinatoren en het LOVP. Hoe wordt dat vormgegeven?
Antwoord: op dit moment is de organisatievorm etc. nog in ontwikkeling \ geschetste beelden zijn denkrichtingen. In de toekomst is het zeker van belang dat genoemde contacten gelegd worden.

**Verslagen subsessies:
Subsessies as 1 Versterking concurrentievermogen land- en bosbouw**

Naam organisatie	Opmerking/ discussiepunt & reactie op hoofdlijnen
Leader-Gelderland	<p>Hoeveel geld gaat er naar bos?</p> <p>Reactie: Dit is nu niet aan te geven. Bos zit vooral in as 2. Onder as 1 zitten ook bepaalde maatregelen voor de bosbouw.</p>
Leader-Gelderland	<p>Hoe is geld gebudgetteerd?</p> <p>Reactie: In het programmadocument worden de financiën per maatregel ingevuld, dit is verplicht vanuit de verordening.</p>
LLTB	<p>De Gemeenschappelijk Marktordering Groente en Fruit (GMO) is buiten POP-1 gehouden, is dat ook in POP-2 zo?</p> <p>Reactie: Ja, dat blijft zo. In het programmadocument moet een afbakening over POP-2 en de GMO groente en fruit worden opgenomen.</p> <p>Valt de melkveeacademie onder maatregel 111 (beroepsopleiding en voorlichting)?</p> <p>Reactie: dit is wel een project waar we aan denken.</p>
Pingo	<p>Is maatregel 111 alleen op agrariërs gericht, is een training van boeren aan Natuurbeheerders met landbouwgrond ook mogelijk?</p> <p>Reactie: maatregel 111 zou ook voor natuurbeheerders landbouwgrond interessant kunnen zijn mits de activiteit ikv gericht is op de landbouwproductie.</p>
Pingo	<p>Waarom is er geen vestigingssteun van jonge boeren of ondersteuning van oude agrariërs opgenomen in het programma (maatregelen 112 en 113)?</p> <p>Reactie: Steun bij vestiging van jonge boeren is niet gekozen omdat dit zou kunnen leiden tot prijsopdrijving. We kiezen wel voor ondersteuning van jonge boeren die al zijn gestart. Voor oude boeren die willen stoppen is voldoende geregeld in Nederland.</p> <p>Wie kan advies geven onder maatregel 114 (bedrijfsadvisering)?</p> <p>Reactie: het gaat om op de landbouw gerichte, gespecialiseerde adviseurs. In het programmadocument komen selectiecriteria voor adviseurs.</p>
Subsidiefocus	<p>Wie vraagt subsidie aan en wie ontvangt het geld bij maatregel 114?</p> <p>Reactie: De begunstigde is de boer, die de rekening voor geleverde diensten betaalt aan de adviseur.</p>
Den Haneker	<p>Kan een Vereniging voor agrarisch natuurbeheer (VAN) ook adviseren onder maatregel 114?</p> <p>Reactie: De organisatie moet aantoonbaar kennis hebben van cross compliance activiteiten. Dit is een eis uit de verordening. De vraag is of dit voor een VAN geldt.</p>
LLTB	<p>Wat betekent de voorrangsregel voor bedrijven met meer dan 15000 euro subsidie?</p> <p>Reactie: In de praktijk betekent dit dat met name akkerbouwers en melkveehouders in</p>

	<p>aanmerking komen. De rest van de bedrijven lift mee.</p>
Pingo	<p>Cross compliance valt toch onder reguliere activiteiten voor boeren, waarom ondersteunt POP dit?</p> <p>Reactie: De EU wil dat boeren met veel subsidie hun zaakjes goed voor elkaar hebben.</p>
Pingo	<p>De in het concept programmadocument genoemde vouchers lijken op het persoonsgebonden zorgbudget, hoe werkt dit?</p> <p>Reactie: de vouchers zijn niet opgenomen in het Nederlandse POP, dit staat nog ten onrechte in het document. Wel komt er een nationale steunregeling voor vouchers.</p>
Pingo	<p>Wat is de leeftijdseis voor maatregel 121, steun aan jonge boeren?</p> <p>Reactie: de leeftijdseis is 40 jaar. Doel van deze maatregel is de vitaliteit in de landbouw te versterken. "Boer zoekt vrouw"</p>
Provincie Gelderland	<p>Maatregel 121: voor welke investeringen geldt dit, aangezien het niet mag voor uitbreidingsinvesteringen?</p> <p>Reactie: het gaat om investeringen die gericht zijn op duurzaamheid en efficiëntie verbetering en waarvoor jonge boeren een steuntje in de rug nodig hebben.</p>
Den Haneker	<p>Wat wordt bij 121 bedoeld met productie?</p> <p>Reactie: het gaat onder as 1 altijd om landbouwproductie, geen zorg of toerisme e.d..</p> <p>Gaat het bij 123 (toegevoegde waarde) alleen om landbouw?</p> <p>Reactie: het gaat om de keten, maar wel gericht op landbouwproducten.</p>
Provincie Gelderland	<p>Zijn initiatieven voor afvalverwerking of biovergisting mogelijk onder Samenwerking in de keten bij innovatie?</p> <p>Reactie: ja, dat kan.</p> <p>Is agro forestry ook mogelijk onder artikel 124?</p> <p>Reactie: Bebossing van landbouwgrond zit in as 2 (artikel 44 van de verordening), innovaties in houtproducten zit wel in maatregel 124.</p>
Provincie Gelderland	<p>Valt verkaveling of ontsluiting onder maatregel 125 (infrastructuur)?</p> <p>Reactie: ja, dat klopt, bijvoorbeeld voor schaalvergroting.</p>
Pingo	<p>Is schaalvergroting wel handig ter bevordering van recreatie en toerisme?</p> <p>Reactie: Dit hoeft elkaar niet te bijten, er zijn meerdere doelen met een project te realiseren door bijvoorbeeld verkaveling, verbindingswegen en wandelpaden aan te leggen.</p>
LLTB	<p>Kunnen projecten met intensieve veehouderij of glastuinbouw onder maatregel 125?</p> <p>Reactie: ja, dat zou kunnen.</p> <p>Vallen investeringen in luchtwassers onder maatregel 131 (voldoen aan normen)?</p> <p>Reactie: nee, dat past niet. Luchtwassers kunnen wel onder maatregel 121 Bedrijfsmodernisering. Te denken valt wel aan steun voor boeren die extra last van</p>

<p>Waterschappen</p>	<p>kaderrichtlijnen hebben. Het gaat alleen om EU-normen.</p> <p><i>Hoe vast liggen de maatregelen in het programmadocument?</i></p> <p><u>Antwoord:</u> Dit ligt nog niet 100% vast, maar we verwachten niet dat er nog veel verandert. Sommige maatregelen, zoals vestigingssteun voor jonge boeren, zijn niet gekozen.</p> <p>Wat is de relatie van POP met het zogenoemde ondernemersprogramma?</p> <p><u>Antwoord:</u> Het ondernemersprogramma is het geheel van ondernemersgerichte subsidies waarvoor één loket wordt ontwikkeld. De generieke maatregelen uit as 1 worden via het ondernemersprogramma opengesteld. Daarnaast zitten in het ondernemersprogramma ook nationale steunmaatregelen, zoals de agro-innovatievouchers.</p> <p>Hoe vast ligt het financiële plaatje van POP al en kunnen na vaststelling nog wijzigingen doorgevoerd worden?</p> <p><u>Antwoord:</u> In het programmadocument komt een meerjarige raming van de middelen per maatregel. Hierin staan de publieke nationale middelen (VROM, provincies en waterschappen) en EU-cofinanciering. Jaarlijks zijn kleine wijzigingen door te voeren, tijdens de midterm review van 2009 kunnen grotere aanpassingen doorgevoerd worden.</p>
<p>ProBos</p>	<p>Hoe ziet de private financiering van maatregelen eruit?</p> <p><u>Antwoord:</u> de private financiering is per maatregel verschillend. Dit komt terug in het subsidiepercentage in de subsidieregeling.</p>
<p>Unie van Waterschappen</p>	<p>Hoe werken de maatregelen per provincie uit en hoe zit dit met de financiën?</p> <p><u>Antwoord:</u> As 1 is gericht op ondernemers en hier wordt gewerkt met generieke instrumenten. Behoudens infrastructuur (maatregel 125) waarover afspraken zijn met de provincies in het MJP is vooraf geen inschatting te maken van verdeling van middelen over regio's.</p>
<p>Provincie Noord-Brabant</p>	<p>Hoe is de koppeling van as 1 met LEADER?</p> <p><u>Antwoord:</u> As 1 gaat uit van concrete projecten die via een subsidieregeling worden ingediend. LEADER is een totale aanpak voor een gebied. Van LEADER gebieden kunnen wel onder de doelstelling van as 1 vallen. Projecten kunnen vanuit LEADER gebieden ook ingediend worden onder de generieke maatregelen.</p>
<p>PROBOS</p>	<p>De bos- en houtsector krijgt onvoldoende erkenning bij het rijk. De hout- en biomassaproductie krijgen onvoldoende nadruk in het POP. De houtsector heeft een visie ontwikkeld, die het rijk zou moeten onderschrijven.</p> <p><u>Antwoord:</u> In de NPS is het publieke belang van bos benoemd (oa leefkwaliteit) en is het (relatief kleine) economisch belang aangegeven. In het POP zitten diverse maatregelen die ook voor de bosbouwsector bedoeld zijn. Dit geldt ook voor as 1 hoewel het klopt dat sommige maatregelen alleen voor agrariërs zijn.</p>
<p>Leader Kromme Rijn VROM VBN</p>	<p>Aan wat voor soort maatregelen kan gedacht worden bij <u>Maatregel 121</u> bedrijfsmodernisering? Kan een melkrobot bijvoorbeeld?</p> <p>Hoe moet de voorwaarde voor publieke noodzaak gezien worden?</p>

	<p>- Wanneer is er sprake van een jonge boer? - is deze maatregel ook voor tuinders?</p> <p><u>Antwoord:</u> Onder deze maatregel kunnen Investerings van jonge boeren die bijdragen aan efficiëntere productie worden gesubsidieerd. De voorwaarde van publieke noodzaak moet nog bekeken worden maar is eigenlijk niets nieuws want dit geldt eigenlijk altijd voor subsidieregelingen.</p> <p>Het gaat om boeren (inclusief tuinders) die al gestart zijn en jonger dan 40 jaar zijn.</p> <p>Maatregel 123 is belangrijk voor kleinschalige bedrijven die willen innoveren.</p> <p><u>Antwoord:</u> mee eens, is bedoeld voor MKB in bos en agrosector.</p> <p>“Kleine Kernen”</p> <p>Is maatregel 124 ook provinciaal in te zetten en hoe is de verdeling over provincies?</p> <p>Antwoord Er komt een generieke landelijke regeling voor deze maatregel. De innovatietoets is hierin nog niet uitgewerkt, waarschijnlijk komt er een commissie van deskundigen. Het ligt niet voor de hand om meerdere projecten met dezelfde innovatie te honoreren.</p> <p>Wat is in maatregel 125 bedoeld met verbetering van de kwaliteit, kan dit ook duurzaamheid zijn?</p> <p><u>Antwoord:</u> As 1 gaat over concurrentieversterking van de landbouw, dit staat voorop. Duurzaamheid is een randvoorwaarde. Nederland heeft zich in Brussel sterk gemaakt voor integraliteit in projecten, dit moet in het programmadocument nog uitgewerkt worden.</p> <p>Vallen nitraatrichtlijn, ammoniak en kaderrichtlijn water onder maatregel 131? - Hoe wordt ingespeeld op gebiedsgerichte projecten, bijvoorbeeld de stroomgebiedenaanpak van de kaderrichtlijn water?</p> <p><u>Antwoord:</u> Het gaat om nieuwe normen, voor de kaderrichtlijn water zijn deze er nog niet. In 2009 is een midterm review gepland, dan zou de kaderrichtlijn water meegenomen kunnen worden. Over de invulling hiervan in het POP is nu nog niks te zeggen. Voor nitraat en Ammoniak is er een landelijke aanpak die regionaal effect heeft maar wel over provinciegrenzen heen gaat.</p> <p>Voor wie zijn de maatregelen 132 en 133 bedoeld, kan een supermarkt bijvoorbeeld ook meedoen?</p> <p><u>Antwoord:</u> Maatregel 132 is voor boeren, 133 is voor producentengroeperingen. Een supermarkt kan wel aan projecten meedoen maar kan geen eindbegunstigde zijn.</p>
<p>Provincie Groningen (Leader)</p>	<p>Is er zicht op hoe met maatregelen in het POP wordt omgegaan vanuit idee van integrale projecten?</p> <p>Reactie: voor een deel worden voorwaarden bepaald door inhoud van de EU verordening (bij begunstigden, wijze van selectie) in het programma worden maatregelen voor zeven jaar vastgelegd. Daar zal dit ook moeten worden uitgewerkt.</p>

Waterschap Delftland	Wie beslist over jaartranches van middelen?
LTO	<p>Reactie: In programma worden de middelen met de ramingen over de jaren in jaartranches vastgelegd.</p> <p>Communicatie is belangrijk als niet elk jaar alle maatregelen worden opengesteld. Overheid moet vanuit klant "ondernemer" denken en bijv. loketten voor maatregelen op de goede momenten openstellen.</p> <p>Reactie: Is inderdaad belangrijk punt. Ondernemersprogramma is juist bedoeld om met één loket voor ondernemers duidelijkheid te scheppen. Daarnaast is er nog wel een gebiedsgericht deel dat ook voor ondernemers relevante onderdelen kan bevatten.</p>
EU-Commissie	Ook landbouworganisaties kunnen een belangrijke rol spelen bij de communicatie. Reactie: Eens!
LTO Noord	<p>Kan Leader ook worden ingezet voor andere assen? Welke mogelijkheden zijn er dan voor as 1: kan dat ook via Leader? As 1 is toch vooral bedoeld voor boeren en tuinders?</p> <p>Reactie: Leader is vooral methode van werken. Resultaten daarvan (projecten) kunnen ook doelen van andere assen dienen. Bijv. concreet bij innovatie. Er is nog geen besluit over de mate waarin Leader financieel moet/kan bijdragen aan de andere assen.</p>
Boschap	<p>As 1 richt zich vooral op landbouw: productieve of ook verbrede landbouw?</p> <p>Reactie: Verbreding (zorg, toerisme) zit vooral in as 3. Ondernemerschap zit met name in as 1. Het is wel soms lastig om onderscheid te maken maar focus is wel duidelijk.</p> <p>Hoe zit het met huisverkoop van producten, verwerking en ketenontwikkeling?</p> <p>Reactie: Lijkt voor as 1 te zijn: gaat om landbouwproducten van eigen bedrijf.</p>
Waterschap Midden Delftland	<p>Wat is leeftijdsgrens voor jonge boeren? Wat voor soort steun is het? Waarom geen garanties/goedkope leningen?</p> <p>Reactie: EU-regels bepalen dat leeftijdsgrens bij 40 jaar ligt. Het gaat niet om vestigingssteun maar steun voor financiering van investeringen na een overname. Optie van garantstelling o.i.d. wordt nog bekeken.</p>
Prov. Groningen (Leader)	<p>Kan steun jonge boeren ook in kader van gebiedsgericht beleid?</p> <p>Reactie: Wordt in het programma geregeld. Maar twijfels bij gebiedsgerichte aanpak omdat het gaat om generieke problemen/doelstellingen.</p>
LTO Nrd	<p>As 1 is toch een landelijke as?</p> <p>Reactie: Ja, maar bij jonge boeren heeft een aantal provincies extra middelen beschikbaar gesteld voor jonge boeren in de eigen provincie. Dat kan ook in de nieuwe periode misschien gebeuren.</p>
LTO	<p>Modulaire subsidiekader – één loket – en dan toch regionale of provinciale openstellingen?</p> <p>Reactie: Onderscheid maken tussen één loket waar ondernemers terecht kunnen en de vraag wie dan de regeling financiert: achter het loket kunnen meerdere financiers zitten</p>

	<p>die middelen beschikbaar stellen voor regelingen.</p>
LTO Noord	<p>Maatregel 125 (infra): gaat het om grondgebonden veehouderij of kan het ook voor andere sectoren van toepassing zijn?</p> <p>Reactie: misschien is tekst op sheet niet juist: de afspraak die in MJP is gemaakt is leidend. Wel gaat het nadrukkelijk om infrastructuur buiten reconstructiegebieden.</p>
LTO	<p>Pleit ervoor om de terminologie zo breed mogelijk te houden ivm onzekerheid in de loop van de jaren 2007-2013. Daarom niet expliciet koppelen aan een sector.</p> <p>Reactie: Eens met pleidooi maar anderzijds wordt NL wel gevraagd om richting te bepalen (focus). Jaarlijks kan programma worden gewijzigd en er komt ook een mid-term evaluatie in 2009.</p>
Waterschap	<p>Kan waterschap ook begunstigde zijn bij maatregel infrastructuur? Watermaatregelen met als doel versterking concurrentiekracht landbouw kunnen?</p> <p>Reactie: Ja, maar hoofddoel is concurrentiekracht landbouw. Integrale projecten die andere doelen meenemen kunnen. Vraag is wel of je voor een geheel project dan ook EU-financiering wilt aanvragen.</p>
Ver. Streekeigen producten	<p>Komen streekeigen producten in aanmerking voor nationale erkenning als voedselkwaliteitsregeling?</p> <p>Reactie: Voorwaarden worden bepaald door EU-verordening. Bijv. moet verdergaand zijn dan normale productie. Directie I&H is binnen LNV primair verantwoordelijk voor vragen over evt. nationale erkenning.</p>
LTO	<p>Moet je verdeling over subdoelen ook aan Brussel melden?</p> <p>Reactie: Ja: programma bevat een financiële tabel met de ramingen per maatregel (is dus nog stapje verdergaand dan subdoelen). Er zijn wel flexibiliteitsregels om aanpassingen te kunnen plegen.</p>
LTO	<p>Wordt de verdeling nationale overheid – EU – privaat 1/3 – 1/3 – 1/3?</p> <p>Reactie: NEE! De verhouding tussen publieke en private bijdragen hangt af van de inhoud van de maatregel. Bij maatregelen die duidelijke meerwaarde hebben voor boeren zelf zal de eigen bijdrage veel groter zijn (bijv. jonge boeren: publieke bijdrage is 20%). De EU-cofinanciering zegt alleen iets over de verhouding EU-nationale overheid.</p>
Prov. Gelderland	<p>Wie bepaalt wanneer welke regelingen open gaan? Het Rijk?</p> <p>Reactie: POP-2 is gezamenlijk product van rijk en provincies. Minister is wel beheersautoriteit.</p>
Prov. Limburg	<p>Maatregel 111 is niet voor normale opleidingsprogramma's. Maar een cursus die door reguliere kennisinstellingen wordt opgezet (bijv. voor startende MKB-ers)?</p> <p>Reactie: Inhoud van project is bepalend, niet de vraag welke instellingen daarbij betrokken zijn. Subsidie hoeft in deze maatregel niet naar de boer te gaan (kan ook naar de organisator zijn), maar doel van de training moet wel zijn gericht op landbouw.</p>

ZLTO	<p>As 1 richt zich primair op landbouw: moet maatregel 111 dan ook zijn gericht op heroriëntatie binnen de landbouw of kan het ook gaan om verbreding (richting doelstellingen as 3). Probleem is dat maatregel training onder as 3 niet is gekozen voor POP-2!</p> <p>Reactie: As 1 richt zich inderdaad op landbouw (concurrentiekracht) en dus niet op verbreding. Als dat in as 3 niet wordt geïmplementeerd kan dat inderdaad een lacune opleveren.</p> <p>Als je een trainingsproject zo moet opknippen naar doelstelling van de assen dan krijg je een probleem. Ondernemers zitten zo niet in elkaar!</p> <p>Reactie: Kan inderdaad een probleem zijn.</p>
PV EU	<p>Maatregel 124 (samenwerking bij innovatie): zijn ook kosten van onderzoek subsidiabel? Pleidooi om ook te kijken of koppeling met 7^e kaderprogramma van EU mogelijkheden biedt.</p> <p>Reactie: Is nog niet ingevuld, maar pleidooi is genoteerd. Wel zal kaderprogramma zich meer richten op fundamenteel onderzoek terwijl het bij POP toch gaat om praktische zaken.</p>
Waterschap Dommel	<p>Zijn waterprojecten financieerbaar onder maatregel 125 (infrastructuur)?</p> <p>Reactie: Ja, maar concurrentievermogen landbouw is primair doel van de as. Verder zijn provincies voor deze maatregel eerstverantwoordelijk.</p>
PV-EU	<p>Maatregel 131 (voldoen aan normen): hoe bepaal je wat onevenredige milieueisen zijn, ook in relatie tot afbakening met probleemgebieden.</p> <p>Reactie: Afbakening met probleemgebieden moet zeker in de gaten worden gehouden. Het gaat bij deze maatregel primair om milieuproblemen die inderdaad soms per gebied verschillend kunnen uitwerken.</p>
ZLTO	<p>Vraagt aandacht voor afbakening van maatregel 133 met de GMO groenten en fruit.</p> <p>Reactie: moet inderdaad nog gebeuren</p>
Produktschap Tuinbouw en HPA	<p>Waarom kiest NL voor inzet op voedselkwaliteit? Waarom niet inzetten op andere aspecten zoals voedselveiligheid? Waarom menselijke consumptie?</p> <p>Reactie: vloeit allemaal voort uit de verordening. Andere thema's kunnen eveneens van groot belang zijn (voedselveiligheid, kwaliteit in sierteelt) maar zijn niet cofinancierbaar met EU-geld uit het POP.</p>
Bond v. Plattelandsvrouwen	<p>Hoe worden afspraken gemaakt over verdeling gelden over de provincies?</p> <p>Reactie: Veel van as 1 is generiek landelijk. Geldt niet voor maatregel 125. Provincies zullen hier zelf afspraken over een verdeling moeten maken. Generieke regelingen zijn onafhankelijk van de provincies.</p>
PV-EU	<p>Wat is de stand van zaken m.b.t. de beschikbare nationale middelen?</p> <p>Reactie: moet geregeld worden i.k.v. financiële tabel POP. Als dat rond de zomer (Hans Zw: in oktober) in de Ministerraad komt moet het ook financieel geregeld zijn.</p> <p>Maatregel 123 en 124: als daar grote ondernemingen begunstigden kunnen zijn is het</p>

ZLTO	geld snel op. Ervaring met oude programma's 94-99 heeft dit aangetoond.
ZLTO	<p>Reactie: Maatregel 123 is op grond van de verordening beperkt tot MKB. Bij 124 is bewust deelname van grote partijen niet uitgesloten. Gaat om doel/resultaat van samenwerking. Signaal over grote ondernemingen is wel een belangrijk punt dat meegenomen moet worden.</p>
HPA	<p>Wat is innovatie? Moet dat op nationaal niveau spelen of kan dat ook al op regionaal niveau zijn? Dat laatste liever niet!</p> <p>Reactie: Inzet is dat het moet gaan om innovatie op nationale schaal. Niet 12 keer dezelfde provinciale innovatie steunen.</p> <p>Maatregel 125 (infra) zou ook voor andere sectoren dan grondgebonden veehouderij beschikbaar moeten zijn. Speelt ook in andere sectoren.</p> <p>Reactie: Afspraak van MJP2 is leidend. Als daar wordt gesproken over grondgebonden landbouw is dat breder dan veehouderij.</p>

Subsessies as 2:Verbetering Natuur, milieu en platteland

Naam organisatie	Opmerking/ discussiepunt & reactie op hoofdlijnen
Europese Commissie	<p>Beleidsthema "bodempkwaliteit" ligt wat de EU betreft niet ten grondslag aan de doelstellingen van As 2, zoals de presentatie suggereert. Het plattelandsbeleid heeft niet tot primair doel de bodempkwaliteit te verbeteren.</p> <p><u>Reactie:</u> de presentatie wordt aangepast.</p>
NL Bond voor Plattelands-vrouwen	<p>De eis te voldoen aan de 18 pakketten voorwaarden cross compliance, wordt deze gesteld door de Nationale overheid of door Europa ?</p> <p><u>Reactie:</u> Beide. Het betreft Europees beleid dat de lidstaten onderschrijven en uitvoeren.</p>
St. Natuur en Milieu	<p>Het verbaast, dat negatieve consequenties van wetgeving gecompenseerd zouden mogen worden onder artikel "Agromilieumaatregelen".</p> <p><u>Reactie:</u> Het gaat inderdaad om zaken die het wettelijk niveau en de cross compliance te boven gaan, zoals de gevolgen van de Kaderrichtlijn Water. Dit geldt voor zowel de jaarlijkse vergoedingen als voor de non-productieve investeringen.</p>
Waterschap Dommel	<p>Kunnen waterschappen een beroep doen op steun voor non-productieve investeringen?</p> <p><u>Reactie:</u> De investeringen moeten plaatsvinden op landbouwgrond. Maar het is niet uitgesloten dat niet-agrariërs aanvragen.</p>
Landschapsbeheer Nederland	<p>Ook niet-agrariërs kunnen nu een beroep doen op de SAN voor landbouwgrond. Blijft dit zo ?</p> <p><u>Reactie:</u> Dat is wel de bedoeling, maar het vergt een goede beargumentering richting de Europese Commissie.</p>
Provincie Gelderland En LTO Noord	<p>Het beeld is, dat er maar heel weinig Europees geld vrij inzetbaar is. Klopt dat?</p> <p><u>Reactie:</u> Ja, voor substantiële investeringen in landbouw en platteland is het Europees geld niet zeker niet voldoende. Daarom wordt het gecombineerd met nationale middelen. Er zijn bijvoorbeeld ook ILGmiddelen (ministerie LNV) en geld van de provincies, in de periode 2007 – 2013. Er is ook geld van VROM beschikbaar, dat onder meer 10 mln, inzet voor non-productieve investeringen.</p>
VEWIN	<p>20% van het geld in As 2 gaat niet naar de SAN en lijkt dus beschikbaar voor nieuwe projecten. Hoe kunnen initiatiefnemers daar een beroep op doen?</p> <p><u>Reactie:</u> De betreffende andere maatregelen worden door provincies uitgevoerd en staan in de Provinciale Meerjarenprogramma's, die meestal samen met regionale partners zijn geformuleerd. Initiatiefnemers kunnen zich wenden tot het loket dat hun provincie heeft aangewezen, waarna hun project wordt getoetst aan het PMJP.</p>
Nederlandse Akkerbouw Vakbond	<p>Vroeger verliep een SAN aanvraag, straks dus een aanvraag Groene en Blauwe diensten, tussen boer en Dienst Regelingen. Hoe gaat dat straks ?</p> <p><u>Reactie:</u> Het eerste jaar verandert er niets en bovendien worden bestaande overeenkomsten 'uitgediend'. Alleen zijn provincies formeel de beschikkende instantie, wat geregeld is in een Provinciale Verordening. De DR voert uit in opdracht van de provincies. Maar de aanvrager merkt dit niet. In 2008 wordt hopelijk de Catalogus Groene Diensten de basis voor overeenkomsten. Dan zullen provincies ook eigen keuzen gaan maken uit de Catalogus die passen bij hun provincie. Dan moeten aanvragers ook invulling gaan geven aan het gewenste 'maatwerk'.</p>

ZLTO	<p>De kosten van de Kaderrichtlijn Water worden pas vanaf 2009 meegenomen. Wordt daar dan nu al voor gespaard? Dat lijkt wel hard nodig.</p> <p><u>Reactie:</u> Er is maar heel weinig geld, de POP-middelen zullen slechts een fractie van de kosten kunnen gaan dekken. Er wordt niet gespaard, omdat zelfs dat niet veel zal helpen. Ook de structuurfondsen zijn maar een klein deel van de oplossing. Financiering van de KRW wordt een apart nationaal vraagstuk.</p>
NL Akkerbouw Vakbond	<p>Welke bedrijfsinvesteringen worden onder welke as gesteund?</p> <p><u>Reactie:</u> productieve investeringen onder as 1, non-productieve investeringen onder as 2. Productieve investeringen zijn investeringen die gerelateerd zijn aan het productievermogen van het bedrijf. Steun hierbij is van invloed op de onderlinge concurrentiepositie van bedrijven en lidstaten. Daarom moet dit heel transparant gebeuren. Non-productieve investeringen zijn investeringen die de boer niets opleveren en die hij ten behoeve van zijn primaire activiteiten niet zou doen.</p>
Productschap Tuinbouw	<p>Mag de tuinbouwsector steun vragen voor non-productieve investeringen? Kwaliteitsverbetering/vervanging hoeft immers niet te leiden tot meer productie.</p> <p><u>Reactie:</u> Nee, het gaat echt om investeringen die primair het leefmilieu ten goede komen, niet het bedrijf.</p>
NL Akkerbouw Vakbond	<p>Met het oog op concurrentievervalsing: geldt cross compliance voor elke aanvrager, of alleen voor agrariërs ?</p> <p>Antwoord LNV: Waarschijnlijk alleen voor agrariërs. Cross compliance is verder niet van toepassing verklaard. Wel zal iedereen zich aan wetten en bestemmingsplannen moeten houden.</p> <p>Antwoord PV: Waarschijnlijk zal elke steunontvanger aan de cross compliance moeten doen, in elk geval aan de relevante onderdelen.</p>
NL Bond voor Plattelandsvrouwen En NL Akkerbouw Vakbond En ZLTO	<p>Een steunaanvrager onder as 2 krijgt automatisch een check op voldoen aan cross compliance. Als hij in overtreding blijkt, krijgt hij (na waarschuwing, red.) een korting én op de subsidie én op zijn inkomenssteun. Iemand die geen subsidie aanvraagt, heeft maar de kans van 1 op 100 op een controle en dus op korting. Een en ander leidt tot rechtsongelijkheid. De grotere kans op controle zal veel agrariërs terughoudend maken tot deelname aan vrijwillige agromilieumaatregelen /groene diensten.</p> <p><u>Reactie:</u> 99% van de aanvragers ontvangt al directe inkomenssteun en moet dus toch al aan cross compliance voldoen. De vraag suggereert, dat een controle vrijwel altijd leidt tot het constateren van overtredingen. Dit is eerder een signaal dat er meer controles nodig zijn, terwijl Nederland nu al miljoenen per jaar betaald aan boete vanwege het niet halen van de verplichte 1% controle. Feitelijk stelt de vrager, dat een grotere pakkans geldt als rechtsongelijkheid. Maar de constatering van het mogelijke effect is een belangrijk punt.</p>
NL Akkerbouw Vakbond	<p>Wordt de standaard controle op cross compliance alleen verbonden aan het deel van de bedrijfsactiviteiten die gerelateerd zijn aan de subsidieaanvraag, of aan het hele bedrijf ? In het laatste geval is het toch een negatieve prikkel om je als boer vrijwillig in te zetten voor je leefomgeving.</p> <p><u>Reactie:</u> De controle geldt voor het hele bedrijf. De waarschuwing van de vrager geeft wel aan, dat de omgevingsgezinde boer wellicht 'constructief', dus oplossingsgericht gecontroleerd moet worden i.p.v. 'betrap'.</p>
Waterschap Brabantse Delta	<p>Bij beperkte middelen, krijgen samenwerkende agrariërs voorrang op individuele aanvragers? Is het gebiedsgericht werken, met meer integraal effect en meer</p>

	<p>toegevoegde waarde, een pré?</p> <p><u>Reactie:</u> De formulering van POP 2 maakt dit onderscheid niet. Echter, op provinciaal niveau wordt dit wel als pré gezien. Aangezien provincies de as 2 middelen versleutelen via hun PMJP, moeten aanvragen niet alleen aan de POP-voorwaarden voldoen, maar ook passen in de Provinciale Meerjaren Programma's.</p>
NL Akkerbouw Vakbond	<p>Wordt met het voorgaande eigenlijk gezegd, dat aanvragen in verschillende provincies anders beoordeeld kunnen worden?</p> <p><u>Reactie:</u> Ja, niet elke regio heeft dezelfde problemen of ambities en stelt ook niet dezelfde prioriteiten. Regionale spelers doen er goed aan om aan de regionale visievorming mee te doen.</p>
ZLTO	<p>Hoe zien die provinciale uitvoeringsorganisaties er eigenlijk uit? Verloopt de afstemming met de Dienst Regelingen dan beter?</p> <p><u>Reactie:</u> De provinciale uitvoeringsorganisaties zijn niet overal hetzelfde en niet overal is de interactie met partijen uit de streek even goed. Iedereen streeft niettemin naar zo eenduidig mogelijke afhandeling. Dit is zeker een aandachtspunt.</p>
Streekkeigen Producten Nederland	<p>Hoeveel prioriteit geeft POP 2 aan het beperken van oorzaken van en oplossen van gevolgen van klimaatverandering?</p> <p><u>Reactie:</u> Uitvoering onder POP 2 moet duurzaam (geen negatieve effecten en waar mogelijk positieve) zijn, maar is niet primair bedoeld om dit vraagstuk aan te pakken. Een voorbeeld is het beperken van CO2 uitstoot door de landbouw.</p>
ZLTO	<p>POP 2 zou voornamelijk ten gunste komen aan de agrarische sector. Dat geldt nauwelijks voor as 2. Is dat niet tegen de afspraak?</p> <p><u>Reactie:</u> Nee, feitelijk zijn as 1 en as 2 geheel bedoeld voor agrariërs en/of landbouwgrond. Hierin gaat 60% van het POP in om. Van as 3 is ook ongeveer de helft direct relevant voor agrariërs (diversificatie, omschakeling naar nieuwe activiteit). Er is dus een veel sterker accent op de landbouwsector dan bij POP 1. Voor de ambities t.a.v. een duurzaam milieu is door Europa breed gekozen, deze horen bij de totale visie t.a.v. toekomstige rol van de Europese landbouw. Het is voor de agrarische sector belangrijk op dit gebied de primaire speler te blijven, ook in verband met de WTO-afspraken over de groene en blauwe box.</p>
Streekkeigen Producten Nederland	<p>Bij as 2 wordt niets gezegd over de relevantie van een vitale en mooie leefomgeving voor wonen, werken en recreatie.</p> <p><u>Reactie:</u> Deze relatie wordt zeker onderkend. Het blijkt duidelijk uit de artikelen Agromilieumaatregelen, maar ook Less Favourite Areas, eerste bebossing landbouwgrond en verder natuurlijk uit as 3.</p>
ZLTO	<p>Gesteld, de Catalogus Groene Diensten is straks goedgekeurd en kan worden toegepast, heeft Nederland dan verder de vrijheid en zijn we af van de discussies zoals die zijn gevoerd rond het gebied St. Oedenrode ?</p> <p><u>Reactie:</u> Algemeen: ja, de Catalogus geeft dan de bandbreedte aan op grond waarvan overheden kunnen bepalen wat ze willen vergoeden. Europese middelen zijn er vooralsnog niet, uitsluitend omdat de budgetten ontoereikend zijn en de lidstaat andere prioriteiten stelt. Maar er is dan geen staatssteundiscussie meer.</p> <p>De afwijzing van het gebied St. Oedenrode heeft ermee te maken dat het gebied eerst begrensd zou moeten zijn als probleemgebied (LFA) om de gewenste maatregelen te mogen financieren. Met de aanvraag om de begrenzing is het mis gegaan, omdat bij de EC niet kon worden hardgemaakt dat er sprake was van dreiging van vertrek van</p>

LTO Noord	<p>boeren t.g.v. de relatief slechte productieomstandigheden. Ook kon niet worden aangetoond, dat de kosten t.g.v. landschapselementen additioneel zouden zijn t.o.v. de reguliere eisen van cross Compliance. St. Oedenrode is dus een bijzonder geval.</p> <p>De hectarevergoeding LFA is nu € 94,- per hectare per jaar. Er is ook niet meer EU-geld. Mogen provincies, gemeenten e.d. het bedrag opplussen?</p> <p><u>Reactie:</u> Dat mag, tot maximaal € 150,- en mits voor het betreffende gebied is aangetoond dat het concurrentienadeel ook € 150 of meer is. Het gaat op gebiedsniveau wel om grote bedragen. Provincies moeten dergelijke ambities verwoorden in hun PMJP.</p> <p>De goedkeuring van de Catalogus zal toch nog wel wat voeten in aarde hebben en een aantal maanden vergen. Verder verneemt de Commissie kritiek vanuit de waterschappen die weggenomen kan worden als men zich beter laat informeren. Zo is vrijwilligheid een belangrijk punt bij agromilieumaatregelen /groene en blauwe diensten, omdat vergoedingen bovenwettelijk moeten zijn en aanvullend op de cross compliance. Waterschappen willen echter hun recht op laten onderlopen van land vastleggen. Begrijpelijk, maar een en ander is niet verenigbaar.</p>
Probos	<p>Nu bos onder as 1 zo weinig aandacht krijgt, is het positief dat in elk geval de provincies willen bijdragen aan bosuitbreiding. Over het geheel is bossector echter teleurgesteld dat houtproductie in POP-2 bijzaak is.</p> <p><u>Reactie:</u> begrip voor de teleurstelling, maar gezien de beperkte middelen moet er scherp geprioriteerd worden. POP zal in juridische zin wel ruimte bieden voor bosaanleg.</p>
Leader+ Kromme Rijn	<p>Geven provincies aan waar wel en niet bebossing kan plaatsvinden? Zijn alleen boeren hiervoor potentieel eindbegunstigden?</p> <p><u>Reactie:</u> Ja, dat gebeurt in provinciale MJP's en nee, natuurlijke- of rechtspersonen komen als eindbegunstigden in aanmerking.</p>
Unie van Waterschappen	<p>Betreurenswaardig dat voor artikel 38 alleen boeren als eindbegunstigden zijn aangemerkt, dit perkt de mogelijkheden wel heel erg in.</p> <p><u>Reactie:</u> eens, Nederland heeft in de onderhandelingen over de Plattelandsverordening op dit punt dan ook voor verbreding gepleit, maar heeft dit in de onderhandelingen in de raad verloren.</p>
LLTB	<p>Is artikel 38 ook toepasbaar om externe werking op beschermde N2000 gebieden tegen te gaan?</p> <p><u>Reactie:</u> nee.</p>
Leader+ Gelderland	<p>Gelden de <i>cross compliance</i> voorwaarden onder as 2 voor het gehele bedrijf of alleen voor dat deel waarvoor onder as 2 subsidie wordt toegekend.</p> <p><u>Reactie:</u> voor gehele bedrijf.</p>
Leader+ Gelderland Unie van Bosgroepen	<p>Is de indruk juist dat POP-2 weinig ruimte biedt om extra, nieuwe impulsen te geven aan natuurontwikkeling of aan bos?</p> <p><u>Reactie:</u> die indruk is juist. Natuurontwikkeling en maatregelen uit SN zullen niet via POP bevorderd of ondersteund worden. Daarvoor zijn de middelen te beperkt, bovendien passen dergelijke maatregelen minder binnen het toekomstige POP, dat in lijn met de Plattelandsverordening immers meer op agrariërs zal zijn gericht. Eerste bebossing landbouwgrond is de uitzondering.</p>

Pingo	<p>Wat is er eigenlijk nieuw aan/in het nieuwe POP? Is er wel geld voor nieuwe doelen en initiatieven?</p> <p><u>Reactie:</u> De oude prioriteiten zijn nog steeds van belang en verder is de ruimte inderdaad beperkt. Mogelijk ontstaat in de loop van de tijd nog ruimte voor nieuwe zaken, als beheerplannen voor Natura 200-gebieden zijn vastgesteld en bekend is hoe NL uitvoering geeft aan KRW.</p>
Den Haneker	<p>Leidt nieuwe POP voor aanvrager niet tot meer administratieve rompslomp, bijv. door verplichting gebundelde aanvraag en verplaatsing aanvraagloket naar provincies?</p> <p><u>Reactie:</u> het is juist de bedoeling het voor de boeren en andere aanvragers eenvoudiger te maken. Bundeling moet tot minder papierwerk leiden, één loketbenadering moet bureaucratisch spoorzoeken voorkomen. Lopende contracten (bijv. in kader SAN) lopen door, alleen voor nieuwe aanvragen geldt een ander adres.</p>
Subsidiefocus	<p>De compensatie waardevermindering landbouwgrond bij inrichting natuur, valt die onder POP?</p> <p><u>Reactie:</u> Nee, valt onder SN en daarmee buiten POP.</p>
Pingo	<p>Wat gebeurt er als 'tijdelijk bos' langer dan 5 jaar blijft staan en er dus (?) sprake is van functieverandering , vervalt dan het subsidierecht voor tijdelijk bos?</p> <p><u>Reactie:</u> weten we niet, zoeken we uit.</p>
Unie van Bosgroepen	<p>Komt EGM inhoudelijk overeen met de non-productieve maatregelen onder as2?</p> <p><u>Reactie:</u> EGM is alleen van toepassing op natuurgebieden (landbouwgronden zijn uitgesloten). In as 2 POP gaat het juist om investeringen die betrekking hebben op landbouw.</p>

Subsessies as 3 Leefbaarheid platteland en diversificatie economie

Naam organisatie	Opmerking/ discussiepunt & reactie op hoofdlijnen
Sessie 1	Vraag: Wordt de paardenhouderij gezien al agrarische activiteit? Antw.: Ja
LLTB	Opm. De afbakening met de andere Europese middelen moet nog plaatsvinden. Art. 56 werd uit D2 gefinancierd. Nu uit POP-2.
?	Vraag: Welke ruimte krijgen de provincies nog om maatregelen te specificeren? Gaat de provincie in PMJP maatregelen opnemen? Antw. Neen, provincie neemt doelen op in PMJP. In de gebiedsprogramma's die de gebiedscommissies opstellen worden deze doelen nader uitgewerkt. Subsidies kunnen aan projecten worden toegewezen op basis van de het programmadocument POP. Opm. ILG is niet alleen rijksgeld, maar ook het provinciale aandeel daarin.
LLTB	Opm. Jammer dat maatregel opleiding niet wordt meegenomen, want agrariërs starten met andere branche en hebben daartoe opleiding nodig. Antw.: Nu niet via POP, maar via andere (niet-EU) regelingen.
VNG	Opm. LNV is het coördinerend Ministerie voor het platteland. Nu lijkt het een coördinerend Ministerie voor de agrarische sector. Dat is spijtig. Antw. We hebben te maken met een verordening die beperkingen stelt aan de begunstigden bij een aantal maatregelen. As 3 heeft meerdere ondernemers als eindbegunstigde Alleen art 53 uit as 3 vereist agrariërs als eindbegunstigde.
WUR	Opm. Een rekensom voor as 3 (EU bijdrage ca. € 19 miljoen/jaar) leert dat het programma ambitieus is. Dit bedrag nog te delen door 12 provincies. Zou je niet moeten kiezen in het aantal maatregelen, met in het achterhoofd de bureaucratie rond dit fonds? Antw. POP is breed, omdat het voor heel NL is, dus keuzes zijn nu niet lokaal gemaakt, maar worden provinciaal gemaakt. Maar niet alle maatregelen zullen in elke provincie worden toegepast.
Pingo	Vraag: Nederland heeft toch € 1 miljard van Europa gekregen? Is er niet meer geld voor platteland beschikbaar? Antw. LNV heeft geprobeerd meer geld voor het platteland beschikbaar te krijgen. Ziet er naar uit dat Zalm daar geen ruimte voor geeft. In de begroting van 2007 zal duidelijk worden of er nationale compensatie beschikbaar komt.
Prins in Communicatie	Is het mogelijk om naast investeringen ook projecten die tot doel hebben om tot het stimuleren van investeringen te komen, te cofinancieren? Antw. Ja. In POP zijn verschillende maatregelen te combineren, ook maatregelen die bijdragen tot samenwerking tussen partijen en in de keten zoals artikel 59.
Leader Gelderland	Opm. In art. 54 zou je opleidingsactiviteiten moeten meenemen. Via Leader was de mogelijkheid om ook bijvoorbeeld vooronderzoek of verkenningsstudies te doen. Antw. Verkenningen zijn vaak kleine projecten en in provincie Noord-Holland bijvoorbeeld zal met een ondergrens worden gewerkt. Projecten kleiner dan € 50.000,- EU-bijdrage vallen dan eerder af.
Den Haneker	Bij dynamiseren van het platteland valt daar ook de organisatie onder? Is het mogelijk de proceskosten voor meer gebiedsgericht werken te subsidiëren? Antw. Nee, alleen organiseren is geen project. Kan wel via Leader as (as 4) en moet dan een doel van de 3 andere assen dienen. Art. 59 biedt ruimte voor dynamiseren, dit is wat je onder meer onder gebiedsgericht werken kunt verstaan.
Provincie Gelderland	Opm. De afbakening van POP met de structuurfondsen (o.a. ESF) is nog een aandachtspunt.

	<p>Antw. Dat klopt dat moet nog nader worden uitgewerkt. Op dit moment is ook nog niet duidelijk welke uitwerking aan de programma's voor de landsdelen in het kader van de structuurfondsen wordt gegeven.</p>
Bureau de Vogel	<p>Vraag: Wanneer kan worden ingeschreven op deze maatregelen? Antw.: Dit is per provincie verschillend. Niet elke maatregel zal door de provincies worden ingezet. Strikt formeel kan pas op maatregelen worden ingeschreven wanneer het programmadocument door Brussel is goedgekeurd. Aanvragen voor POP zullen gaan via het loket van de provincie.</p>
Coöperatie Unie van Bosgroepen	<p>Vraag: Wat is de financiële ondergrens per aanvraag bij een aantal maatregelen? Antw. Elke provincie kan nadere voorwaarden of selectiecriteria hiervoor stellen. Deze financiële ondergrens wordt niet in het nationale programmadocument opgenomen.</p>
Subsidiefocus	<p>Vraag: Waar horen toeristische ondernemers thuis? Antw. Deze passen bij art. 54 en art. 55, waarbij op te merken is dat het in art. 55 meer om de infrastructuur gaat.</p>
LLTB	<p>Als je naar art. 56 kijkt, dan kun je met één project het gehele budget voor een provincie op souperen. Wens van LLTB is om centraal te sturen om te voorkomen dat inderdaad met investeringen in één project het budget op gaat.</p>
VNG	<p>Vraag: De betrokkenheid van VNG is niet rechtstreeks, maar via provincies naar gemeenten. Hoe staat het daarmee? Op welke manier zijn gemeenten nu betrokken bij POP-2? Antw. Er is geen nieuw beleid bij dit POP aan de orde. De provincies gaan het beleid gebiedsgericht invullen. De afspraak is dat de provincies in het kader van ILG en de PMJP's de gemeenten betrekken, hetgeen ook gebeurt.</p>
Sessie 2	
Nederlandse Bond voor Plattelandsvrouwen	<p>Vraag: Is het niet ietwat smal om alleen opleidingen om in Leadergroepen te kunnen functioneren op te nemen? Antw. Dit kan breder art. 59 is ook voor niet-Leader gebied bestemd. Reactie: startende ondernemers hebben ook behoefte aan opleidingen.</p>
ZLTO	<p>Opm. Blijk dat art. 58 mbt opleiding, voorlichting en coaching is geschrapt. Dat zijn namelijk middelen en geen doel op zich. Wat wel essentieel is, is dat het gebruik van deze middelen in de anderen maatregelen wordt opgenomen. Graag dat als provincies doen. Antw. De maatregel 58 is inderdaad ter ondersteuning van de andere doelen. De ervaring uit POP 2000-2006 is dat het bij projecten gericht op opleiding vaak gaat om kleine projecten in financiële zin. Gelet op de uitvoering van POP is het genereren van heel veel kleine projecten niet wenselijk. Onze ervaring met POP-1 is dat de bij de maatregel opleiding maar erg weinig projecten zijn ingediend. Dit zijn twee redenen om deze maatregel niet op te nemen in het POP 2007-2013. Deze activiteiten worden ook NIET in andere maatregelen opgenomen.</p> <p>Opm. Er is voorwerk nodig om tot nieuwe onderneming te komen, dus ook daarvoor is ook opleiding nodig. Pleidooi om het in maatregelen op te nemen. Antw. We maken keuzes zoals eerder gemeld, en hebben niet voor art. 58 gekozen.</p> <p>Opm. De ESF ondersteunt niet in deze opleidingen. Dus overweeg als provincies om opleiding/voorlichting toch in maatregel in te vullen.</p>
ZLTO	<p>Vraag Naar welk loket moeten de provincie overschrijdende projecten toe? Antw. Daar moet nog landelijk naar worden gekeken, maar het is de bedoeling dat dit mogelijk is. De provincies zullen daar een oplossing voor aanbieden.</p>

Stichting Natuur en Milieu	<p>Vraag Bij art. 55 is het nodig om ook het stimuleren van de vraag/ontwikkeling op te nemen. Er moet voor het starten van onderneming inzicht zijn of er een markt te winnen is. Zijn er voorbeelden te noemen?</p> <p>Antw. Dat is aan de aanvragers om zelf met ideeën te komen. Het gaat in deze niet alleen om agrariërs maar om alle ketenpartners.</p>
Vrienden van Platteland	<p>Vraag: investeringen in de paardenhouderij lijken onder POP niet mogelijk. Hoe zit het met activiteiten in het kader van agrotourisme?</p> <p>Antw.: Activiteiten in het kader van agrotourisme kunnen wel onder artikel 55, maar onder artikel 53 niet.</p>
Nederlandse Bond voor Plattelandsvrouwen	<p>Vraag: niet duidelijk wat nu onder art. 57 valt? Is het mogelijk om verval van boerderijen wel/niet te subsidiëren?</p> <p>Antw. Dat zou kunnen, maar dat is afhankelijk van de provinciale keuzes.</p> <p>Vraag: Kan dat los van het feit of iets wel/niet een monument is?</p> <p>Antw. Dat is gekoppeld aan het provinciale beleid waar het veelal gaat om te beschermen erfgoed, immers zij draagt zorg voor de vereiste cofinanciering.</p>
Provincie Gelderland	<p>Vraag: Hoe is tot deze ondergrens (€ 50.000,-) voor projecten gekomen?</p> <p>Antw. Dat is een afwegingscriterium of een project wel/niet in aanmerking komt. Deze ondergrens wordt niet in programmadocument opgenomen, maar wel in de provinciale beleidsprogramma's.</p>
Provincie Gelderland	<p>Vraag: In het programmadocument gezien dat definitie Platteland nu wordt gekenmerkt door o.a. kernen van 30.000 inwoners. Wordt dit gehonoreerd?</p> <p>Antw. Dit wordt nog met Brussel besproken en daar is nog geen finaal besluit over.</p>
Hoofd Productschap Akkerbouw	<p>Vraag: De minimum grens wordt nu op € 50.000,- Eu-bijdrage gesteld. Met 50% cofinanciering op de publieke middelen, dus een project van € 100.000. Vanwaar deze keuze?</p> <p>Antw. Dit is een grens uit POP-1. Daar is al ervaring mee opgedaan. De keuze is arbitrair maar heeft te maken met de administratieve lasten. De afweging voor deze grens kan op provinciaal niveau worden gemaakt.</p>
Provincie Limburg	<p>Opm. € 100.000 als minimale projectkosten is hoog voor agrariërs.</p> <p>Antw. Dit bedrag kan als criterium voor de prioritering meewegen. En dit bedrag zal ook niet bij alle maatregelen worden benoemd.</p>
Waterschap de Dommel	<p>Opm. Een bedrag van € 100.000 is niet gek. Je moet een kosten/baten afweging maken. Dit niet alleen bij de subsidieverstrekker doen, maar ook bij de ontvanger, want aan beide zijden zijn er administratieve lasten.</p>
Permanente Vertegenwoordiging Brussel	<p>Vraag: hoe is de relatie met de structuurfondsen waar de grootschalige projecten kunnen worden gefinancierd?</p> <p>Antw. Die afbakening moet nog binnen NL plaatsvinden. Voor het landelijk gebied lijkt er in Nederland niet veel uit de structuurfondsen te halen. Met name gericht op het stedelijk gebied.</p>
DG AGRI	<p>Opm. De overlap in zones (tussen POP en structuurfondsen) moet je wel in programmadocument afbakenen.</p>
ZLTO	<p>Vraag: Is er per maatregel in te schatten wat het financieel aandeel is?</p> <p>Antw. Via art. 53 en 55 is er in gevolge de staatssteunverordeningen mogelijk minder weg te zetten omdat je met een maximum zit per aanvraag omdat het hier veelal gaat om investeringen in individuele bedrijven. Daarnaast is het nu nog niet te zeggen omdat de programmering verloopt via het PMJP. Het jaarlijkse budget voor as 3 moet worden verdeeld over 12 provincies en dan worden verdeeld over de maatregelen. Het POP volgt hierin het PMJP.</p>
Provincie Gelderland	<p>Vraag; de middelen worden over de provincies verdeeld. Wat gebeurt er als een</p>

	<p>provincie (of enkele provincies) hun budget niet opmaken? Antw. Daarover zijn nog geen afspraken gemaakt.</p>
Vrienden van Platteland	<p>Vraag: Binnen Leader zijn keuzes gemaakt met betrekking tot de gebieden. Een aantal plaatselijke groepen willen door. Hoe is dat mogelijk? Antw. Keuzes worden nog door de verschillende provincies gemaakt. De selectieprocedure zal nog worden vastgesteld, er komt een Call for proposals.</p>
Provincie Gelderland	<p>Vraag: hoe is de afbakening tussen de assen 3 en 4? Antw. Daar kun je als provincie een keuze in maken. As 4 is met name voor procesgeld en voor projecten die niet binnen de fiches van de andere assen passen.</p>
DG AGRI	<p>Voorbeeld: as 4 zijn echt projecten die van onderop (bottom-up) komen. Bij as 3 wordt het vanuit de provincies op voorstel van de gebiedscommissies ILG geprogrammeerd. Per provincie is de indeling in de gebiedsorganisatie verschillen, maar allen gaan uit van een gebiedsgerichte aanpak.</p>
Provincie Drenthe	<p>Opm. Het werken zoals we dat in Nederland doen met gebiedscommissies gaat uit van een aanpak van onderop. De ideeën van projecten komen bij gebiedscommissie binnen, daar worden projecten aangedragen. Gebiedscommissie programmeert en draagt het dan over aan de provincies. Dat is ook Leader aanpak, maar misschien zonder Leader etiket. Deze pleidooi voor gebiedsgericht werken via gebiedscommissies wordt breed in de groep gedeeld.</p>
Sessie 3	
Landelijke Vereniging Kleine Kernen	<p>Vraag: Wat zijn micro-ondernemingen? Antw.: In de definitie daarvoor staat in de verordening een onderneming met minder dan 10 werkzame personen. Daarbij spreekt de verordening alleen over een maximaal aantal medewerkers per onderneming, waardoor de traditionele landbouwbedrijven onder deze definitie vallen.</p>
Steunpunt Landbouw en Zorg	<p>Opm.: art. 53 geeft de mogelijkheid om investeringen in de vorm van verbouwingen voor zorg op het bedrijf te doen. Dat is niet voldoende, een pleidooi om naast fysieke zaken ook juist de niet-fysieke aspecten mee te nemen. Dus bijv. het onderzoek naar de vraag: hoe krijg je doelgroepen op je bedrijf? Antw.: De projecten moeten dan wel vraag gestuurd zijn en het moet dan ook in project zitten. Dit dient in de aanvraag onderbouwd te worden middels bijvoorbeeld een ondernemersplan. Opm. de sector wil graag iets meer dan alleen bakstenen cofinancieren. Er zal ook duidelijk moeten zijn of de vraag er is.</p>
LV Kleine Kernen	<p>Vraag: Er moet ook geld zijn voor het proceswerk vooraf. Dus om tot bedrijfsplannen te komen, voor marktonderzoek, niet alleen bakstenen. Is er geld om partijen bij elkaar te brengen om bijv. een project voor te bereiden? Antw.; kan wel via art. 59 (dynamisering), dat art. is namelijk niet alleen voor Leadergroepen bedoeld. Het opstellen van een ondernemingsplan als onderdeel van een project, behoort ook tot de subsidiabele kosten.</p>
Haute Finance adviesbureau	<p>Vraag: Wat is landelijk erfgoed? Kan ik onder art. 57 het herstel van een molen cofinancieren? Antw. Landelijk erfgoed betekent: natuurlijk en cultureel erfgoed, dus cofinanciering van een cultureel erfgoed (molen) zou dus kunnen, als provincie die maatregel heeft opgenomen. Regel is dat het project waarvoor subsidie wordt aangevraagd past binnen het vastgestelde beleid op dit terrein.</p>
LV Kleine Kernen	<p>Vraag: Hoeveel geld is er beschikbaar voor as 3? Antw.: 40% van het totale POP-budget is beschikbaar voor de assen 3 en 4 samen. Dat is op jaarbasis (met jaarbudget van 62 miljoen) ca. 24 miljoen. Deze 24 miljoen is per</p>

	jaar beschikbaar voor 12 provincies, dat komt neer op 1,5-2,5 miljoen per jaar per provincie (verdeling op basis van inwonersaantal per provincie). Het is op dit moment nog niet mogelijk om op maatregelniveau een verdeling aan te geven, omdat elke provincie nog een keuze maakt welke maatregel ze zullen toepassen.
LV Kleine Kernen	Vraag: Wie is bij maatregel 55 de ontvanger van de subsidie? Antw.: de begunstigden in deze maatregel zijn niet beperkt.
Ministerie VROM	Vraag: Op een aantal artikelen is weinig geld en op anderen meer geld beschikbaar. Wie heeft dat bepaald? Antw.: Dat is gebaseerd op ervaringen uit POP-1 en ook gerelateerd aan de maximale toegestane subsidie per project in verband met staatssteun.
LV Kleine Kernen	Vraag: Hoe verloopt het proces nog tot 1-1-2007? Provincies moeten namelijk goede integrale plannen hebben. Antw.: in elk geval een oproep om bij de gebiedscommissies aanwezig te zijn. Via die lijn zal de inbreng in de provinciale plannen kunnen plaatsvinden. De Nationale Plattelandstrategie is nu redelijk definitief. Op dit moment vindt er informeel overleg over het Programmadocument met Brussel plaats. De intentie is om in het najaar het Programmadocument officieel aan Brussel aan te bieden.
Sessie 4	
Europese Cie, DG AGRI	Vraag: Kun je iets zeggen over de verdeling over de maatregelen? Antw.: Dat is nu nog niet toegedeeld. De planning daarvan gaat via het PMJP.
Coöperatie Stadteland	Vraag: art. 58 waarmee echt de vakkundige opleiding voor omschakeling kan worden gedaan is geschrapt. Dus daar waar boeren hun kennis moeten opdoen voor omschakeling. Waarom is deze maatregel geschrapt? Antw.: deze maatregel is geschrapt omdat de provincies een selectie hebben gemaakt.
Provincie Utrecht	Opm. Vanuit de provincie Utrecht zal dit uit eigen (provinciaal) budget worden aangevuld. Kleine projecten kun je namelijk gemakkelijker uit ander nationaal budget financieren.
Coöperatie Stadteland	Vraag: Geldt dit ook voor andere provincies? Antw.: het schrappen van art. 58 is landsbreed, dus geen enkele provincie heeft daarmee de mogelijkheid om die maatregel toe te passen.
Coöperatie Stadteland	Pleidooi: juist de diversificatie bij boeren maakt het nodig dat boeren opleidingen gaan volgen. Dus dat is juist argument op de maatregel 58 wel op te nemen in het POP.
Europese Cie, DG AGRI	Opm. DG employ geeft aan dat het opleidingsniveau in NL van boeren relatief hoog is, terwijl het opleidingsniveau van niet-agrariërs op het platteland relatief laag is.
Streek eigen Producten Nederland	Opm. niveau van opleiding van boeren is hoog voor productie, maar niet om de omschakeling vorm te geven. Antw.: provincie kan opleidingen van boeren voor omschakeling uit ander middelen betalen.
LTO	Opm. De motivatie voor projecten bij art. 58 en 59 is gauw weg. Kleinschalige projecten willen wel, maar er komen zoveel administratieve lasten bij, dat dan de innovatieve gedachte voor het project gauw verloren gaat.
Waterschap Peel en Maasvallei	Vraag: is het mogelijk om bij art. 57 een overheidsinstantie als eindbegunstigde te hebben? Antw. Ja Vraag: wat is voorbeeld van 'herstel waterlopen'? Is dan het gaan meanderen van een eerder gekanaliseerde beek subsidiabel?

	<p>Antw. Dit aspect moet als beleidsdoel in het PMJP van de provincies zijn opgenomen. In provincie moet daar beleid voor zijn.</p>
LTO	<p>Vraag: De verdeling over de maatregelen binnen as 3 is nog niet duidelijk. Hoe is de relatie met de Land- en Tuinbouw?</p> <p>Antw.: As 3 is niet alleen gericht op de Land- en Tuinbouw, maar breder.</p> <p>Opm. LTO geeft aan moeite te hebben als het gaat om het feit dat te korten in de begroting worden gedicht. Vaak liggen plannen al op de plank, maar de financiering is nog niet rond. LTO pleit er voor dat het om nieuw beleid zou moeten gaan en niet om regulier beleid.</p>
LTO	<p>Opm. Er gaat op die manier veel geld mee om. De voorkeur van LTO is niet om bakstenen te financieren, dus niet inzetten bij art. 56 maar juist meer bij art. 58</p>
Streekkeigen Producten Nederland	<p>Opm. De versterking van stad en platteland zie ik niet terug.</p> <p>Antw.; Dit kan bijvoorbeeld door recreatieve voorzieningen daarvoor te maken.</p>
Coöperatie StadteLand	<p>Opm. Dat is een onderdeel, maar waar het veel meer om gaat is of je een samenwerking tussen stad en platteland kunt opzetten, zodat je een soort regiomarketing krijgt. Pleidooi om dit binnen POP op te nemen.</p> <p>Wil je nieuwe contacten maken tussen partijen, dan zul je nieuwe instituties moeten maken. Is die organisatievorm een nieuwe onderneming in het kader van POP? Die nieuwe instituties zijn namelijk de katalysator in het Landelijk Gebied en dus nodig.</p> <p>Aantal verenigingen (bijv. agrarische natuurverenigingen) wil verbreding, ze zijn op zoek naar stuk vermarkting. Die stap moet gezet worden en dat proces moet worden gekatalyseerd.</p> <p>Antw. Dat zou wel passen onder art. 59, maar daarbij is wel de combi publiek/privaat nodig.</p> <p>Opm.: Wel belangrijk punt om in POP mee te nemen.</p>
Streekkeigen Producten Nederland	<p>Vraag: hoe wordt de koppeling met ILG gelegd?</p> <p>Antw.: Via PMJP van de provincies. Vanuit de gebiedscommissies zal een voorstel voor de programmering moeten plaatsvinden.</p>
LTO	<p>Opm. : Het is van belang dat (provincie)grensoverschrijdende projecten mogelijk zijn onder POP. Nu met de decentralisatie naar de provincies toe, moet dat nog wel mogelijk blijven.</p> <p>Antw. Zou wel mogelijk moeten zijn, maar daar moeten nog wel afspraken over worden gemaakt. We kennen nu veel provinciegrens overschrijdende projecten in het platteland.</p>
Europese Cie, DG AGRI	<p>Vraag: Hoe is het op dit moment met het kwantificeren van doelen (en outputindicatoren)?</p> <p>Antw: de doelen/ indicatoren zijn op dit moment nog niet scherp ingevuld. Brussel heeft al wel op maatregelniveau een zet indicatoren voorgeschreven. Nederland wil als lidstaat niet veel aanvullende indicatoren opnemen.</p>
Coöperatie StadteLand	<p>Vraag: Als je as 1 bekijkt dan is het op nationaal niveau wel mogelijk om doelen/indicatoren helder te krijgen. Hoe zit dit bij as 3? Gaan we dat redden vanuit de provincies?</p> <p>Antw.: de doelen beschrijving en indicatoren moeten bij as 3 nog tot stand komen. Als Rijk zijn er met de provincies afspraken gemaakt. De regie ligt nu bij provincies. De provincies zijn verschillend, dat moet ook voor het gebiedsgerichte beleid. Dat maakt het nu wel even complicerend om al tot doelen en invullen van indicatoren te komen. Heeft heel sterk met PMJP te maken.</p>

Subsessies as 4 LEADER

Naam organisatie	Opmerking/ discussiepunt & reactie op hoofdlijnen
Streek eigen producten Nederland	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vragen over breedte van de beslissingsbevoegdheid van de LAG's. Antw.: alle projecten die in het kader van Leader aan de LAG worden voorgelegd worden getoetst aan ontwikkelingsplan. ▪ Vragen over gebiedsoverstijgende projecten: kunnen deze in één keer worden goedgekeurd of moeten die bij elke LAG apart worden ingediend? Antw.: een dergelijk project zou bij alle betrokken LAG's apart moeten worden ingediend en daarom beter dergelijke projecten niet via Leader te realiseren
Waterschap Peel en Maasvallei	Vraag over de mate waarin er overlap is tussen LAG en gebiedscommissie. Antw.: die kan er zijn, afhankelijk van keuzes die op provinciaal worden genomen over een al dan niet integrale benadering.
Europese Commissie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vraagt naar selectiecriteria voor LAG's. Antw.: hierover wordt op dit moment gediscussieerd. ▪ Hoe gaat NL om met gebieden waar nog geen ervaring is opgedaan met Leader? Antw.: in NL is al veel ervaring met gebiedsgerichte aanpak, ook niet Leader. De keuze of die aanpak in een bepaald gebied wel/niet met Leader wordt geïntegreerd is een keuze van de provincies
Provincie Utrecht	De grens voor een Leadergebied is maximaal 150.000 inwoners. Dit zijn kleine gebieden. Bestaat het risico niet dat het geld ontzettend versnipperd wordt? Antw.: de ontwikkelingsstrategie wordt gedragen door een groep mensen die zich verantwoordelijk voelt voor deze strategie en daar uitvoering aan geeft. Leader geeft hier ruimte aan. Overigens is de vraag of er sprake is van versnippering ook afhankelijk van door de manier waarop Leader-as wordt ingevuld
LTO-Noord	Hoe zit het met de afstemming tussen de verschillende programma's (POP, ILG, gebiedscommissies, PMJP's)? Pleidooi om hiervoor op landelijk niveau iets te organiseren, en niet aan de provincies over te laten, zeker gezien beperkte middelen.
Haute Finance	Herkent moeilijkheid van transnationale samenwerking en verwijst naar ervaringen met interreg
Provincie Flevoland	Pleidooi voor goede en snelle start van EU-netwerk
Nederlandse plattelandsvrouwen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zijn er mogelijkheden voor nieuwe groepen/ nieuwe samenstelling van de groepen? Antw.: Ja ▪ Wat moet ik doen als ik een goed project heb? Antw.: indienen bij een lokale actiegroep. ▪ Wie besluit uiteindelijk over selectie van de lokale actiegroepen? Antw.: LNV/provincies
Vrienden van het platteland	Hoe veel beslissingsbevoegdheid is de provincie bereid daadwerkelijk aan de lokale actiegroepen te geven? Suggestie: Zorg dat je in dit stadium bij de provincie aan tafel komt te zitten om mee te praten over de pmjp's
Europese Commissie	Wat is er voor nodig om binnen de provincie een positieve beslissing over invulling Leader-as te stimuleren? Antw.: Zorg dat je in dit stadium bij de provincie aan tafel komt te zitten om mee te praten over de pmjp's
ZLTO	Is dit een eerste stap naar de daadwerkelijke mainstreaming van Leader. En wat betekent dit voor na 2013? Antw.: op dit moment is men vooral bezig met de invulling voor de komende jaren
PV-LNV	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wanneer komt er duidelijkheid over de invulling van de Leader-as? Antw.: in het programmadocument ▪ Suggestie om eens te kijken hoe andere landen (Oostenrijk, Finland, Ierland etc.) de Leader-aanpak mainstreamen.

LvKK	<p>Informatieve vraag: Kan Leader landsdekkend worden en gaarne nadere informatie omtrent Leader-criteria (gebied percentage subsidie, ontwikkelingsplan enz.) Afhankelijk van de criteria (nog niet helmaal bekend) zal bezien moeten worden of Leader landsdekkend zal worden. Waarschijnlijk is dat gelet op beschikbare middelen onhaalbaar. De criteria zullen nader gecommuniceerd worden</p> <p>Leader is een goede werkwijze. De LvKK pleit ervoor om dat in stand te houden cq uit te breiden. Maar het moet wel simpel blijven.</p>
Steunpunt Landbouw & Zorg	<p>Pleit voor een uniform uurtarief. Vrijwilligers uren en boerenuren zijn nu lastig in te schalen. Gaarne een oplossing daarvoor bedenken.</p> <p>Pleit voor een goede afstemming tussen stad en land. Draai dat niet de nek om door lastige/onwerkbare Leader-criteria. Definitie platteland voor Nederland vaststellen. Criteria zin nog niet allemaal even duidelijk. Ook de uurtarieven zullen binnen de subsidie-voorwaarden moeten passen. Definitie platteland zal voor Nederland gaan gelden.</p> <p>Pleit voor afstemming met de Task-force multi-functionele landbouw. Het nationale netwerk zal e.e.a. moeten oppakken.</p> <p>Zitten de provincies hier wel op te wachten? Zou het Regiebureau POP niet meer activerend moeten zijn?</p> <p>De regierol van de provincies betekent dat elke provincie dit oppakt (vaak middels het PMJP proces). Het is duidelijk dat er verschillen zullen ontstaan tussen de provincies met betrekking tot de Leader-aanpak.</p>

Bureau de Vogel	<p>Informatieve vraag: Verdeling van het Leader-geld, kunnen er ook nieuwe gebieden in aanmerking komen voor Leader? Hoe en Waar gebieden aanmelden?</p> <p>Verdeling geld via met name de provincie. Er is zeker een mogelijkheid voor nieuwe gebieden om in aanmerking te komen voor Leader. Advies is om zsm contact op te nemen met de provincie.</p>
Prov. Gelderland	<p>Pleit voor het samengaan van bestaande structuren in het landelijk gebied (maatschappelijke kosten daarmee laag houden). Niet een lappendeken en overlappings van verschillende structuren.</p> <p>Tevens geeft hij aan dat experimentele projecten onafhankelijk van de doelen in as 1, 2 en 3 dus in As 4 zouden kunnen.</p> <p>Pleit voor de provincie als instelling die beslist over de oprichting van PG's. aangegeven wordt dat de selectiecriteria daarin natuurlijk belangrijk zijn.</p> <p>Kan ILG-geld ingezet worden voor co-financiering As 4. Ja, maar zal lastig zijn gelet op de ILG doelen en doelen As4.</p>
Unie van Bosgroepen	<p>Informatieve vragen: zijn er eisen aan de PG gesteld en zou een gebied inrichten en beheren onder As4 gebracht kunnen worden?</p> <p>Er zijn eisen aan de PG gesteld. Via de call for proposal zullen die duidelijk worden gemaakt. Met betrekking tot de inpassing van het idee in As4 zal pas duidelijk zijn nadat het Leader-ontwikkelingsplan klaar is.</p>
Prins in Communicatie	<p>Informatieve vraag: Is Leader ook bedoeld voor procesgeld? Niet alleen, het zal altijd moeten voldoen aan doelen. Proces op zich is geen doel.</p>
Sjoerd Veerman	<p>Pleit ervoor om de bureaucratie zo klein mogelijk te houden. Niet voor een minimaal bedrag e.e.a. oprichten.</p>
WUR	<p>Pleit ervoor om vanuit de aanvragers de regelgeving cq aanvraag zo makkelijk mogelijk te maken. Zijn ervaring is dat de EU-regelgeving verschilt per programma en dat is lastig voor aanvragers.</p>
D. Kuik	<p>Pleit ervoor om een regeling te maken voor kleine Leader-projecten (conform EFRO). De vraag blijft natuurlijk of voor Leader-projecten de werkwijze 'regelingen' wel de juiste is.</p>

Pingo	Wil e.e.a. (m.n) bureaucratie en regelgeving vanuit de positieve kant benaderen. Je moet namelijk wel verantwoorden wat je doet, het is immers publiek geld. Heeft de ervaring dat e.e.a. best meevalt. Het gaat immers om het project te realiseren en niet alleen om de subsidie te verkrijgen.
-------	---

Plenaire terugkoppeling uit subsessies

In verband met de heersende hittegolf wordt de plenaire terugkoppeling beperkt tot een korte terugkoppeling van de belangrijkste aandachtspunten die uit de vier sessies per as naar voren gekomen zijn.

As 1 (Terugkoppeling: Gert Stiekema)

Belangrijkste aandachtspunten zijn organisatie-vraagstukken en communicatievraagstukken. Concreet zijn de volgende onderwerpen met name aan de orde gekomen:

- ❖ Organisatie van een en ander: wie doet wat, wat doen provincies
- ❖ Speelruimte en flexibiliteit binnen POP-2: goede communicatie over nodig
- ❖ Eindbegunstigden: zowel landbouwers als bosbouwers, soms ook ketenpartijen. Over wie wanneer eindbegunstigde kan zijn bestaat nog veel onduidelijkheid: communicatie nodig.
- ❖ Samenhang met cq. afbakening van de andere assen: risico bestaat dat er ongewenst en onbedoeld lacunes ontstaan. Moet goed naar gekeken worden.
- ❖ Wat waar indienen? Anders voor ondernemersprogramma dan voor gebiedsgerichte maatregelen? Ook hierover goede communicatie gewenst.
- ❖ Afbakening met andere EU-programma's: is nog onduidelijk
- ❖ Financiële verdeelsleutel: vraag is hoeveel 'privaat geld' er per maatregel bij zou moeten (mogen?).

Naar aanleiding van de terugkoppeling nog een aanvullende vraag gesteld, te weten:

1. Kunnen ook collectieven eindbegunstigden zijn?
Antwoord: soms, is afhankelijk van de maatregel. Leader-aanpak maakt ook binnen de overige assen veel mogelijk: moet 'slim' mee omgegaan worden.

As 2 (Terugkoppeling Annemiek Canjels)

In meerdere sessies zijn de volgende 6 punten als aandachtspunten naar voren gekomen:

- ❖ Kunnen Waterschappen ook als eindbegunstigden voor subsidie in aanmerking komen? En kunnen bij waterschappen ook projecten ingediend worden?
- ❖ Kan POP-2 echt gezien worden als een agrariër-vriendelijk programma? Antwoord: ja, richt zich op duurzame landbouw, agrariërs zijn in het algemeen de eindbegunstigden, daarmee aardige financiële injectie mogelijk
- ❖ Bosbouwsector concludeert dat de economische toegevoegde waarde van de sector onvoldoende onderkend wordt. Zal door sector zelf aan gewerkt (gaan) worden.
- ❖ Financiële beperkingen: beperkte financiële middelen, waarbij groot deel al 'vast' ligt.
- ❖ Veel ongerustheid over de cross compliance vereisten en de (extra) controles die aanvraag van POP-geld tot gevolg kunnen hebben: weegt risico van (forse) boetes ook op pijler-1 aanvragen op tegen de pop-2 gelden die verkregen kunnen worden?
- ❖ Onduidelijkheid over de inrichting van de uitvoeringsorganisatie: wie doet wat, wat betekent een en ander voor de administratieve lasten.

As 3 (Terugkoppeling Monique Remmers)

- ❖ In as 3 is één maatregel 'afgefallen', dat wil zeggen dat er vooralsnog voor gekozen is deze maatregel niet in het POP-programma op te nemen, te weten de maatregel 'opleiding'. Vanuit alle groepen is aangegeven dat naar deze keuze nog eens goed gekeken zou moeten worden \ is het toch niet gewenst ook voor die maatregelen EU (POP) cofinanciering mogelijk te maken?
- ❖ Verduidelijking nodig van de afbakening van POP-2 met andere Europese fondsen (EFRO, EFS etc.)
- ❖ Veel onduidelijkheid over de wijze van programmering \ de rol van de verschillende organisaties \ de afbakening tussen bijvoorbeeld POP – PMJP's etc.
- ❖ Veel zorg over projecten die provinciegrens-overschrijdend zijn: wat als ene provincie bepaalde regeling in een bepaald jaar wel openstelt en andere provincie (dat jaar) niet, terwijl het project in beide provincies uitgevoerd zou moeten worden?
- ❖ Bepaalde maatregelen die opengesteld gaan worden kunnen veel geld 'opslokken', bijvoorbeeld maatregelen voor dorpsvernieuwing, terwijl het de vraag is of we écht vinden dat het POP-geld daar naar toe zou moeten gaan.

As 4 (Terugkoppeling Anouk van Gils)

Er blijkt véél behoefte te zijn aan informatie, er bestaat bij de aanwezigen veel onduidelijkheid. Deze onduidelijkheid betreft met name

- ❖ Huidige Leadergebieden en toekomstige Leadergebieden: wordt een en ander landelijk?
- ❖ Wat zijn selectiecriteria voor Leadergebieden
- ❖ Wie selecteert
- ❖ Risico van versnippering van gelden
- ❖ Afbakening met andere assen
- ❖ Afstemming van Leader met PMJP's, gebiedsgerichte groepen \ gebiedsgerichte commissies etc. Dringend verzoek: zorg voor voldoende verbindingen \ samenwerking, bijvoorbeeld in de vorm van personele unies.

Daarnaast is een belangrijk signaal vanuit de aanwezigen van vandaag dat over en weer de communicatie (en betrokkenheid) niet 'aansluit'. Omdat de Leadergroepen geen 'overheid' zijn, worden ze niet 'automatisch' bij discussies betrokken, bijvoorbeeld bij discussies over PMJP's etc. Hoewel de overheden het idee hebben dat ze voldoende communiceren, voelen de groepen zich niet betrokken én niet 'gehoord' ('wat wij zeggen komt niet door').

Afsluiting Hans Zwetsloot

Conclusie

Hans Zwetsloot concludeert dat er vandaag aardig wat 'huiswerk' is meegegeven aan de leden van het Programmteam POP-2, inhoudelijk maar met name ook op het gebied van de communicatie. Een en ander zal in het Programmteam POP-2 besproken worden en de concreet uit vandaag volgende actiepunten zullen bij leden van het Programmteam ter uitwerking worden belegd.

Hoe verder?

Van vandaag zal een verslag gemaakt worden, dat enerzijds als verslag op de website van het Regiebureau geplaatst zal worden, anderzijds – voorzien van concrete gevolgen naar aanleiding van de gemaakte opmerkingen - onderdeel zal worden van het Programmadocument POP-2 (en in die vorm dan ook aan Brussel zal worden voorgelegd). Overigens zullen in het verslag de gemaakte opmerkingen niet op 'naam' gesteld worden.

Planning Programmadocument

Streven is eind juli een compleet concept-programmadocument op de internetsite van het Regiebureau te publiceren. Alle maatschappelijke organisaties kunnen commentaar leveren op dat concept-document ('schriftelijke maatschappelijke consultatie'). Streven is het in Nederland vastgestelde programmadocument na de zomer aan Brussel toe te sturen.

Afsluiting

Hans bedankt een ieder voor de inbreng en bijdrage aan deze geslaagde bijeenkomst.

Verslag Informatiebijeenkomst Uitvoering POP-2 Kasteel Groeneveld 28 november

Verslag betreft de vragen en antwoorden die naar aanleiding van de presentaties van de 4 assen zijn gesteld.

As 1

N.B. als gevolg van gemaakte afspraken in het Bestuurlijk Overleg tussen Minister van LNV en provincies op 28 nov. zijn de antwoorden op enkele punten aangepast ten opzichte van de tijdens de bijeenkomst d.d. 28 nov. op Groeneveld gegeven antwoorden.

Algemeen

Hoe moet het juridisch geregeld worden als provincies gebruik willen maken van maatregel 125 ?

Antwoord: Voortvloeiend uit de afspraken in het Bestuurlijk overleg, verwijzen provincies, als zij gebruik willen maken van maatregel 125 (verbeteren infrastructuur) in de provinciale verordening naar de bij deze maatregel behorende module in het modulair subsidiekader (ook bekend als modulair subsidiestelsel of LNV-subsidieregeling).

Ten aanzien van aanvullende nationale financiering (top-ups) op as 1 maatregelen door provincies is in het bestuurlijk overleg afgesproken dat dit verloopt via het modulair subsidiestelsel van LNV, voor zover het gaat om maatregelen die in het modulair subsidiestelsel zijn opgenomen. Hierover worden nadere werkafspraken gemaakt tussen Rijk en betrokken provincies. Top-ups voor as 1- maatregelen die (nog) niet in het modulair subsidiestelsel zijn opgenomen worden uitgevoerd via provinciale subsidieverordeningen. Indien deze modules echter alsnog gedurende de uitvoering van POP-2 in het modulair subsidiestelsel van LNV worden opgenomen, is het streven de uitvoering uitsluitend via het modulair subsidiestelsel te laten verlopen. Rijk en provincies maken daarover nadere werkafspraken.

Vraag: is bij de grenzen voor verplichte accountantsverklaring de projectkosten of het subsidiebedrag de maatstaf ?

Antwoord: het subsidiebedrag is bepalend voor de vraag of er al dan niet een accountantsverklaring noodzakelijk is.

Vraag: komt de verplichte accountantsverklaring voort uit de EU-eisen ?

Antwoord: nee, het gaat om een nationale invulling.

Maatregel 111

Vraag: zijn de loonkosten/kosten eigen arbeid subsidiabel voor de uren die gemoeid zijn met deelname aan cursussen ?

Antwoord: nee, alleen de cursusdeelnamekosten zijn subsidiabel, althans voor zover deze cursussen aanvullend zijn op reguliere opleidingen in het middelbare en hoger landbouwonderwijs. Gedacht kan worden aan bv. cursussen op gebied van biologische landbouw voor boeren die willen omschakelen, of cursussen op gebied van nieuwe teelttechnieken. Cruciaal is dat het gaat om een **aanvullende** cursus die geen deel uitmaakt van een regulier onderwijsprogramma.

Verder kan subsidie verkregen worden voor de uren van een ondernemer zijn die gemoeid zijn met de organisatie van een demonstratieproject, voor zover die direct zijn toe te rekenen aan het organiseren van het demonstratieproject.

Vraag: wat betekent de bepaling dat het subsidiebedrag niet meer dan 90% van de subsidiabele kosten bedraagt indien ook uit anderen hoofde subsidie is verstrekt ?

Antwoord: dit wil zeggen dat het totaal van de verstrekte subsidie (inclusief subsidie uit andere potten) maximaal 90% van de subsidiabele kosten mag bedragen.

Vraag: mag een ondernemer uit meerdere subsidiemaatregelen, bv .samenwerking bij innovatie en bedrijfsmodernisering, subsidie ontvangen?

Antwoord: ja in principe wel, tenzij het in de juridische uitwerking wordt beperkt of uitgesloten. Dubbele financiering voor dezelfde activiteit is uiteraard niet mogelijk.

Vraag: is het mogelijk om collectief voor een groep ondernemers subsidie aan te vragen voor deelname aan een cursus (tegen de achtergrond van beperking van administratie en kosten voor beschikken) of moet elke boer individueel aanvragen ?

Antwoord: in principe moet elke boer individueel aanvragen.

Maatregel 114

Vraag: is er ook ondergrens aan het subsidiebedrag ?

Antwoord: nee, niet op grond van het maatregelfiche. Er kan bij de nadere juridische uitwerking voor gekozen worden om dat alsnog te doen.

Vraag: geldt de regel dat maximaal 1 keer per 3 jaar subsidie kan worden toegekend alleen voor deze maatregel ?

Antwoord: ja, een boer kan maximaal 1 keer per 3 jaar subsidie krijgen in het kader van maatregel 114

Vraag: hoe weten uitvoerders van regelingen of een boer valt in de categorie van ondernemers die meer dan 15.000 euro steun krijgen ?

Antwoord: het gaat dan om steun vanuit de eerste pijler; deze informatie wordt door Dienst Regelingen geregistreerd en is zelfs beschikbaar op internet; hier is dus op relatief eenvoudige wijze op te toetsen.

Maatregel 121

Vraag: is het mogelijk om bv. alleen onderdeel A van deze maatregel open te stellen ?

Antwoord: ja, dit kan in het openstellingsbesluit worden geregeld; daarin kunnen ook evt. nadere beperkende voorwaarden, bv. ten aanzien van de doelgroep, worden opgenomen.

Maatregel 123

Vraag: wanneer is er sprake van een zodanig groot risico/hoge verwachting dat een hoger steunpercentage gerechtvaardigd is ?

Antwoord: is ter invulling aan de provincies

Vraag: klopt het dat er maar 0,4 mln. aan EU-middelen voor 7 jaar beschikbaar is voor deze maatregel en hoe wordt dat EU-budget verdeeld ?

Antwoord: Ja, maar er is wel sprake van top-ups (aanvullende nationale bijdrage van provincies zonder EU-cofinanciering). Om top-ups op een maatregel mogelijk te maken moet er een (beperkt) bedrag aan EU-cofinanciering voor die maatregel worden opgenomen.

Vanuit het programmateam wordt geïnventariseerd welke provincies gebruik van deze maatregel willen maken; het EU-budget zal over die provincies verdeeld worden.

Vraag: zit deze maatregel in het Ondernemersprogramma ?

Antwoord: deze maatregel is vooralsnog niet ingevuld in de LNV-subsidieregeling (modulair subsidiekader).

Het Ondernemersprogramma is te beschouwen als een voertuig voor alle ondernemersgerichte subsidies. Het bestaat uit een aantal bouwstenen die op elkaar aansluiten, te weten : EU-verordeningen, het POP, een juridisch kader en elektronische dienstverlening. De pijler 1–steun en de SAN-subsidies zullen via dit loket met elektronische dienstverlening gaan lopen, waaraan op dit moment gebouwd wordt door Dienst Regelingen. In het Bestuurlijk Overleg is afgesproken dat ook subsidiëring van top-ups (aanvullende nationale financiering door provincies) op as 1 maatregelen die in het modulair subsidiestelsel van LNV zijn opgenomen via dit stelsel gaan verlopen. Hierover worden tussen Rijk en de betrokken provincies nadere werkafspraken gemaakt.

Vraag: wie bepaalt wanneer er aanvragen kunnen worden ingediend en waar kunnen aanvragers hun voorstel indienen ?

Antwoord: aanvragen voor as 1 maatregelen verlopen via het modulair Subsidiekader en kunnen worden ingediend bij Dienst Regelingen. Dit geldt ook voor subsidiëring via aanvullende nationale financiering (top-ups) door provincies op as 1 maatregelen. Provincies zijn betrokken bij de besluitvorming omtrent subsidiëring in die gevallen waarbij gebruik wordt gemaakt van top-up; Toekenning van subsidie uit een provinciaal budget zal als zodanig in de subsidiebeschikking

herkenbaar zijn. Hierover worden tussen rijk en betrokken provincies nadere werkafspraken gemaakt.

Uitzondering op deze werkwijze is maatregel 125 die door provincies/DLG behandeld wordt; deze maatregel verloopt via de provinciale subsidieverordeningen. Provincies bepalen zelf wanneer en voor welk budget er opengesteld wordt en regelen dit in een openstellingsbesluit. Desgewenst kunnen provincies eigen (strengere) voorwaarden stellen in dat openstellingsbesluit.

As 2

Algemeen

Onder welke 'condities' werkt de Dienst Regelingen voor de provincies?

Antwoord:

Hierover dienen door provincies zelf afspraken gemaakt te worden met DR, zoals ook is gebeurd in het kader van de uitvoering van de SAN.

Hoe verloopt een en ander in deze as 'formeel': via welke regelingen, welke bedragen zijn per provincie beschikbaar?

Antwoord:

De beschikkingen moeten gebaseerd zijn op provinciale regelingen. De beschikbare EU-gelden moeten tussen de provincies verdeeld worden. Voor as 3 en 4 is tussen de provincies afgesproken dat de gelden '1\12^e' verdeeld worden. Voor de gelden in deze as (2) is daarover (nog) niet in alle gevallen een afspraak gemaakt, omdat niet iedere provincie (in gelijke mate) van de mogelijkheden in deze as gebruik wenst te maken. Zo zijn er bijvoorbeeld 'slechts' 6 provincies die belangstelling hebben getoond voor de maatregel 1^e bebossing landbouwgrond. Voor de verdeling van de gelden voor dit artikel is afgesproken dat per project zal worden bezien in hoeverre het betreffende project met EU-geld gefinancierd wordt. Een en ander in goed overleg, waarbij TPO 'het beheer' van de beschikbare 5 miljoen euro toegewezen heeft gekregen. Het ligt voor de hand voor de overige maatregelen in deze as, voor zover relevant, een vergelijkbare afspraak te maken.

Waarom ontbreekt de SN als POP-2 maatregel?

Gelet op het beperkte EU-budget is de SN buiten POP-2 gehouden. Buiten het POP blijft de SN echter gewoon bestaan. Over de uitvoering ervan zijn separate afspraken gemaakt tussen Rijk en provincies.

Bij welke maatregelen zijn de cross compliance eisen van toepassing? Gelden de cross compliance eisen alleen op de hectares waarvoor een POP-2 subsidie ontvangen wordt? Hoe wordt een en ander vormgegeven?

De cross compliance eisen gelden bij alle hectare gebonden subsidies in as 2 en gelden voor het gehele bedrijf, dus op het gehele bedrijf van de betreffende agrariër of bosbouwer dient aan de vereisten te worden voldaan. Voor het Nederlandse POP is dit dus van toepassing op maatregel 212 (probleemgebieden), maatregel 214 ('SAN') en maatregel 221 (1^e bebossing van landbouwgrond). Van groot belang dat in de betreffende provinciale verordeningen hieraan aandacht wordt besteed! Overigens neemt het aantal eisen waaraan men in dit kader moet voldoen in de loop van de tijd steeds verder toe.

Maatregelgerelateerde vragen

Waarom zijn bij maatregel 212 de vergoedingen in het algemeen gekoppeld aan agromilieubetalingen?

Afgesproken is in het kader van de ILG dat de SAN 'ongewijzigd' overgenomen wordt. ILG-middelen ingezet voor deze maatregel zullen dan ook aan de SAN gekoppeld moeten blijven, met uitzondering van de veenweideconvenantgebieden. Daarnaast kunnen provincies er voor kiezen in het kader van de betalingen met provinciale gelden, deze koppeling eveneens los te laten. Dit is bijvoorbeeld het geval in Zuid-Limburg en in Midden Delfland.

Zijn de bij 214 genoemde bedragen per jaar, per hectare, per contract?

Genoemde bedragen zijn de bedragen die per jaar per hectare uitgekeerd kunnen worden.

Kunnen hobbyboeren ook begunstigde zijn bij agromilieubetalingen?

Ja, de definitie van agrariër is zo gekozen dat ook 'hobbyboeren' hier onder vallen.

Zijn de "TOP-gebieden" in het kader van maatregel 216 dezelfde gebieden als de TOP-gebieden die in het kader van ILG afgesproken worden?

Ja, dit is dezelfde lijst.

Gaat het bij de investeringen in het kader van maatregel 216 om investeringen in het betreffende natuurgebied, of kan het ook gaan om investeringen 'ten behoeve van'?

Kan inderdaad beide, ofwel investeringen in het natuurgebied zelf, ofwel investeringen ten behoeve van het betreffende natuurgebied.

Kunnen waterschappen ook begunstigde zijn in het kader van maatregel 216 ten behoeve van het uitvoeren van op natuurbehoud/verbetering gerichte 'waterbeheersmaatregelen'?

Gaat bij deze maatregel niet alleen om 'landbouwers' als eindbegunstigden, beheerders van landbouwgrond kunnen eveneens begunstigde zijn. Kan daarbij dus gaan om overheden en waterschappen. Indien waterschappen land 'beheren' kunnen ze eindbegunstigden zijn. Echter: indien het gaat om waterwerkzaamheden op gronden 'van landbouwers', zullen de landbouwers in principe de eindbegunstigden zijn. Mogelijk dat in dit kader sprake van zijn van projecten, getrokken door waterschappen, maar met als eindbegunstigden de betrokken agrariërs. Een en ander zal nader bezien worden, gelet op de vereisten vanuit de verordening.

Waarom wordt DLG niet genoemd als mogelijke uitvoerder bij maatregel 221?

Dit is een omissie, inderdaad kunnen provincies ook afspraken maken over de uitvoering van deze maatregel met DLG. Omdat het hier een maatregel betreft met als eindbegunstigden 'landbouwers', en tevens moet worden gecontroleerd en gesanctioneerd op de cross compliance eisen, lijkt DR wellicht meer voor de hand te liggen. Er bestaan hierover nog geen afspraken.

As 3

Bij de steunintensiteit onder as 3 wordt gesproken over een bedrag van maximaal € 200.000. Heeft dit bedrag betrekking op de maximale subsidiabele kosten of het te ontvangen bedrag?

Dit bedrag heeft betrekking op het maximaal te ontvangen bedrag.

Hoe is de afbakening met het ESF geregeld?

Dit is niet aan de orde. Nederland heeft niet gekozen voor maatregelen onder as 3 die afgebakend zouden moeten worden met dit fonds.

Maatregel 312: Is een project, dat gericht is op het opzetten van een netwerk van microbedrijven, subsidiabel?

Ja, indien de begunstigde geen overheidsorganisatie is.

Maatregel 341: Wat wordt bedoeld met dynamiseringsacties?

Dit zijn projecten gericht op het 'opstarten' van projecten waarbij het ook gaat om het mobiliseren van mensen om ze te betrekken bij de implementatie van het ontwikkelingsplan.

Maatregel 321/322/323: In de fiches van betreffende maatregelen worden verschillende subsidiepercentages gebruikt bij 'overheidsorganisaties' en 'niet overheidsorganisaties'. Is het mogelijk dat een 'niet overheidsorganisatie' in aanmerking kan komen voor het hogere percentage?

Ja, dat kan indien die organisatie (in dit project) wordt gedefinieerd als een private organisatie met een publieke taak. Die organisatie wordt in dat project aangemerkt als overheid en er wordt hetzelfde subsidiepercentage als voor overheden gehanteerd (net als in POP-1).

Hoeveel ruimte is er voor projecten die provinciegrenzen overschrijden?

Dit is mogelijk. Hiervoor moeten tussen de betreffende provincies en het betaalorgaan onderling afspraken worden gemaakt. Het programmadocument is landelijk en houdt bewust geen rekening met provinciegrenzen.

Zijn onder POP-2 ook landelijke projecten mogelijk?

Ja, evenals in POP-1 zijn deze projecten mogelijk, in samenwerking met het Regiebureau en het betaalorgaan.

Kan een subsidie-aanvraag betrekking hebben op meerdere assen (integraal project)?

Ja.

In de definitie van platteland wordt gesproken over kernen met maximaal 30.000 inwoners. Zijn er nog extra voorwaarden verbonden aan dit maximum?

Ja, de in het project voorgestelde investeringen en/of activiteiten in kernen groter dan 15.000 inwoners maar kleiner dan 30.000 inwoners, moeten overwegend ten goede komen van bewoners van het platteland buiten de kern.

As 4

Vraag: Is de mogelijkheid voor de 2^e 'call voor proposal' verplicht door Brussel?

Antwoord: Nee, dat hebben we als lidstaat zelf ingebracht, voor het geval Leadergroepen nog niet klaar zijn voor de 1^e call voor Proposal (extra mogelijkheid)

Vraag: Is het aantal van 40 Leadergroep, zoals nu verwoord in het programmadocument, taakstellend?

Antwoord: nee, het is een richtgetal, gebaseerd op een inventarisatie onder provincies. Meer of minder Leadergroepen leidt niet tot sancties vanuit Brussel.

Vraag: Hoeveel tijd hebben de Plaatselijke groepen/ Leadergroepen voor het schrijven van een ontwikkelingsplan?

Antwoord: Afhankelijk van wat er in de 'call for proposal' komt te staan maar we gaan uit van ongeveer 3 maanden.

Vraag: Klopt het dat As 4 meer gericht is op de werkwijze dan op de inhoud?

Antwoord: Nee, As 4 is uitdrukkelijk gericht op beide; een aantal maatregelen richt zich specifiek op de oprichting van plaatselijke groepen (werkwijze) maar via As 4 kunnen ook de inhoudelijke assen 1,2 en 3 gerealiseerd worden. Daarnaast heeft As 4 eigen inhoudelijke maatregelen gericht op samenwerking (421) en deskundigheidsbevordering (431).

Vraag: Graag een voorbeeld van zo'n dubbel project dat via as 4 ook andere as bedient?

Antwoord: Een voorbeeld zou kunnen zijn een innovatieproject dat door een plaatselijke groep wordt ingediend; deze valt zowel onder 4 als as 1.

Vraag: een innovatieproject kan dus en door een individuele agrariër of door een groep worden ingediend?

Antwoord : ja, dat kan. Maar je mag het niet dubbel financieren (dus voor beide assen apart indienen)

Vraag: Maar dan kies je als aanvrager toch de as waar de minst stringente voorwaarden aan vastzitten?

Antwoord: dat zou kunnen ja, maar het zou kunnen zijn dat Brussel hierover nog met voorschriften komt.

Vraag: Aanvullend hierop; wat is dan het voordeel om het via Leader te doen als je daarbij moet wachten op goedkeuring van je PG en ontwikkelingsplan. Dat duurt toch allemaal veel langer dan dat je het via as 1 indient?

Antwoord: Als eenmaal de PG is opgericht en het ontwikkelingsplan is vastgesteld, dan ben je voor de rest van de 7 jaar klaar. Daarnaast is het zo dat het Ondernemersprogramma waar As 1 (grotendeels) via verloopt, ook pas rond 1 april wordt opengesteld. Het zal dus qua tijd niet zoveel uitmaken.

Vraag: Kan procesgeld (maatregel 431) ook aan plaatselijke groep worden gegeven?

Antwoord: ja dat kan om zelf gebruik te maken van faciliteiten.

Vraag: kan de PG ook een gebiedscommissie zijn?

Antwoord: ja dat kan.

Vraag: Wat is de meerwaarde van Leader in het algemeen?

Antwoord: het is een programma dat al jaren met succes loopt. Burgers zijn actief betrokken bij de ontwikkeling van het eigen gebied. Het is kleinschalig, bottom-up en overdraagbaar. Geld komt direct bij burger terecht.

Resultaten schriftelijke consultatie Programmadocument oktober 2006

Vraag/opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag/opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
CSM	PD algemeen	PD gaat niet om projecten, maar om een algemene werkwijze. Projecten traject tegemoet gezien, vraag of project "Via bodemkennis komen tot een goed bodembeleid en van daaruit tot goede opbrengsten" de aandacht heeft behouden.	Geen reactie nodig	geen
LTO	PD, communicatieplan	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inhoudelijke reikwijdte moet helder zijn. 2. Decentralisatie van communicatie: LTO verzoekt te streven naar een zoveel mogelijk eenduidig communicatietraject en – materiaal. 3. dummies/ concepten van aanvraagformulieren en bijbehorende brochures etc. kunnen door potentiële gebruikers getest worden. LTO is bereid hieraan een bijdrage te leveren. 4. Afstemming met relevante andere partijen (ILG regieteam, I&H, Visserij, EZ\Senter Novem, interreg-uitvoeringsorgaan) vraagt aandacht. 5. Communicatieplan vermeldt dat de plaatselijke groepen aanvragen inhoudelijk zullen beoordelen. Niet duidelijk is waarover deze beoordeling zich uitstrekt. 6. Plattelandsnetwerk krijgt taken toebedeeld. Komt er een 'extra' loket naast bestaande loketten? Netwerk zou zich moeten beperken tot uitwisselen van ervaringen. 7. Suggesties voor uitbreiding website 	<ol style="list-style-type: none"> 1 Is streven 2. Wordt inderdaad naar gestreefd, komen heldere richtlijnen voor inhoud. POP moet herkenbaar zijn, ook als het wordt meegenomen in het ILG-communicatietraject. 3. Voor zover het het ondernemersprogramma betreft, kan dit meelopen in het 'reguliere' klantenpanel van DR. 4. Afstemming blijft essentieel. Daar waar relevant zullen deze partijen (alsnog) betrokken worden. 5 Een en ander is nader uitgewerkt in as 4 (hoofdstuk 5.3.4 van Programmadocument) en bijlage 4 bij het Programmadocument (maatregelfiches). 6 Nee, er zal geen sprake zijn van een 'extra' loket voor subsidieaanvragers, wel zal het onafhankelijke netwerk naar verwachting een eigen website starten. 7. Suggesties worden gezien. 	geen

Vraag/opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag/opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
Natuurlijk Platteland Nederland	Plattelandsnetwerk	Natuurlijk Platteland Nederland ook betrekken bij het netwerk	Naam wordt opgenomen in lijst	Naam opgenomen in lijst inzake het Netwerk
Stichting Streekeigen producten Nederland	Plattelandsnetwerk	Graag willen wij vanuit onze eigen netwerkfunctie op het gebied van streekeigen productie en regio marketing een actieve rol spelen in het plattelandsnetwerk	idem	Idem
Stichting Streekeigen producten Nederland	Plattelandsnetwerk	Wij adviseren u om een voorziening te treffen om de betrokkenheid van minder draagkrachtige netwerkorganisaties bij het Nationaal Plattelandsnetwerk te bekostigen.	Geen financiële middelen voor beschikbaar, overigens zullen kosten voor deelnemende organisaties – naast inzet van ‘menskracht’ voor bijvoorbeeld het bijwonen van bijeenkomsten – naar verwachting beperkt zijn.	Opmerking heeft niet geleid tot wijziging PD
Productschap Tuinbouw	As 1, algemeen	<p>Van belang dat de POP en GMO regeling groenten en fruit goed op elkaar aansluiten. Wij kunnen ons goed vinden in de strekking van de opmerkingen die hierover zijn gemaakt bij maatregel 111 “beroepsopleiding en voorlichting.”</p> <p>In het algemeen kan dat voor alle maatregelen volgens ons het best als volgt vertaald worden: Om te voorkomen dat potentiële begunstigen binnen POP en GMO voor dezelfde activiteiten /maatregelen meerdere keren steun krijgen moet:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. de regeling POP voor deze maatregelen niet open worden gesteld voor (erkende) telersverenigingen 2. de regeling POP voor deze maatregelen open worden gesteld voor individuele bedrijven die geen lid zijn van een telersvereniging 3. de regeling POP voor deze maatregelen open worden gesteld voor individuele bedrijven die lid zijn van een telersvereniging 	Goede suggestie, zal in algemene definities opgenomen worden.	Voorgestelde tekst is overgenomen in hoofdstuk 5 PD

Vraag/opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag/opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
		onder voorwaarde dat zij aantonen dat zij geen steun kunnen ontvangen voor deze maatregelen in het kader van de GMO.		
Stichting Natuur en Milieu	As 1, algemeen	De procentuele verdeling van de beschikbare EU-middelen binnen as 1 (te weten versterken menselijk potentieel: 13%; versterken fysieke potentieel: 83%; verhogen kwaliteit: 4%) legt volgens ons te veel accent op het fysiek potentieel, in plaats op het menselijk potentieel. ... Fysieke investeringen in infrastructuur en schaalvergroting leveren o.i. niet altijd het gewenste rendement voor het aangaan van die uitdagingen. Wij dringen erop aan te blijven zoeken naar maatregelen voor versterking van kennis en menselijk potentieel en daarbij niet uit te gaan van bovengenoemde percentages.	Genoemde percentages zijn gebaseerd op de huidige voorgestelde verdeling van beschikbare middelen over de verschillende maatregelen. Daarbij krijgt de verbetering van het fysieke potentieel relatief veel middelen toegewezen op basis van reeds gemaakte politiek/ bestuurlijke afspraken én vanwege het feit dat maatregelen om het fysiek potentieel te verbeteren in het algemeen vrij 'kostbaar' zijn, dit in tegenstelling tot maatregelen om het menselijk potentieel te verbeteren. Op basis van ervaringen gedurende de looptijd van het POP2 kan de verdeling over de maatregelen worden aangepast.	Opmerking heeft niet geleid tot wijziging PD.
Plantum NL	As 1, algemeen	De sector 'plantaardig uitgangsmateriaal' is een zeer innovatieve sector..... hen niet over het hoofd te zien bij de implementatie ... Er zijn diverse specifieke zaken waarin ondernemers in onze sector verschillen van hun klanten (de telers) en waarvoor wellicht specifiek POP-beleid nodig is.	Deze sector valt niet onder de definitie van agrarische ondernemers in de Verordening. Desondanks biedt het POP aangrijpingspunten, namelijk daar waar de sector uitgangsmateriaal - in samenwerking met andere actoren, waaronder de primaire producenten - tot innovaties, vergroten van toegevoegde waarde en kwaliteit en kennisoverdracht	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing PD.

Vraag\opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag\opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
			(demonstratieprojecten) initieert.	
WUR - Alterra	As 1, maatregel 111 \ 114	<p>POP-2 wil via As 1 investeren in verbetering van de concurrentiekracht van de landbouw en bosbouw. ... geconstateerd dat voor de ontwikkeling van de landbouwsectoren <i>kennis</i> een cruciale rol speelt en dat maatregelen moeten worden bevorderd om kennis vanuit kennisinstellingen bij de ondernemers te krijgen. In maatregelfiche 111 "Beroepsopleiding en voorlichting" zijn concrete subsidiabele activiteiten en toepassingsgebieden benoemd die hierbij aansluiten. Daarover heb ik de volgende drie opmerkingen:</p> <p>1. Innovaties/demonstratieprojecten: innovatief ondernemen met natuur, landschap en waterbeheer</p> <p>In POP-1 en ook in eerdere concepten van POP-2. was het mogelijk om via demonstratieprojecten innovaties, het vakmanschap en het management en te bevorderen rond groene en blauwe milieuthema's. In een concreto gaat het om: behoud en ontwikkeling van natuur en landschapswaarden in agrarische gebieden en Beheersmaatregelen die verdroging van natuurgebieden tegengaan. Tot mijn verbazing zijn deze onderwerpen in de actuele versie niet meer opgenomen. Dit betekent dat de Regeling POP-2 géén innovaties bevordert rond "geld verdienen met natuur, landschap en waterberging", terwijl dat juist in de gebieden met 'natuurlijke handicaps', Reconstructiegebieden, Nationale Parken en Natura 2000 gebieden hard nodig is.</p>	<p>Past ook goed bij de onderwerpen over agrobiodiversiteit. Suggesties worden overgenomen, een en ander zal aan maatregelfiche worden toegevoegd.</p>	Maatregelfiches zijn aangepast

Vraag/opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag/opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
		<p>2. Innovaties/demonstratieprojecten: innovatief ondernemen en duurzaam bodembeheer De bodemduurzaamheids thema's "nutriënten" en "bestrijdingsmiddelen" zijn expliciet in de fiches genoemd voor demonstratieprojecten. De thema's "verdichting/compactie, bodembiodiversiteit en grondwaterhuishouding" staan er niet expliciet in genoemd en demonstratieprojecten gericht op deze thema's lijken dus niet voor subsidie in aanmerking te komen.</p> <p>Thema's zoals bodemverdichting en bodembiodiversiteit heeft in de landbouwpraktijk nog betrekkelijk weinig aandacht. Het is in de landbouwpraktijk slecht bekend welke kansen deze thema's bieden om de concurrentiepositie van de landbouw te bevorderen. Uit recent onderzoeken van WUR blijkt dat de productie van landbouwgewassen in bepaalde gevallen tot 40% kan toenemen wanneer in de bedrijfsvoering rekening wordt gehouden met het voorkómen van bodemverdichting. Dergelijke praktijkervaringen zouden daarom juist meer gedemonstreerd moeten worden.</p> <p>3. Begroting POP-2: flexibel inspelen op behoeften en initiatieven uit de ondernemerspraktijk "Kennis voor versterking van de concurrentiekracht van de landbouw" is uitgewerkt in de maatregelfiches 111 en 114. Uit de "Algemene financiële tabel POP Nederland" blijkt dat er voor maatregelfiche 111 een EU-bijdrage is begroot ter grootte van € 16,27 miljoen voor de periode 2007-2013 (gemiddeld € 2,3 miljoen/jaar). Voor Adviesdiensten in</p>	<p>2. Idem</p> <p>3. Aanpassen van de begroting gedurende de looptijd van het POP, afhankelijk van resultaten en behoeften, is mogelijk.</p>	

Vraag/opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag/opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
		<p>maatregel 114 is € 3 miljoen begroot voor de gehele looptijd van de regeling. Gelet op de ambities zoals die in het Programmadocument POP-2 zijn benoemd en de recent uitgesproken behoeften van de minister en provinciale besturen om meer kennis in te zetten voor realisering van “Kiezen voor landbouw”, is het aan te bevelen om flexibel met deze begroting om te gaan en deze zo nodig aan te passen wanneer uit de ondernemerspraktijk blijkt dat er een grotere behoefte is aan meer activiteiten die onder deze fiches vallen.</p>		
LTO	As 1, 111	<p>- <u>Begunstigden</u>: overheidsinstanties, adviesbureaus, onderwijs- en opleidingsinstellingen onder C niet als begunstigden vermelden. Doelen van de maatregel kunnen slechts worden bereikt indien projecten ‘bottum up’ ontstaan. Voor demoprojecten door onderwijsinstellingen zijn andere regelingen beschikbaar. Voor D: agrarisch ondernemers moeten initiatief nemen, instellingen kunnen (vraaggestuurd) betrokken worden. - <u>activiteiten</u>: consulten inzake bedrijfswaterplannen en bedrijfsnatuurplannen ontbreken bij B en vallen niet automatisch onder 114. - <u>afbakening</u>: alleen afbakening beschreven met ESF, niet met LIFE, EU-demoregeling, interreg, VIA-regeling voor onderwijsinstellingen: is samenloop met deze maatregelen dus mogelijk?</p>	<p><u>Begunstigden</u>: eens met signalering dat een en ander ‘bottum up’ het beste werkt. Enerzijds kunnen onderwijs-/onderzoeksinstellingen echter grote waarde hebben als organisator van een demonstratieproject, aangezien ook zij effectieve en efficiënte demonstratieprojecten kunnen organiseren. Hierop wordt ook getoetst, blijkens de tekst van de maatregelbeschrijving (zie onderdeel c onder het kopje ‘wijze van openstelling’). Anderzijds geldt dat ervoor gekozen kan worden om voor een beperktere doelgroep open te stellen dan omschreven in de maatregelbeschrijving. En dat dus ook een openstelling mogelijk is waarin wordt toegespitst op de doelgroep landbouwers, dan wel</p>	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing maatregel/fiche.

Vraag\opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag\opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
			<p>dat bepaalde groepen zijn uitgesloten.</p> <p><u>Activiteiten:</u> Deze onderwerpen kunnen zeker onderwerp zijn van een consult, aangezien we van mening zijn dat ook adviezen over deze onderwerpen leiden tot een verbetering van de algehele prestatie van het bedrijf. Derhalve toegevoegd aan de tekst van de maatregelbeschrijving.</p> <p>Het opstellen van Verdrogingsplannen of waterkwaliteitsplannen door derden in en ten behoeve van (hydrologische bufferzones) gebieden die geplaatst zijn op de zogenaamde TOP-lijst kunnen gesubsidieerd worden onder maatregel 216. Het opstellen van een inrichtingsplan gekoppeld aan het afsluiten van een agromilieuverbintenis kan worden gesubsidieerd onder maatregel 216.</p> <p><u>Afbakening:</u> - Voor wat betreft de afbakening met andere EU-fondsen en financieringsbronnen: Ten algemene is in verordening nr (EG) 1698/2005 geregeld dat geen financiering plaatsvindt uit andere communautaire fondsen</p>	<p>Opmerking heeft geleid tot aanpassing maatregelfiche.</p> <p>Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing maatregelfiche.</p>

Vraag/opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag/opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
			<p>voor uitgaven die worden medegefinancierd uit het ELFPO (art 70, lid 7). Dit geldt dus ook voor het Nederlandse programma en wordt daarin ook vastgelegd. Dit geldt dus ook voor de door Nederland gekozen maatregelen.</p> <p>- Wat betreft de afbakening met Nederlandse financieringsbronnen: Deze zal worden geregeld in de juridische regeling waarmee deze maatregel worden opengesteld. Wel is het zo dat deze maatregel voor de demoprojecten samenloop toestaat (met nationale subsidies), totale subsidiebedrag zal max. 90% van subsidiabele kosten bedragen.</p>	
LTO	As 1, 114	Bij Reikwijdte en acties dient verwijzing naar EU-verordeningen geconcretiseerd te worden. Afbakening met andere EU- en nationale programma's wordt gemist.	In de maatregelbeschrijving wordt volstaan met een korte verwijzing naar de relevante verordeningsteksten. In de regeling waarmee deze maatregelen worden opengesteld en vooral ook in de communicatie en voorlichting over deze maatregel zal het een en ander helder worden toegelicht. Wat betreft de afbakening: zie de eerdere reactie.	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing maatregelfiche.
Productschap Tuinbouw	As 1, 121	Hier worden projecten binnen de GMO regeling aan een maximum gebonden daar waar de GMO regeling zelf een dergelijk maximum niet kent.	Klopt, zal daarom uit fiche verwijderd worden.	Maatregelfiche aangepast

Vraag\opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag\opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
LTO	As 1, 121	Afbakening met andere maatregelen en regelingen wordt gemist.	De afbakening met maatregelen 123 en 124 is in de maatregelbeschrijving verhelderd, evenals de afbakening met maatregelen 125 en 111.	Maatregelfiche is verhelderd.
LTO	As 1, 123	<ol style="list-style-type: none"> 1. Begrip 'Innovatief' moet gedefinieerd \ toegelicht worden 2. biologische sector expliciet noemen onder Reikwijdte en acties 3. Onder subsidiabele kosten wordt tevens begrepen 'ontwikkelingskosten machines en apparatuur' . Hoe is afbakening met 124 geregeld? 4. tav honoraria adviseurs: is dit inclusief kosten van het maken van de aanvraag voor met name kleine bedrijven? 5. Demarcatie met structuurfondsen: ook voor projecten tussen 250.000 en 1.250.000 euro waarin landbouwers meerderheidsaandeel hebben dient subsidiebijdrage mogelijk te zijn. 	<p>1 Voor de invulling van wat bedoeld wordt met innovatief verwijzen wij naar de tekst onder het kopje 'reikwijdte en acties', waar concreet wordt ingevuld welk soort projecten kan worden gehonoreerd.</p> <p>2. Bij het opstellen van deze beschrijving veronderstellen wij dat voor projecten op het terrein van biologische landbouw of andere kwaliteitssystemen geen grotere prikkel nodig is dan hier reeds gegeven wordt. Bovendien voorziet de maatregelbeschrijving in de mogelijkheid dat (grote) projecten met extra risico en veel perspectief meer steun krijgen dan andere projecten. Waar dat ook van toepassing is op projecten in de biologische sector, zal dit worden toegepast.</p> <p>3. Wat betreft de ontwikkelkosten: die mogelijkheid wordt geboden met de uitdrukkelijke kanttekening dat het niet de bedoeling is dat dit soort kosten de hoofdmoot uitmaken van aanvragen onder deze maatregel. Projecten waarin</p>	In maatregelfiche genoemde demarcatiegrens is aangepast.

Vraag/opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag/opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
			<p>het ontwikkelen van innovaties centraal staat, horen inderdaad thuis onder maatregel 124. Ondergeschikte ontwikkelactiviteiten moeten onder deze maatregel echter niet onmogelijk worden gemaakt. Vandaar dat deze mogelijkheid hier is opgenomen.</p> <p>4. Nee, kosten van adviseurs slechts subsidiabel voor zover het gaat 'om het inhuren van bijzondere expertise van belang voor het ontwikkelen van de toegevoegde waarde'</p> <p>5. De combinatie van bepalingen leidt er inderdaad toe dat een categorie van aanvragen buiten de boot valt. Dat is niet de bedoeling. Om dit te voorkomen wordt de demarcatiegrens gelegd bij het maximum steunbedrag.</p>	
LTO	As 1, 124	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zijn innovaties beperkt tot die welke betrekking hebben op producten van Nederlandse teelt (conform EU-verordening!)? 2. Klopt het dat agroindustrie ook aanvrager kan zijn? Zorgt voor overlap met Technologische innovatieregeling van EZ! 	<p>1 Nadruk ligt in deze maatregel op innovaties. Die innovaties kunnen op velerlei zaken betrekking hebben. De precieze herkomst van het product is daarbij niet van belang; het gaat erom dat het in samenwerking ontwikkelen van innovaties gestimuleerd wordt. Wel wordt geëist dat het gaat om ontwikkeling van innovaties (zie verschillende onderscheiden vormen) in Nederland.</p>	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing van het maatregelfiche.

Vraag/opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag/opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
			2 Ja. In de regeling waarmee deze maatregel wordt opengesteld vindt een precieze afbakening plaats met andere nationale regelingen.	
St. Natuur en Milieu	As 1, 125 (tekst in hoofddocument)	Wij stellen voor niet "waar mogelijk" maar <u>alleen</u> de integrale aanpak te kiezen en hierbij tevens een link te leggen met doelen klimaat en Kaderrichtlijn water en verdroging. De tekst '(maar niet alleen)' is overbodig en kan worden geschrapt. Het wekt ten onrechte de indruk dat landinrichting in Nederland niet integraal hoeft te gebeuren. ... Wij wijzen erop dat de integrale aanpak logisch is en ook bij andere instrumenten wordt vereist. (zie bijv. Maatregel 221).	In tekst maatregelfiche zelf wordt dmv een 'en/of' constructie al duidelijk gemaakt dat een integrale aanpak logisch is. Uitgangspunt is echter: sectoraal waar mogelijk, integraal waar nodig. Niet bij iedere herverkavelingsactiviteit is sprake van 'meerdere doelstellingen': bijvoorbeeld een actie gericht op verbetering van de ligging van kavels ten opzichte van elkaar kan 'slechts' dat doel dienen. "Alleen" een integrale aanpak suggereert dat dergelijke, relatief eenvoudige, activiteiten niet meer zouden kunnen plaatsvinden, hetgeen ongewenst is.	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing van het maatregelfiche.
LTO	As 1, 125	Hoe is afbakening met structuurfondsen?	Zoals hiervoor al aangegeven wordt op algemeen niveau in het POP geregeld dat financiering uit twee EU-fondsen niet mogelijk is.	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing maatregelfiche.
Productschap Tuinbouw	As 1, 132 \ 133	Wij willen onze teleurstelling uitspreken dat in het kader van de deze maatregelen de biologische sierteelt niet kan worden ondersteund	In het kader van artikel 132 biedt de Plattelandsverordening slechts de mogelijkheid steun te verlenen "voor landbouwproducten die uitsluitend voor menselijke consumptie bestemd zijn". De	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing maatregelfiche.

Vraag\opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag\opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
			<p>verordening biedt derhalve niet de mogelijkheid door middel van deze maatregel de biologische sierteelt te ondersteunen.</p> <p>Wat betreft artikel 133 geldt, dat de verordening bepaalt: 'steun heeft betrekking op producten waarop steun voor deelname aan de in artikel 32 (= maatregel 132) bedoelde kwaliteitsregelingen betrekking heeft'. Ook hiervoor geldt derhalve dat ondersteuning van biologische sierteelt op basis van de verordening niet mogelijk is.</p>	
Stichting Streekeigen producten Nederland	As 1, 132 \ 133	Het verbaast ons ten eerste dat bij de financiële verdeling in as 1 slechts 4% beschikbaar is voor deelname aan voedselkwaliteitsschema's.	In eerste instantie wordt de inzet van deze maatregel beperkt tot de ondersteuning van de biologische landbouw. Voor ondersteuning hiervan wordt genoemd budget vooralsnog afdoende geacht.	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing maatregelfiche.
Idem	Idem	In toenemende mate wordt een gegarandeerde herkomst van producten en grondstoffen van belang, om de transparantie voor de consument te verhogen. Wij vragen daarom bij maatregel 132 en 133 ruimte voor deelname aan kwaliteitsschema's voor regionale producten, met name het landelijk systeem voor streekproducten 'erkend streekproduct'.	De verordening schrijft voor dat financiële ondersteuning slechts mogelijk is in geval van voedselkwaliteitsschema's die zijn goedgekeurd door de EU dan wel nationaal erkend zijn. Om voor steun in aanmerking te kunnen komen dienen de 'streekeigen producten producenten' daarom allereerst erkend te worden als 'nationaal voedselkwaliteits-schema'-producent in de zin van de verordening. Dat betekent dat aan alle eisen moet worden voldaan hiervoor zoals vastgelegd	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing maatregelfiche.

Vraag/opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag/opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
			in de uitvoeringsverordening bij Vo. 1698/2005. Vervolgens moet er een nationale erkenning worden afgegeven.	
LTO	As 1, 133	Afbakening met bijvoorbeeld GMO en structuurfondsen ontbreekt (voorbeeld: subsidieaanvraag voor grotere voorlichtingscentra).	Wat betreft de afbakening met andere EU-fondsen: zoals hiervoor aangegeven wordt dat op algemeen niveau in het POP geregeld. Financiering uit twee EU-bronnen is niet mogelijk. Structureel financieren van een voorlichtingscentrum is niet mogelijk op grond van de beschrijving in het maatregelfiche	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing maatregelfiche.
St. Natuur en Milieu	As 2, algemeen	Verder uitwerken van KRW en verdroging. Verwezen wordt naar passages uit de gekozen strategie (par. 3.2), waarin aangegeven wordt dat POP-maatregelen deels zullen worden ingezet om milieu- en watercondities te verbeteren. Men verzoekt om expliciet benoemen van KRW-maatregelen en de aanpak van verdroging, waarbij de integrale benadering van de wateropgave voorop dient te staan.	Het is een bewuste keuze in het kader van het POP de te nemen water-maatregelen nu nog niet vast te stellen, maar te bezien in het licht van de vastgestelde stroomgebiedsplannen op basis van de KRW. In 2009 vindt de mid term review van het POP plaats, die kan leiden tot aanpassingen. (zie voor verdrogingsbestrijding en verbeteren waterkwaliteit VHR/overige EHS maatregelfiche 216)	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing programmadocument.
St. Natuur en Milieu + LTO	As 2, algemeen	Verzoek aanwijzig 'extra' handicapgebieden ... geen reden waarom Nederland niet nog meer gebruik zal maken van de handicapregeling. Wij stellen voor in de tekst een opening te bieden voor de voordracht van kleinschalige landschappen waarvoor in het kader van	I.v.m. de aangekondigde herziening van het 'probleemgebiedenbeleid' in 2009 heeft de EC verzocht het bestaande areaal niet te wijzigen. Ter voorbereiding op de EU-discussie wordt het NL-	Opmerking is meegenomen in maatregelfiche.

Vraag\opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag\opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
		Nationale Landschappen beleid wordt ontwikkeld. Dit is met name van belang als na de politieke debatten in Brussel over de Europese begroting in 2008 meer geld voor het POP beschikbaar komt door extra modulatie.	probleemgebiedenbeleid in 2007 geëvalueerd. Op verzoek van de Tweede Kamer zal NL een wens tot uitbreiding met kleinschalige zandlandschappen, met name Texel, Westerkwartier en Friese Wouden, in het kader van het maatregelfiche als top up aan de EC voorleggen. Daarmee wordt beoogd een scherper beeld te krijgen wat nu precies de criteria zijn op grond waarvan de EC bezwaar maakt tegen bepaalde uitbreidingen.	
LTO	As 2, algemeen	Wenselijk dat wordt voorzien in mogelijkheid agrarische natuurverenigingen te ondersteunen en begeleiden: mogelijk dat maatregel 323 hierin voorziet, maar lijkt niet logisch en is beperkt tot gebieden met hoge natuurwaarde. Wellicht dat een en ander past onder maatregel 41, maar deze maatregel kent beperkt budget. Mogelijkheden binnen as 1 (111, 114?) lijken 'niet passend' gelet op doelen en reikwijdte van die maatregelen.	Verordening biedt helaas geen directe mogelijkheid hierin te voorzien. Er is wel een mogelijkheid via de Leader-aanpak.	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing programmadocument of maatregelfiches.
LTO	As 2, algemeen	Programmabeheer: Wenselijk dat continuïteit, effectiviteit en zorgvuldigheid bij uitvoering Programmabeheer verzekerd is na de overgang naar de provincies. Op dit moment bestaat er geen duidelijkheid over. Zou aandacht aan besteed kunnen worden in communicatieplan.	Eens met conclusie dat continuïteit, effectiviteit en zorgvuldigheid bij de uitvoering verzekerd moeten zijn. Juist daarom is besloten Programma-beheer vooralsnog (2007, 2008) door DR uit te laten voeren. Zodra wijzigingen in de uitvoering plaatsvinden, zal hierover richting de doelgroep communicatie plaatsvinden. Dit hoeft echter niet	Geen wijziging programmadocument doorgevoerd.

Vraag/opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag/opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
			in het communicatieplan.	
Plantum NL	As 2, algemeen	Bij het “stoppen van de biodiversiteit gekoppeld aan landbouw” hoort ons inziens naast aandacht voor wilde flora en fauna echter ook aandacht voor biodiversiteit van cultuurgewassen. Genetisch materiaal van (oude) cultuurgewassen is vaak een belangrijke bron voor bijvoorbeeld smaak of ziekteresistenties. ... houden veredelingsbedrijven grote collecties van genetisch materiaal in stand, als kostbaar kapitaal voor de toekomst. Ik kan mij goed voorstellen dat POP 2007-2013 en de veredelingsbedrijven elkaar op dat punt iets te bieden hebben. Artikel 39 (5e lid) van de Europese verordening noemt immers specifiek de mogelijkheid van “steun voor de instandhouding van genetische hulpbronnen in de landbouw”.	Gegeven schaarste aan middelen is deze keuze nu niet gemaakt.	Geen wijziging programmadocument doorgevoerd
St. Natuur en Milieu	As 2, maatregel 212 (uit hoofddocument)	... een alinea over de wenselijkheid van vasthouden van water toevoegen als onderdeel van de Nederlandse strategie voor vermindering van piekafvoeren. Hiermee draagt Nederland tevens bij aan de uitvoering van de EU-Hoogwaterrichtlijn.	Het voorstel van de Cie voor een EU Hoogwaterrichtlijn is nog niet aangenomen. Het is lastig om daarop op vooruit te lopen. - Dit neemt niet weg dat voor Nederland hoogwaterproblematiek van groot belang is. Naast het POP lopen op dit vlak al vele initiatieven. - Ook het NPS benoemt de waterkwantiteitsproblematiek (mede als gevolg van klimaatverandering) als een opgave voor het platteland/landelijk gebied (zie 3.1.3 en 3.2.1).	Wijziging in programmadocument doorgevoerd (3.1.3)

Vraag/opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag/opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
			<p>- Onder 5.3.1.3 van het NPS is onder maatregel 125 integrale landinrichting genoemd. Daarbij is ook gesteld dat het bij integrale landinrichting gaat om een combinatie van verkaveling, ontsluiting, waterbeheersing, natuur en landschap, openlucht recreatie en milieu.</p>	
St. Natuur en Milieu	As 2, 214 (uit hoofddocument)	<p>.. expliciet aandacht besteden aan de robuuste ecologische verbindingzones en ook het creëren van waterberging en natte natuur noemen. Dit sluit aan op de .. maatregelen voor bijdragen aan de klimaatdoelstelling en is ook in lijn met de voorstellen uit de Catalogus groenblauwe diensten. Ons tekstvoorstel: de zin “De financiering van deze activiteiten vindt vooral plaats in de aangewezen Nationale Landschappen en de Ecologische Hoofdstructuur” aan te vullen met: “en in de ecologische verbindingzones. Betalingen voor maatregelen uit de Catalogus groenblauwe diensten die bijdragen aan robuuste verbindingen en het creëren van waterberging en natte natuur krijgen prioriteit.”</p>	<p>De catalogus groenblauwe diensten wordt niet opgenomen in het POP2. De SAN is wel opgenomen in POP2. Voor de uitvoering van de beheerscontracten met ILG-gelden is afgesproken dat het instrument (Programma Beheer) ongewijzigd overgaat naar de provincies. De robuuste verbindingen maken onderdeel uit van de EHS en zijn daarmee dus ook nationale prioriteit. Zij vallen dus ook onder het werkgebied van de SAN. (NB: Ecologische verbindingzones bestaan niet meer). De provincies bepalen, binnen de ILG-afspraken, de prioriteiten. De noodzaak voor het creëren van waterberging wordt tevens op regionaal niveau vastgesteld. Provincies zijn verantwoordelijk voor de uitvoering en zullen via een integrale aanpak de natuurdoelen en de waterdoelen koppelen.</p>	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing maatregel f i c h e .

Vraag/opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag/opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
LTO	As 2, 214	Beheerspakket faunarand algemeen: mechanische en chemische onkruidbestrijding zijn niet toegestaan, met uitzondering van pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring, haagwinde of kleeftkruid. De uitzonderingen ontbreken in het maatregelfiche.	De doelomschrijving is algemener van aard en beschrijft niet alle uitzonderingen. In de tekst staat "verminderd gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en bemesting". Deze tekst is niet in strijd met de beheersbepalingen in de afzonderlijke pakketten.	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing maatregelfiche.
LTO	As 2, 216	Wordt met een inrichtingsplan ook een bedrijfsnatuurplan bedoelt?	Nee	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing programmadocument.
Natuurlijk Platteland	As 2, probleemgebieden	De aanwijzing van probleemgebieden in de categorie kleinschalige (zand)landschappen is nog niet goed afgerond.	Zie reactie bij As 2, algemeen, n.a.v. opmerking St. natuur en Milieu en LTO.	Opmerking heeft geleid tot aanpassing maatregelfiche.
Idem + LTO	As 2, probleemgebieden	NPN dringt er op aan dat enkele belangrijke cultuurlandschappen met grote waarde voor cultuurhistorie en/of biodiversiteit (en vaak beide!) alsnog worden begrensd. Het gaat specifiek om: a) Noordelijke Friese Wouden en het aangrenzende Zuidelijk Westerkwartier van Groningen. b) Texel. c) Binnen het POP2 moet het mogelijk zijn om ook andere nog niet begrensde gebieden die voldoen aan de criteria te begrenzen als probleemgebied.	Zie reactie bij As 2, algemeen, n.a.v. opmerking St. natuur en Milieu en LTO.	Heeft geleid tot aanpassing maatregelfiche.
Idem + LTO	As 2, probleemgebieden	.. verplichting om specifieke agromilieumaatregelen te nemen. NPN + LTO dringen erop aan dat deze koppeling wordt losgelaten.	Voor veenweideconvenant-gebieden is deze koppeling losgelaten, evenals in Zuid-Limburg. Voor zover het gaat om uitvoering van contracten met ILG-gelden, is afgesproken dat	Tekst programmadocument is aangepast.

Vraag/opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag/opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
			<p>het instrument (programma beheer) ongewijzigd over gaat naar provincies. Hier is de uitkering (en de doelrealisatie) gekoppeld aan actief beheer (realisatie van natuur). Provincies kunnen, indien gewenst, voor eigen doelen en met eigen middelen, deze koppeling loslaten. Terecht wordt vermeld (LTO) dat geringe deelname aan de LFA-vergoeding niet alleen te wijten is aan de geringe deelnamebereidheid van de SAN. De tekst wordt hierop aangepast.</p>	
idem	As 2, agromilieubetalingen	<p>Doordat SN-functieverandering en SN-inrichting geen onderdeel meer uitmaakt van het POP2 is er vanuit de Europese cofinanciering gezien sprake van continuering wanneer iemand met SAN overstapt naar SN via SN-functieverandering en SN-inrichting. ... NPN + LTO verzoeken om een SN-functieverandering en/of SN-inrichting in elk geval voor overstappers vanuit de SAN alsnog in het POP2 op te nemen.</p>	<p>De EU-verordeningen bieden geen ruimte om binnen het programma over te stappen van een agromilieumaatregel naar een andere maatregel (in dit geval SN-inrichting dat onder maatregel 323 zou vallen). Het opnemen van de SN-inrichting in POP2 biedt daarmee geen oplossing voor de overstap van SAN naar SN. Bij een overstap moet worden terugbetaald.</p>	<p>Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing programmadocument.</p>
idem	As 2, relatie met catalogus	<p>'Catalogus wordt vooralsnog alleen voor staatssteun ingezet.' Deze zin begrijpen wij niet. De maatregelen in de catalogus betreffen voor zover wij weten juist geen staatssteun maar betalingen voor concrete maatregelen.</p>	<p>Iedere betaling aan een ondernemer door de overheid, ook betalingen voor concrete werkzaamheden, kan door Brussel worden gezien als staatssteun, waarvoor een rechtvaardiging dient te bestaan in de vorm van een (al dan niet 'automatische') 'staatssteun-</p>	<p>Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing programmadocument.</p>

Vraag/opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag/opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
			goedkeuring'.	
Hoogheemraadschap Delfland	As 2, watermaatregelen	.. voor het herstel watersystemen en peilbeheer geen middelen naar waterschappen gaat (waaronder ook verdrogingsbestrijding... In de praktijk zal ..blijken dat agrariërs op dit gebied nauwelijks initiatief kunnen en zullen nemen om hierin te gaan investeren en zal blijken dat waterschappen veelal aan de lat staan. Verzoek ook waterschappen in pop2 voor vergoeding in aanmerking te laten komen om de doelen zoals gesteld in EKW en WB 21 te kunnen bereiken.	In tegenstelling tot eerdere informatie kunnen bij maatregel 216 (niet-productieve investeringen voorzover gericht op het bestrijden van de verdroging en het verbeteren van de waterkwaliteit van de Natura 2000 en de overige EHS-gebieden) niet alleen landbouwers en andere landbouwgrondbeheerders begunstigd zijn. Waterschappen, gemeenten en provincies kunnen in aanmerking komen voor subsidies voor het opstellen van verdrogingsbestrijdingsplannen en voor de in dat kader vereiste hydrologische maatregelen.	Opmerking heeft geleid tot aanpassing van maatregelfiche 216.
Stichting streekeigen producten NL		.. plattelandontwikkeling niet stopt bij de grens van een provincie. Vele initiatieven en projecten zijn provincie grens overschrijdend. ... Uit onze ervaring blijkt dat dit in de regel boven provinciaal of boven regionaal opgepakt moet worden om voldoende schaal te kunnen organiseren. De mogelijkheden om boven regionaal te werken en de afstemming tussen de provinciale programma's zijn in onze ogen in het programmadocument onderbelicht gebleven. Wij vragen hiervoor meer ruimte en aandacht, of meer ruimte in het ondernemersprogramma (as 1) om ook de verbredingsinitiatieven te	De provincies staan open voor een regionale aanpak van de projectontwikkeling in het landelijk gebied, waarbij de provinciegrenzen geen belemmering vormen. In het lopende programma zijn daarmee bij de uitvoering reeds goede ervaringen opgedaan, die zeker in de nieuwe periode qua aanpak een vervolg kunnen krijgen Een verdere uitwerking in het programmadocument wordt niet	Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing programmadocument.

Vraag\opmerking afkomstig van	Betreft	Inhoud vraag\opmerking	Reactie	Gevolgen voor programmadocument of bijlagen
		<p>ondersteunen op het gebied van opschaling en professionalisering.</p>	<p>noodzakelijk geacht. Wat betreft de mogelijkheden die as 1 biedt ten aanzien van 'verbredingsinitiatieven' in de zin van het ontplooiën van niet-landbouwactiviteiten op landbouwbedrijven: deze mogelijkheden zijn onder as 1 zeer beperkt aangezien die as tot doel heeft het versterken van het concurrentievermogen van de landbouw. Onder as 3 valt maatregel 311, diversificatie naar niet-agrarische activiteiten.</p>	<p>Opmerking heeft niet geleid tot aanpassing programmadocument.</p>

Ter inzage legging Strategische Milieubeoordeling

Als onderdeel van de ex ante evaluatie van het POP 2007-2013 is, conform voorschriften, een Strategische Milieubeoordeling uitgevoerd. Deze Strategische Milieubeoordeling van het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP) 2 2007-2013 voor Nederland (zie bijlage 3b bij dit Programmadocument) en het daarnaast het gehele Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP) 2 2007-2013 voor Nederland hebben van 12 februari 2007 t/m zes weken daarna voor alle belangstellenden ter inzage gelegen. Een ieder kon tot en met zes weken na 12 februari 2007 schriftelijk dan wel mondeling zijn zienswijze inbrengen op de Strategische Milieubeoordeling in samenhang met het Plattelandsontwikkelingsprogramma.

Hier treft u de aankondiging van de ter inzage legging aan, zoals deze de Staatscourant van 12 februari 2007 gepubliceerd is:

Kennisgeving van de terinzagelegging van de Strategische Milieubeoordeling POP-2 2007-2013 en het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP) 2 2007-2013 voor Nederland

2 februari 2007, TRCJZ/2007/185

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit geeft ingevolge artikel 7.26a van de Wet milieubeheer en artikel 3:12 van de Algemene wet bestuursrecht kennis van de terinzagelegging van de Strategische Milieubeoordeling van het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP) 2 2007-2013 voor Nederland en het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP) 2 2007-2013 voor Nederland.

Het Plattelandsontwikkelingsprogramma is opgesteld ingevolge verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van de Europese Unie van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) (PbEU L 277). De Strategische Milieubeoordeling is opgesteld ingevolge de artikelen 7.2 en 7.2a van de Wet milieubeheer, die de implementatie vormen van artikel 3 van richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 27 juni 2001 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's (PbEG L 197).

Het Plattelandsontwikkelingsprogramma biedt de basis voor de subsidiëring van de activiteiten in het kader van het gebiedsgerichte beleid gedurende de periode 2007-2013. Het gaat om activiteiten die in aanmerking komen voor Europese cofinanciering vanuit het Europese Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO). Het is gericht op versterking van het concurrentievermogen van de land- en bosbouw, verbetering van het milieu en het platteland, verbetering van de leefkwaliteit op het platteland en diversificatie van de plattelandseconomie en bevat activiteiten die worden gesubsidieerd als onderdeel van de zogenoemde 'Leaderaanpak'.

Overeenkomstig de artikelen 16 en 85 van verordening (EG) nr. 1698/2005 is het Plattelandsontwikkelingsprogramma onderworpen aan een ex ante evaluatie. Onderdeel daarvan is een strategische milieubeoordeling, waarbij de milieueffecten van het Plattelandsontwikkelingsprogramma zijn onderzocht. Conclusie uit deze laatste toets is dat de milieueffecten voor nagenoeg alle maatregelen positief en in enkele gevallen neutraal uitvallen.

De Strategische Milieubeoordeling en het Plattelandsontwikkelingsprogramma kunnen vanaf heden tot en met zes weken vanaf heden tussen 9.00 en 17.00 uur worden ingezien bij Regiebureau POP, Herman Gorterstraat 5, Utrecht (vooraf telefonisch aanmelden op 030-2756909 / legitimatie bij bezoek is verplicht) en het servicecenter van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Bezuidenhoutseweg 73, 's Gravenhage (voorafgaande aanmelding niet noodzakelijk, wel is legitimatie verplicht). Genoemde stukken kunnen ook worden geraadpleegd via <http://www.regiebureau-pop.nl/nl/info/4/51/strategische-milieubeoordeling/>.

Een ieder kan tot en met zes weken vanaf heden schriftelijk dan wel mondeling zijn zienswijze inbrengen op de Strategische Milieubeoordeling in samenhang met het Plattelandsontwikkelingsprogramma. Schriftelijke reacties kunnen worden gericht aan Regiebureau POP, t.a.v. mevr. ir. H.M. Brugging, Postbus 20021, 3502 LA Utrecht. Digitale reacties kunnen worden verzonden naar regiebureau@rb.agro.nl. Voor het geven van een mondelinge reactie kan een afspraak worden gemaakt (tel: tel: 030 - 2756909).

Degene die een zienswijze inbrengt, kan verzoeken dat zijn persoonlijke gegevens niet worden vermeld.

's-Gravenhage, 2 februari 2007

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN
VOEDSELKwaliteit,
(w.g.) dr. C.P. Veerman

Daarnaast zijn alle stukken en de uitnodiging mondeling dan wel schriftelijk commentaar te leveren gepubliceerd op de website van het Regiebureau POP. Naar aanleiding van de (fysieke én via internet) ter inzage legging zijn geen opmerkingen ontvangen.